

Bok og Bibliotek

Nr. 2. 2010

"Jeg skal spille Mamma Mø..." Biblioteknorge 10 år

Bibliotekarutdanningen jubilerer

Er weben for alle? ALLE?

Foto: Gunn Ø. Kjøndal, Bibliotek-Systemer AS

Astrid Thorstensen fra Porsgrunn bibliotek er klar til å ta i bruk brikkemaskinen. Her sammen med Nils Petter Halvorsen fra Bibliotek-Systemer AS.

Brikkemaskinen Knut

Brikkemaskinen ble av Haugesund folkebibliotek gitt navnet Knut, og det har også blitt dens offisielle navn. Brikkemaskinen brukes til å sette inn RFID-brikker i boksamlingen, og knytte informasjonen i brikken til bibliotekskatalogen. Maskinen betjenes av to til fire personer, og den kan trilles mellom bokhyllene i biblioteket.

Erfaringen er at en kan behandle 600 – 900 bøker pr. time, og en kan dermed få lagt over samlingen i et bibliotek i løpet av forholdsvis kort tid.

Vi har blitt en betydelig leverandør av RFID-løsninger i norske bibliotek, og har opparbeidet oss gode kunnskaper om teknologien. Våre RFID-løsninger er tett integrert i BiblioFil biblioteksystem, men brikkemaskinen Knut tilbys alle bibliotek, enten for leie eller for kjøp.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon eller tilbud!

BIBLIOFIL® levert av

Bibliotek-Systemer AS. Postboks 2093, 3255 Larvik

Telefon: 33 11 68 00. Telefaks: 33 11 68 22. Internett: <http://bibliofil.no> E-post: firmapost@bibliofil.no

Innhold

12-25

Veien videre...

Blikk på Sve-
rige, intervju
med Kari Fro-
desen, Torbjørn
Navelsaker og
Morten Hau-
gen, commen-
tar fra Hans
Martin Fagerli.

42-46

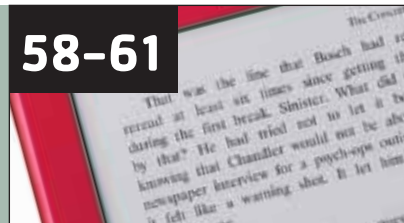
Biblioteknorge-lista fyller 10 år.

Hva det er som utløser de store diskusjonene om listas eksistensberettigelse og form, er ulikt fra gang til gang. I januar 2009 var det følgende lille innlegg *Jeg skal spille Mamma Mø...*

Eboka – en monsterbaby?

Eboka er fortsatt på krabbestadiet. Likevel haster det med å bli enige om oppdragel-
sen – om å finne fram til en modell for utlån og betaling som gjør at verken forfat-
terne eller bibliotekene går konkurs den dagen eboka er oppe og står, klar for utlån.

58-61

Småstoff

- 6 Kryss og tvers
- 18 Vi vil gjerne høre din mening
- 66 Populær "Sølvkoffert" på Lørenskog
- 67 Bibliostreken slo an i Askim
- 68 Kryss og tvers
- 69 Leselystkonkurranse i Øst-Finnmark
- 76 Glimt fra Finnmarks internasjonale litteraturfestival 2010
- 78 Artikkelkonkurranse for bibliotekarstudenter

Reportasjer og intervjuer

- 8 Fra bibliotekutdanning til bibliotekarutdanning. Intervju med dekan Øivind Frisvold og studieleder Liv Gjestrum ved Høgskolen i Oslo i forbindelse med at bibliotekarutdanningen fyller 70 år
- 12 – 25 Tema: **ABM-utvikling og Nasjonalbiblioteket**
- 12 Kungliga biblioteket i Sverige får nasjonalt ansvar
- 14 Hans Martin Fagerli: La B-en gå uavkortet til Nasjonalbiblioteket!
- 17 Trond Giske røper seg
- 19 Det er viktig at Nasjonalbiblioteket består, selv om direktorater kommer og går. Intervju med Torbjørn Navelsaker
- 22 Det handler om ledelse. Intervju med Kari Frodesen
- 24 Alene mot strømmen. Intervju med Morten Haugen
- 25 Tilbakeblikk ved Frode Bakken, Jannicke Røgler, Tord Høivik, Svein E. Nilsen, Leikny Haga Indergaard og Vigdis Moe Skarstein
- 26 Litteraturhus med eller uten vannglass. Bli med til Berlin og København

- 30 Skolebiblioteket som motivator for læring!
Av Birgithe Schumann-Olsen
- 32 Pappa – en viktig rollemodell
- 34 Det uforutsigbare fremskrittet – et essay om digitalisering av bibliotekene. Av Aud Gjersdal
- 38 Bibliotekets indre liv. Tre Erasmus-studenter ser på Læringssenteret ved Høgskolen i Oslo
- 41 Nordisk pågangsmot. Et glimt av det lille forlaget Fimafeng.
- 42 Biblioteknorge-lista fyller 10 år. Svein Arne Tinneland gir oss noen høydepunkter
- 47 Er bibliotekenes nettsider virkelig for ALLE? Av Gerd Berget, Høgskolen i Oslo, avd JBI, Hege Finnset Eidseter, Deichmanske bibliotek, Torshov filial og David Massey, Høgskolen i Oslo, avd JBI
- 50 Buskeruds ebokprosjekt tredobler satsingen
- 52 Hva forskes det på? Av professor Ragnar Audunson
- 54 Underjordiske labyrinter. Av forfatter og bibliotekarstudent Lars Petter Sveen
- 58 Eboka – en monsterbaby? Snaps shots fra Neptunseminaret
- 62 Bøker og internett vokser sammen i Tyskland
- 70 Skriveverksted på Ringerike bibliotek
- 72 Fra innsiden av BOBCATSSS 2010. Av masterstudent Frøydis Tveter, Høgskolen i Oslo, avd JBI

Debatt og kommentar

- 5 Leder: BF og frykten for det ubetjente
- 56 Litteraturpolitikken: Har regjeringen mistet grepet? Av forfatter Morten Harry Olsen
- 80 Sekken Leif: Vi og fastlegene – nytt fra forskningsfronten

Litteraturformidling i bibliotekene 2010-11

***For å styrke bibliotekene som formidlingsarena utlyser
Fritt Ord tilskudd à kr 50 000 til tiltak i norske folkebibliotek.***

Utlysningen er rettet mot tiltak i regi av norske folkebibliotek, evt. i samarbeid med andre institusjoner og organisasjoner. Det enkelte folkebibliotek bestemmer selv tematikk og type tiltak, med formidling av fag- eller skjønnlitteratur i fokus. Det kan eksempelvis dreie seg om aktiviteter som seminarer, forfatterbesøk, debatter, foredrag, utstillinger eller fortellerstunder. Et allment publikum bør være prosjektets målgruppe.

Fritt Ord søker med utlysningen å stimulere til formidling av litteratur og vekke interesse for lesing og litteraturdebatt.

Søkere oppfordres til å utforme en klar prosjektbeskrivelse som gjør rede for tematikk, tidsperspektiv og involverte. Budsjett og finansieringsplan legges ved. Tilskudd kan søkes til enkeltarrangementer eller til en serie arrangementer. Tiltakene må gjennomføres høsten 2010 og/eller i løpet av 2011.

Søknader leveres via skjema på nett, se www.fritt-ord.no

Innsendelsen merkes med "Bibliotekutlysning 2010-11" i tittelfeltet.

Søknadsfrist 21. mai 2010.

Vedlegg kan sendes per post til:

Fritt Ord
Uranienborgveien 2
0258 Oslo

Kontakt: Oskar Kvasnes, bibliotekar,
Fritt Ord, tlf. 23 01 46 44 og e-post: oskar.kvasnes@fritt-ord.no

Fritt Ord er en allmenntilgjengelig, privat stiftelse. Fritt Ords fremste formål er å verne om og styrke ytringsfriheten og dens vilkår i Norge, særlig ved å stimulere den levende debatt og den uredde bruk av det frie ord.

FRITT ORD

77. årgang

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening. Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

ADRESSE

Pilestredet 46
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

FRIST FOR STOFF 2010

Nr 3:	11. mai	ferdigtrykt 3. juni
Nr 4:	17. aug	ferdigtrykt 9. sept
Nr 5:	5. okt	ferdigtrykt 28. okt
Nr 6:	9. nov	ferdigtrykt 2. des

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 05

ANNONSER

v/Heidi Torstensen, Mediateam
tlf 47 31 80 30

Forsidefoto: Trond Isaksen

Grafisk produksjon: Zmedia AS

ISSN 0006-5811

Leder

Odd Letnes

odd.letnes@bokogbibliotek.no

BF og frykten for det ubetjente

Monica Deildok i Bibliotekarforbundet er skeptisk til ubetjente bibliotek. Jeg skjønner ikke helt hvorfor. Det går an å se på ubetjente bibliotek som et positivt tillegg, som til sammen gir brukerne et bedre og mer fleksibelt tilbud – og ikke som en eneste stor trussel mot et fullverdig bibliotektilbud.

Det finnes allerede bibliotek som kan kalles ubetjente. Jeg har besøkt to av dem, ett i Danmark og ett i Norge. Da jeg besøkte byen Them på Jylland i august 2009, fikk jeg høre en positiv historie. Der ble ikke selvbetjeningen oppfattet som en trussel, men som et brukervennlig supplement. Selvbetjeningen kommer i tillegg til vanlig åpningstid og har gitt byens 2000 innbyggere langt bedre service enn tidligere. I Them har den totale åpningstiden steget fra 24 til 58 timer i uka etter at biblioteket innførte selvbetjening.

Biblioteksjef Karin Svendsen er helt klart positiv: "Vi ønsker å være fleksible og gi brukerne et best mulig tilbud. I dag ser vi at mange lånere ønsker å bruke biblioteket også utover kvelden. Det gir oss også mer tid til de brukerne som er her på dagtid, da dagen ikke blir like oppstykket som før."

I Vest-Agder fant jeg en annen variant av ubetjent bibliotek – "bibliotek i butikk". Noen er skeptiske til denne blandingen av ånd og kommers. Det skjønner de ikke i Marnardal, her har «bibliotek i butikk» blitt en suksess.

Jeg må jo innrømme at jeg var noe spent da biblioteksjef Janne Wigemyr fortalte om opplegget. Jeg så for meg en liten krok hvor et par av butikkens reoler

var tømt for supper og hermetikk og fylt med bøker. Overraskelsen var derfor stor da vi fulgte skiltet til biblioteket inne i butikken. Her var det ikke snakk om et par butikkhyller med bøker, men et lite rom, en minifilial, med skjønnlitteratur, faglitteratur og barnebøker - og selvsagt PC. På bordet lå en fersk «Lindesnes Avis», lokalavis for området.

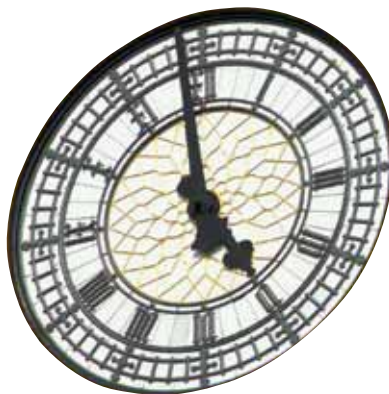
Biblioteket i Jokerbutikken i Marnardal fungerer slik at brukerne betjener seg selv, og finner de noe de vil låne, hjelper butikkpersonalet dem med den biten. Men en dag i uka – og det er viktig mener Wigemyr – tilbringer en fagutdannet bibliotekar noen timer i biblioteket og gir det profesjonell oppstramming. Det samlede utlånet i Marnardal har gått opp som en følge av butikkbiblioteket. For brukerne gir "filialen" i Jokerbutikken et kjærkomment bibliotektilbud, selv om det er langt fra fullverdig.

Jeg forstår ikke hvor Monica Deildok vil med "Lederen har ordet" i Bibliotekaren 3/2010, hvor hun er bekymret for at selvbetjening må gå ut over servicen og tilbudet. Hun kan ikke tenke seg noe "mindre spennende enn et utbetjent bibliotek". Men hvorfor tenke så kategorisk enten-eller? Hvorfor ikke heller tenke både-og? Langt på vei underkjenner hun også biblioteksjefene i Them og Marnardal sine erfaringer.

Det hele lukter mer laugstenkning og profesjonshегemoni enn visjonen om at bibliotek skal drives etter det bibliotekariske aksiomet "for the benefit of the user".

Bekymring for biblioteket i Sarpsborg

» Biblioteksjef Ingrid Gjerløw Hansen er bekymret for utviklingen av Sarpsborg bibliotek. Både utlån av bøker og besøk går nedover. For et moderne bibliotek er likevel ikke utlånsstatistikken når det gjelder bøker det mest bekymringsfulle, men at besøket går jevnt nedover, mener sa.no.

Avisen tror på lederplass at biblioteksjefen har rett i at tilgjengeligheten i form av åpningstider er et problem. Selv om det er trange økonomiske tider bør politikerne likevel vie biblioteket litt ekstra oppmerksomhet under høstens budsjettbehandling, heter det i artikkelen.

Biblioteksjefen i Elverum sier opp

» Etter å ha arbeidet ved Elverum bibliotek i nesten 36 år har bibliotekssjef Gerd Bieltvedt sagt opp stillingen og fratrer 30. april.

Den avtroppende biblioteksjefen skriver ifølge Østlendingen at årene som biblioteksjef har vært interessante, utfordrende, utviklende og spennende og at det har skjedd en fantastisk utvikling innen bibliotekfaget.

– Det som er trist, er at vi ikke har klart å gi Elverums innbyggere et nytt og moderne bibliotek, skriver Bieltvedt i oppsigelsen.

Hurtiglån av bokfavoritter

» Noen bøker er mer populære enn andre. Det har Ås bibliotek i Akershus tatt konsekvensene av. De mest populære romanene akkurat nå er tatt ut av fast hylleplass og satt i en hylle for seg som hurtiglånsbøker, skriver Østlandets Blad.

Lånetiden er bare en uke, og kan ikke fornyes. Hurtiglånsbøkene kan heller ikke reserveres. Listen over populære bøker blir oppdatert hver måned.

Dyrøy først ute med selvbetjent

» Dyrøy kommune i Troms skal prøve

ut en ordning med selvbetjent bibliotek, der alle innbyggere over 15 år får tilbud om et eget nøkkel- og lånekort til folkebiblioteket. Dyrøy har bare 1200 innbyggere, og daværende avdelingsdirektør Leikny Haga Indergaard i ABM-utvikling sa til NTB at dette er et spennende forsøksprosjekt med stor overføringsverdi til alle mindre kommuner.

Biblioteksjef Mira Therese Sandaaker sier at Dyrøy er en liten kommune der alle kjenner alle og stoler på hverandre. Biblioteket har allerede en ordning der studenter får låne nøkler, og dette har gått problemfritt.

Asylmottak gir gave til biblioteket i Stor-Elvdal

Det statlige asylmottaket i Stor-Elvdal har gitt Koppang fotballklubb og biblioteket i Stor-Elvdal 5000 kroner hver, som en takknemlighetsgest til to institusjoner mottaket mener er til stor glede og nytte for asylsøkerne.

Daglig leder ved Stor-Elvdal asylmottak, Terje Hoffstad, sier til Østlendingen at det muligens er uvanlig å gi penger til et bibliotek som sorterer under kommunens budsjetter, men at de ansatte ved mottaket føler at beboerne får en utrolig god hjelp og service. Han mener at regjeringen og Utlendingsdirektoratet burde vurdere direkte støtte til bibliotekene i mottakskommuner, siden dette er en tjeneste som asylsøkerne benytter svært flittig.

Gitar til låns på biblioteket

» Deichmanskes biblioteks filial på Majorstua i Oslo kommer igjen til å holde åpent på søndager. Dette er mulig etter at partiene Høyre, Frp, Venstre og KrF gikk sammen om et budsjettforlik som gjør dette mulig, skriver Lokalavisen Frogner.

Filialen måtte i fjor høst, på grunn av stramme budsjetter, legge ned søndagstilbudet. Biblioteket hadde da holdt søndagsåpent i over ti år.

Nytt «veikrobibliotek»

» I januar ble Norges tredje «veikrobibliotek» åpnet på Tiur'n veikro like ved Koppang i Østerdalen. Tilbudet er særlig beregnet på langdistansesjåførene, som sliter med stramme arbeidstidsregler som gjør det vanskelig å bruke lokale bibliotek, i tillegg til at de har svake tradisjoner for boklesing. I Sverige åpnet annenhver yrkessjåfør aldri en bok, kunne forfatter og trailersjåfør David Ericsson ifølge NBF-veven fortelle under åpningen.

I 2007 ble det første biblioteket av denne typen etablert på Høydalsmo i Telemark, etter mønster av Sverige. Der er det nå ti bibliotek av denne typen. Som i nabolandet består tilbudet på Koppang i hovedsak av lydbøker, men også tidsskrifter, en internett-pc og et sted å sitte ned. Veikrobiblioteket er et samarbeidsprosjekt mellom Norsk Transportarbeiderforbund, ABM-utvikling, Hedmark fylkesbibliotek og Stor-Elvdal bibliotek.

Bibliotekenes IT-senter

tam tam

Velkommen til Aleph
brukermøte i Danmark!

**Bli med oss til dejlige
København 12 – 14 april!**

Ingenting er vel dejliger enn København i vår lig drakt?

Styret for Aleph Brukergruppe og Bibliotekenes IT-senter ønsker deg hjertelig velkommen til brukermøtet for Alephbibliotek. Vi gleder oss til å ta deg med på en spennende og lærerik tur med matnyttige seminarer, sosial og faglig nettverksbygging, og ikke minst et inspirerende opphold på Den Sorte Diamant, Det kongelige danske bibliotek. Du får også tid til å nyte våren i den danske hovedstaden sammen med gode kollegaer, nyte god mat og hyggelig samvær!

Les mer om det spennende programmet og meld deg på under Arrangementer på www.bibits.no!

Fra bibliotekutdanning til bibliotekarutdanning

70 år etter at Statens bibliotekskole ble åpnet, er ferdigheter i bibliotekknuten for lengst strøket fra pensum. Det som tidligere var en praktisk orientert fagskole for bibliotekene, er nå en akademisk utdanning der studentene ofte ender opp helt andre steder enn i bibliotek.

Nysgjerrig og med blikket vendt framover, utover og gjerne over landegrensen. Slik beskriver dekan Øivind Frisvold og studieleder Liv Gjestrum ved Bibliotek- og informasjonsvitenskap på Høgskolen i Oslo årets jublant på bibliotekfronten. Bibliotekarutdanningen runder 70 år i 2010.

Alderen tynger ikke, mener de to.

- Det er forbausende få portretter på veggene her som skuer ned på oss og sier at vi må gjøre ting slik vi alltid har gjort, mener Frisvold.

Men det finnes ett. Portrettet av legendariske Gerd Wang, som henger i – ja, nettopp – Gerd Wangs auditorium på Høgskolen i Oslo. I 1952 ble hun bibliotekskolens første ansatte på heltid.

Wang var en bestemt og målrettet kvinne. Da hun gikk av som rektor i 1973, hadde hun oppnådd store resultater og

Legendarisk. Gerd Wang var en målrettet og bestemt kvinne. (Tegning av Ulf Aas)

preget skolens utvikling sterkt.

Gerd Wang er forevige av avistegneren Ulf Aas, og med lynskarpt blikk og et strengt drag om munnen ser hun mot oss der vi står ved kateteret.

- Hun var en heks, ler Frisvold hjertelig. – Nei, Gerd Wang var også varm og omsorgfull. Hun kunne gråte seg til bevilgninger. Hun var omstridt,

men du verden så effektiv og drivende dyktig.

Tradisjon og endring. Dagens treårige bachelorutdanning i bibliotek- og informasjonsvitenskap minner ytterst lite om den ettårige fagopplæringen det første kullet på 26 studenter gikk gjennom. Da Statens bibliotekskole åpnet, var det som en etatskole. Hensikten var å utdanne arbeidskraft som behersket det som var påkrevet for å utføre nødvendige arbeidsoppgaver i datidens bibliotek.

- Studentene lærte praktiske ferdigheter. Det var veldig konkret, forteller Liv Gjestrum. Undervisningen foregikk stort sett ved at timelærere kom og viste hvordan det ene og det andre ble gjort ute i bibliotekene. Og så sa de at slik skulle tingene gjøres.

- Selv opp til 1990-tallet lærte studentene for eksempel hvordan de skulle knytte en

bibliotekknute. Slikt har ikke fokus lenger.

Fundamentet består. Men alt er ikke snudd på hodet.

- Kjernen i pensum, grunnleggende kunnskapsorganisering og gjenfinning, det består. Men nå har det nye uttrykk og skjer på andre måter, spesielt på grunn av den digitale utviklingen, forteller Gjestrum. - I dag er vi veldig opptatt av hvordan metadata overføres fra en database til en annen.

Utdanningens verdifundament og samfunnsmandat har også holdt seg, understreker Frisvold.

- Tidligere snakket vi om at utdanningen skulle bidra til folkeopplysning. I dag er det et litt trøtt, gammeldags begrep. I stedet kan vi si det handler om slike fundamentale ting som ytringsfrihet og fri tilgang til informasjon.

Forstå prosesser. Bibliotekets rolle og plass i samfunnet har gått gjennom store forandringer siden 1940. På den ene siden har biblioteket fått flere oppgaver, funksjoner og et større arbeids- og virkefelt. På den andre siden er det ikke lenger bare bibliotekene som holder på med tradisjonelle bibliotekaktiviteter, som for eksempel kunnskapsorganisering og kulturformidling.

Hvordan har utdanningen greid å tilpasse seg forandringen fra biblioteket som en dokumentsamling til biblioteket som en møteplass?

- Kort formulert: Ved å endre seg fra å være en institusjonsutdanning til å bli en profesjonsutdanning. Blikket er løftet fra å tenke på institusjon og opplæring i systemer, til å tenke på prosesser og metoder, sier Øivind Frisvold.

- Utdanningen legger vekt på å forstå hele medie- og informasjonsspekteret i samfunnet og de kunnskapsorganisatoriske sidene ved det. I dag er det viktigere at

studentene skjønner prosesser og lærer seg metoder for problemløsning enn at de kan en masse håndgrep.

Liv Gjestrum konkretiserer forandringene med å vise til opplæringen i ulike biblioteksystemer. Tidligere lærte studentene BIBSYS, Biblioofil og Tidemann. Nå lærer de bare BIBSYS.

- På den måten tilegner de seg én modellteknologi, og så regner vi med at man kan lære seg andre hvis det er behov.

Beskjedenhet ingen dyd.

- Det viktigste som har skjedd de siste tiårene, er en større akademisering av studiet.

I tillegg har den digitale revolusjonen endret innholdet i de fleste undervisningsfagene, mener Gjestrum.

Formidling har etter hvert kommet tungt inn i bibliotekarutdanningen. Det har skjedd gradvis, men tiltatt spesielt det siste tiåret.

- Tidligere kunne man være anonym i undervisningen. Den som syntes det var ubehagelig å stå foran en forsamling og presentere eller formidle noe, kunne fritas og bli satt til en annen type oppgave, forteller Liv Gjestrum.

- Nå er det mange obligatoriske presentasjoner underveis. Dette går bra, men vi har også hatt studenter som slutter fordi de ikke liker å stå fram foran et publikum.

Utdanner allroundere. En undersøkelse ti år tilbake viste at bare seks av ti uteksaminerte bibliotekarstudenter jobbet i bibliotek. De øvrige var spredt rundt i informasjonsbedrifter,

Bok og Bibliotek

Nr. 4. 2009

Nye krav til bibliotekarene

Bergen Offentlige i celebrert selskap på Flickr Commons

Biblioteket får frivillig drahjelp i Steinkjer

Tendens: Dataspill for alle penga

kultur- virksomheter og mediebedrifter og jobbet som søkeadministratorer, rådgivere, researchere og liknende.

En undersøkelse i dag ville trolig vist det samme, mener Frisvold og Gjestrum.

- Vi utdanner til et bredt yrkesfelt der studentene får kompetanse som er veldig gangbar i bibliotekene, men som også kan brukes andre steder. Med bachelor blir du en allrounder.

Enkelte har rettet kritikk mot utdanningen for å ikke legge mer opp til spesialisering. I dag er studieløpet likt for alle de to første årene. Tredje året åpner for ulike studievalg.

- Diskusjonene om spesialisering tar vi gjerne. Men vi har valgt vår løsning fordi studentene ender i så mange ulike virksomheter, sier Øivind Frisvold. - Dessuten er Norge et langstrakt land med små kommuner. De som tar jobb i folkebibliotekene vil ofte få ansvar

**Akademi-
sering.** Noen blir bibliotekarer, noen blir informasjonsarbeidere, noen blir forskere, noen blir noe helt annet. Bibliotekarstudenten er symbolet på en akademisk potet.

1940. Det første kullet.

for en totalitet, og det må vi legge opp til i undervisningen.

Fjernundervisning. Andre har etterlyst muligheten for å ta mer av utdanningen som fjernundervisning. De viser til Sverige. Der er det mulig å ta mer eller mindre hele den treårige utdanningen som fjernstudium. I Norge tilbys bare første år.

- Vi lager gjerne mer fjernundervisning, men dobbeltkjøring med fjernundervisning og stasjonær undervisning er svært ressurskrevende, sier Frisvold. Han forklarer at undervisning er ikke noe man bare kan "legge ut på nettet". Det kreves ressurser og penger for å satse på slikt – og det må komme fra politikerne som bevilger.

Frisvold synes sammenlikningen med Sverige halter.

- I motsetning til her, har man i Sverige hatt lav søking til bibliotekarutdanningen. Og i Sverige er staten ekstra rundhåndet med å finansiere fjernstudier ved skoler som sliter med lave søkertall.

Teknikere eller tenkere. Det er alltid lett å finne gode forslag til emner og fag som bør komme inn i utdanningen. Verre er et å ta noe ut, påpeker studieleder Liv Gjestrum. I dag er det først og fremst balansegangen mellom det "tekniske" og det "intellektuelle" som diskuteres i kollegiet på HiO.

- Noen synes det er viktig at studentene skal kunne mye teknikk, at de skal være veldig trygge på teknologien, sier Gjestrum.

- Andre hevder at det ikke er vårt mandat. De vil legge mer vekt på det intellektuelle, på tankeprosessene og de analytiske ferdighetene en bibliotekar må mestre.

Med medievalg fra BS er du sikret de viktigste utgivelsene raskt og enkelt

Vi tilbyr pakker med bøker, lydbøker, musikk og video. Alt i forskjellige størrelser, for både barn og voksne. Dette sparer ditt bibliotek både tid og ressurser på. Vi har medievalgsordninger som passer for alle typer bibliotek.

Alt du trenger fra A til Å

Lokalhistorisk magasin

Populærvitenskapelig magasin for alle med interesse for lokalhistorie. Magasinet kommer ut fire ganger i året. Pris for ett års abonnement er kr. 190 for personer og kr. 250 for institusjoner. Kontakt oss på e-post: post@historielag.org, telefon: 73 59 63 95 eller skriv til Landslaget for lokalhistorie, Inst. for historie og klassiske fag, NTNU, 7491 Trondheim.

Kungliga biblioteket får nasjonalt ansvar

Mens ABM-utvikling splittes opp i Norge, er Kungliga biblioteket – Sveriges nasjonalbibliotek – i full gang med å meisle ut en ny nasjonal bibliotekpolitikk. Åpenhet er et stikkord i prosessen.

Etter at den borgerlige regjeringen hadde inntatt kontorene i 2006, satte den i gang en bred gjennomgang av den svenske kulturpolitikken. Resultatet ble Kulturutredningen (2009). Et gjennomgående trekk i den er at man skal minske antallet myndigheter innenfor kultursektoren og samordne ressursene.

Utredningen foreslår at Kungliga biblioteket – Sveriges nasjonalbibliotek – skal få et

i ferd med å stake ut den nye bibliotekpolitiske kursen.

Åpenhet. - Kulturutredningen inneholdt flere viktige og moderne synspunkter på bibliotek. Den understreket blant annet at bibliotekene er en viktig del av samfunnets informasjons- og kunnskapsinfrastruktur, poengterer avdelingssjef Gunilla Herdenberg i Avdelningen för Nationell samverkan ved Kungliga biblioteket.

Hun har lenge ment at Kungliga biblioteket burde ha det nasjonale ansvaret for hele biblioteksektoren og ønsker det nye vedtaket velkommen.

- Sverige er et lite land, vi har begrensede ressurser, vi gjør mye dobbeltarbeid. Iblant settes det i gang spennende utviklingsprosjekter regionalt eller lokalt, men etter prosjektperioden finnes det ingen som kan ta ansvar for den videre driften. Kungliga biblioteket er imidlertid et operativt bibliotek som vil kunne gå inn i driften av suksessfulle prosjekter, noe for eksempel ikke Kulturrådet kan.

- *Men som i Norge, er vel også Sverige preget av en sterk distriktpolitikk?*

- Regionene og kommunene står meget sterkt i Sverige og har en stor grad av selvstyre. Slik er det også i biblioteksektoren, og slik må det være. Det er ikke meningen at Kungliga biblioteket

skal bli en sentralistisk makt som detaljstyrer alt som skjer ute i distriktene. Det viktigste nå i 2010 blir å definere hva man kan gjøre nasjonalt og hva som bør gjøres regionalt og kommunalt.

Hun understreker at Kungliga biblioteket selvsagt ikke kan samarbeide direkte med alle Sveriges 290 kommuner. Derfor blir de 21 länsbibliotekene (tilsvarer våre fylkesbibliotek) viktige kanaler ut til folkebibliotekene.

- Länsbibliotekene får i dag omkring 30 prosent av sine penger frå Kulturrådet, men vil i framtiden få disse via Kungliga biblioteket, dersom det går i den retningen som er trukket opp i Kulturutredningen.

- *Dere legger vekt på åpenhet i prosessen?*

- Ja, det ser vi på som viktig. Vi har satt ned et nasjonalt samråd med representanter fra hele biblioteksektoren, vi har etablert en blogg hvor vi inviterer til innspill og i mars skal vi gjennomføre en rekke dialogmøter omkring i landet. Vårt mål er at hele biblioteksektoren skal føle et eierskap til den nye politikken. Vi tror det er viktig for at den skal bli vellykket.

Positive svensker. De svenske bibliotekmiljøene er positive til utviklingen. Blant annet sa generalsekretæren i Svensk

Troende. Gunilla Herdenberg har lenge ment at Kungliga biblioteket burde ha det nasjonale ansvaret.

nytt, utvidet ansvar for svenske folke- og skolebiblioteker. Tidligere har Kungliga biblioteket hatt ansvar for koordinering og utvikling av universitets- og høyskolebibliotekene. Nå skal Kungliga bibliotekets ansvar dekke alle de offentlige bibliotekene i Sverige.

Den svenske Kulturutredningen fikk tilslutning seinhøsten 2009. Nå er Kungliga biblioteket

»
Tekst og foto:
Odd Letnes,
redaktør

Biblioteksförening Niclas Lindberg, i en pressemeldning i 2009 at det er positivt at «Kulturutredningen innser at en nasjonal bibliotekpolitikk er nødvendig for at innbyggerne skal få en mer likeverdig tilgang til bibliotekttjenester.»

Lindberg synes også det er bra at utredningen kommer med et konkret forslag om å gi én myndighet, Kungliga biblioteket, i oppdrag å samordne den nasjonale bibliotekpolitikken.

På Biblioteksbloggen kan vi lese følgende: «For oss i folkebibliotekene er det betydningsfullt at fylkes- og folkebibliotekene nå inkluderes i den helhetlige bibliotekpolitikken som Kungliga biblioteket foreslås å få ansvaret for.»

Den nye politikken skal etter planen skal iverksettes 1.1.2011.

”Kulturpropositionen föreslår att KB ska främja samverkan och driva på utvecklingen inom vissa övergripande biblioteksfrågor. Vi har nu fått ett uppdrag att göra en plan för hur detta ska kunna genomföras.

Med den här bloggen inbjuder vi hela bibliotekssverige till ett virtuellt samråd. För att vårt planeringsarbete ska bli framgångsrikt behöver vi dig.

Vi vill höra alla röster – ingen synpunkt är för obetydlig. Bloggen kommer att hållas levande under våren 2010 då KB tolkar och preciserar sitt kommande uppdrag och presenterar en plan för detta.

Bakom bloggen står avdelningen för Nationell samverkan och avdelningschef Gunilla Herdenberg, e-post gunilla.herdenberg@kb.se.”

Sakset fra bloggen ”På väg mot ett nytt uppdrag”
<http://planarbete.kb.se/>

Totalansvar.
Hele ansvaret for svenske offentlige biblioteker samles nå i dette hus.

La B-en gå uavkortet til Nasjonalbiblioteket!

Motstand mot omorganiseringer og endringer er gjerne massiv, og fortsetter ofte etter at vedtak er fattet. Mang en forlenget lunsjpause, og mangt et tilfeldig møte i korridorene og på kontorene har medført tidsforbruk uten annet resultat enn uproduktiv arbeidstid og indignasjon. Jeg har vært med på det selv, men har innsett etter hvert at det er langt mer produktivt å arbeide innenfor nye rammer enn å forbli i en fastlåst posisjon av ren og skjær stahet og egeninteresse. Man kan ikke holde fast ved gammel strategi når man møter veggen.

Nå gjelder det ABM-utvikling hvor B-ens oppgaver og personale skal overføres til Nasjonalbiblioteket etter beslutning i Regjeringen (Aftenposten 1.mars 2010). Nasjonalbibliotekaren uttaler til Kommunal Rapport 26.februar 2010 at hun "forholder seg til det mandatet og de oppgavene vi til enhver tid får fra Kulturdepartementet". Man innstiller seg på det som kommer, noe annet ville være oppsiktsvekkende av en leder direkte underordnet departementet.

Styret i ABM-utvikling gikk av 17.februar, og styremedlem og direktør ved UBO, Bente Andreassen sier til Aftenposten 1.mars at "Det som er vårt mandat, er ikke der lenger. Men når det først har skjedd, gir det

en god mulighet til å tenke nye løsninger".

Norges museumsforbund skriver i et brev til departementet 18.februar 2010, at de tar beslutningen om å overføre bibliotekoppgavene til Nasjonalbiblioteket til etterretning, og ber om et møte med departementet for å diskutere videre arbeid innenfor et AM-perspektiv. Disse aktørene er allerede på vei inn i nye posisjoner!

I Aftenposten 1.mars 2010 skriver avisen at Biblioteknorge

er splittet i synet på maktkonsentrasjonen rundt Nasjonalbiblioteket. Det er et uføre vi må komme oss ut av hvis vi vil medvirke til å forme videre utvikling. Vedvarende indignasjon og konspirasjonsteorier er uhensiktsmessig – i alle fall i det offentlige rom.

Som daglig leder i ABM-media as, et selskap etablert etter initiativ fra nettopp ABM-utvikling, tror jeg fortsatt på abm-tankens. Selv om det er overras-

Av Hans Martin Fagerli, daglig leder, ABM-media as

kende at departementet allerede etter kun 6-7 år ønsker å avvikle ABM-utvikling i dets nåværende form. Institusjonen var departementets egen idé, kjørt fram med betydelig overbevisning fra deres side. Omorganisering av en statlig nydannelse etter så kort tid er ikke daglig kost. Samtidig observerer jeg at departementet innad omorganiserer og etablerer en kulturvernavdeling. Den kunne like gjerne tatt navnet abm-avdelingen ut fra de mest sentrale oppgavene som er lagt dit. Strammer departementet tøylene og skjerper sitt eget abm-fokus? Tanken om å ta et overordnet grep om abm-feltet er langt fra død!

Vi bruker gjerne nabolandene sine løsninger som underlag for egen argumentasjon. I Sverige skjer det samme som her, og der borte er biblioteksektoren ganske fornøyd med at landets

nasjonalbibliotek får et samlet ansvar. (Se side 12-13.) I Finland ivaretas utvikling av en overordnet folkebibliotekstrategi, som var en hovedoppgave for ABM-utvikling, av Undervisningsministeriet! Ut fra mitt eget ståsted en interessant løsning. Finsk bibliotekbruk og -finansiering har blitt brukt som eksempel her i landet på hvordan bibliotekpolitikk burde fungere. Man kan neppe konkludere annerledes enn at det finnes svært ulike løsninger og meninger om disse!

Jeg har med stigende undering sett på debatten i aviser og på bibliotekfolkets egne digitale arenaer, hvor motargumentene er ganske svake på logos om enn desto sterkere på patos for å bruke termer fra retorikken. Og det er nok følelsene som styrer utbruddene. Nå som ofte før ved

omorganiseringer. Eneste håp for motstanderne ligger i at det går politikk i saken. Høyre ville ha ”ryddeaksjonen”, som deres saksordfører Olemic Thommesen kalte saken, tilbake til Stortinget, men ble nedstemt. Opposisjonen – og pressen – leter som kjent alltid etter muligheter for å angripe sittende regjering i håp om å fjerne en statsråd eller to og påføre den politiske nederlag. Kanskje Høyre og Fremskrittspartiet blir våre nye bibliotekvenner? Det blir uvant for mange.

Ved etableringen av Nasjonalbiblioteket i Rana for mer enn 20 år siden skulle arbeidsoppgavene mine sendes nordover. Samtidig skulle jeg som leder av Norsk Fagbibliotekforening fronte en 100 prosent motstand blant medlemmene. Vårt hovedargument var at Rana manglet kompetanse. Vi visste at dette var meningsløst i den forstand at mangelen ville bli høyst midlertidig. Under NB Ranas svært dyktige leder Bjørg Simonsen, ble påstanden over tid latterliggjort.

Jeg ser at samme type argumentasjon brukes ved overføring av oppgaver til NB i dag. Nasjonalbiblioteket har ikke kompetanse på området folkebibliotek, hører jeg i ulike versjoner, og delvis direkte knyttet til lederne. Kompetansen og stillingene befinner seg faktisk allerede i samme hus, enklere kompetanseoverføring kan man ikke få til. Bortsett fra teknisk-økonomisk personale, som gjerne berøres mest av omorganisering, vil i dette tilfellet de fleste faglige medarbeiderne kanskje ikke gang skifte kontor. For øvrig har nasjonalbibliotekaren lengre ledererfaring fra folkebibliotek enn de fleste av oss!

Et annet argument som brukes mot NB er at de blir ”bukken til havresekken” når det gjelder tildeling av prosjektmidler. Habilitetsregler er ikke ukjent i offentlig forvaltning, og normalt anvendes de riktig. Jeg har tiltro til at de som utfører disse oppgavene utmerket i dag, også vil gjøre det under en ny ledelse.

Et tredje argument er at NB skal holde seg til drift og utvikling – selv om det innrømmes at de har forvaltningskompetanse. Alle offentlige institusjoner har forvaltningsoppgaver, oppgaver som er regulert av ulike lovverk, og dermed innenfor rammer som er fullstendig uavhengig av utførende institusjon. Man kan ikke tolke Regnskapsloven forskjellig fra høyskole til høyskole! Bibliotekloven er ikke noe unntak. Og her vil også kompetanse kun flyttes inn under ny overordnet ledelse. De samme ansatte som forvalter i dag, vil forvalte i morgen.

Et fjerde argument er at nå skal Nasjonalbiblioteket styre alle norske bibliotek. Det har de ikke gjort før, sies det. Da kjenner man lite til dagens styringsmodeller. Riktignok hadde Statens bibliotektilsyn i gamle dager en tilsynsrolle som kunne bli ganske håndfast utført, men da må vi helt tilbake til tiden da statens bibliotekkon-sulent satt i departementet! I min tid har verken Statens bibliotektilsyn, Riksbibliotekstjenesten eller ABM-utvikling hatt noen styringsrett over norske bibliotek. Kunnskapsdepartementet styrer UH-bibliotekene. Kommunaldepartementet er de kommunale folkebibliotekenes departementale overhode. Kulturdepartementet styrer Nasjonalbiblioteket.

Bortsett fra det siste eksemplet skjer styringen via underliggende institusjoner, og i undertegnede lederperiode på Høgskolen i Oslo i nærmere 15 år, kan jeg ikke huske at den har vært påtrengende. For bibliotekledere har forholdet til direktører, rådmenn og lokalt politisk arbeid vært av større viktighet for å få til resultater og utvikling. Et og annet prosjekttilskudd fra ABM-utvikling har vært kjærkomment, men på sikt har vi alltid måttet sikre mer varige bevilgninger via egen institusjon. Denne situasjonen endres ikke ved omorganiseringen. Men Kulturdepartementets biblioteksansvar blir klart enklere å håndtere – for departementet selv.

Noen mener at departementets beslutning vil stoppe utviklingen i biblioteksektoren. Det er våre biblioteksjefer som har ansvar for utvikling. Og mange steder ser man eksempler på god utvikling uten at verken ABM-utvikling eller Nasjonalbiblioteket har bidratt til dette. Men jeg ser selvsagt gjerne at nasjonale tjenester som slike institusjoner har ansvar for, utvikler seg på en for oss god måte. Vi hører også at nasjonalbibliotekaren får for stor makt. Det er en gammelmodig tankegang fra en annen tid som insinuerer at nasjonalbibliotekaren styrer eneveldig. Hun får større ansvar.

Etter min oppfatning står man overfor den klassiske omorganiseringssituasjonen: man vil ikke, og man forsøker å finne vikarierende argumenter for egen motvilje. Jeg tror man rett og slett ikke liker Nasjonalbiblioteket eller dets ledelse. Men det er jo ikke noe gangbart argument, selv om enkelte har vært farlig nær å uttrykke nettopp det.

Det som ikke bør skje nå, er at B-en splittes opp. Det er bedre at den holdes samlet i Nasjonalbiblioteket, enn at biter av den går litt hit og litt dit. Selv et gjenstridig departement kan bli lydhøre overfor innvendingene, og etterkomme ønsker om at noen gitte oppgaver kan utføres utenfor Nasjonalbiblioteket. Jeg ser at Universitets- og høyskolerådet har slike interesser, kanskje først og fremst knyttet til fellesavtalene. Med et fortsatt håp om at vi kan få til nasjonalt dekkende avtaler som muliggjør slik tilgang til vitenskapelig informasjon uavhengig av studiested, studium eller bosted, håper jeg at denne viktige oppgaven blir med på lasset over til NB. Tilsvarende for de forvaltningsoppgavene ABM-utvikling har ansvar for.

Bibliotekfolk arbeidet hardt for at Statens bibliotektilsyn og Riksbibliotekstjenesten skulle fusjonere. La ressursene forbli i det bibliotekfaglige miljøet de befinner seg i. Det var vel ikke bare mangel på gode kontorarealer i Oslo som medførte en samlokalisering med Nasjonalbiblioteket?

Med de store ressursene og ikke minst den departementale velvilje som Nasjonalbiblioteket har blitt møtt med de seneste årene, må vi snarere ha god grunn til å forvente gode resultater av nyordningen. Med økt ansvar for nasjonalbibliotekaren følger det med økte forventninger også.

Bok og Bibliotek

Nr. 3, 2009

Tør vi ikke lenger snakke om kvalitet?

Enig!

e-Science – Norge må på banen!

Etterlyser gode ledere

Trond Giske røper seg:

- Hvor langt har dere tenkt? Hvilke deler av B'en kan det være aktuelt å flytte fra ABM-u til Nasjonalbiblioteket?

- Her har vi ikke konkludert og det gjenstår videre utredningsarbeid, sier Giske og legger til at han ikke ser på dette som en dypt politisk sak, mer det som kan kalles en hensiktsmessighetssak, altså hvordan få til en best mulig organisering av det statlige byråkratiet for å få til en best mulig biblioteksektor.

- Ser du for deg Nasjonalbiblioteket som et "bibliotekenes bibliotek"?

- Det er jo det i den forstand at de tar i mot pliktavlevert materiale og er en ressurs for alle biblioteker gjennom å stille til rådighet det de har i magasinene og databasene sine. Et spørsmål vi må drøfte videre, er om Nasjonalbiblioteket også skal ha utviklingsoppgaver.

(Sitat fra Bok og Bibliotek - nr. 3-2009)

Vi vil gjerne høre din mening

Bok og Bibliotek er til for dere lesere, det er dere som står i sentrum. Vi ønsker derfor i 2010 å opprette et leserpanel, der du kan gi oss tilbakemelding på alt fra artikler til annonser, slik at vi kan lage et enda bedre blad og nettsted. Ved å svare på noen enkle spørsmål fire ganger i året blir du med i trekningen av et gavekort på kr 2000 ved årets slutt.

Noen overordnede spørsmål kan være:

- Har du savnet noe stoff den siste tiden?
- Er bredden i stoffet god nok?
- Ønsker du mer eller mindre debatt?
- Ønsker du mer matnyttig stoff? («Sånn gjør vi det her»)
- Er det teoretiske stoffet godt nok forklart?

I tillegg vil det dreie seg om noen konkrete spørsmål til utvalgte artikler fra siste kvartal. Påmelding skjer ved epost til odd.letnes@bokogbibliotek.no.

Du er ikke forpliktet til å svare hver gang og du kan når som helst melde deg av panelet. Men det er kun de som deltar på alle fire rundene som blir med i trekningen av premien.

Jordskjelvofrene på Haiti trenger hjelp nå!

**Et folk i ekstrem fattigdom kjemper
for livet i ruinene. Gi Haiti hjelp nå.**

**Bruk konto 8200 06 08331
eller ring 820 44 001 (200 kr).**

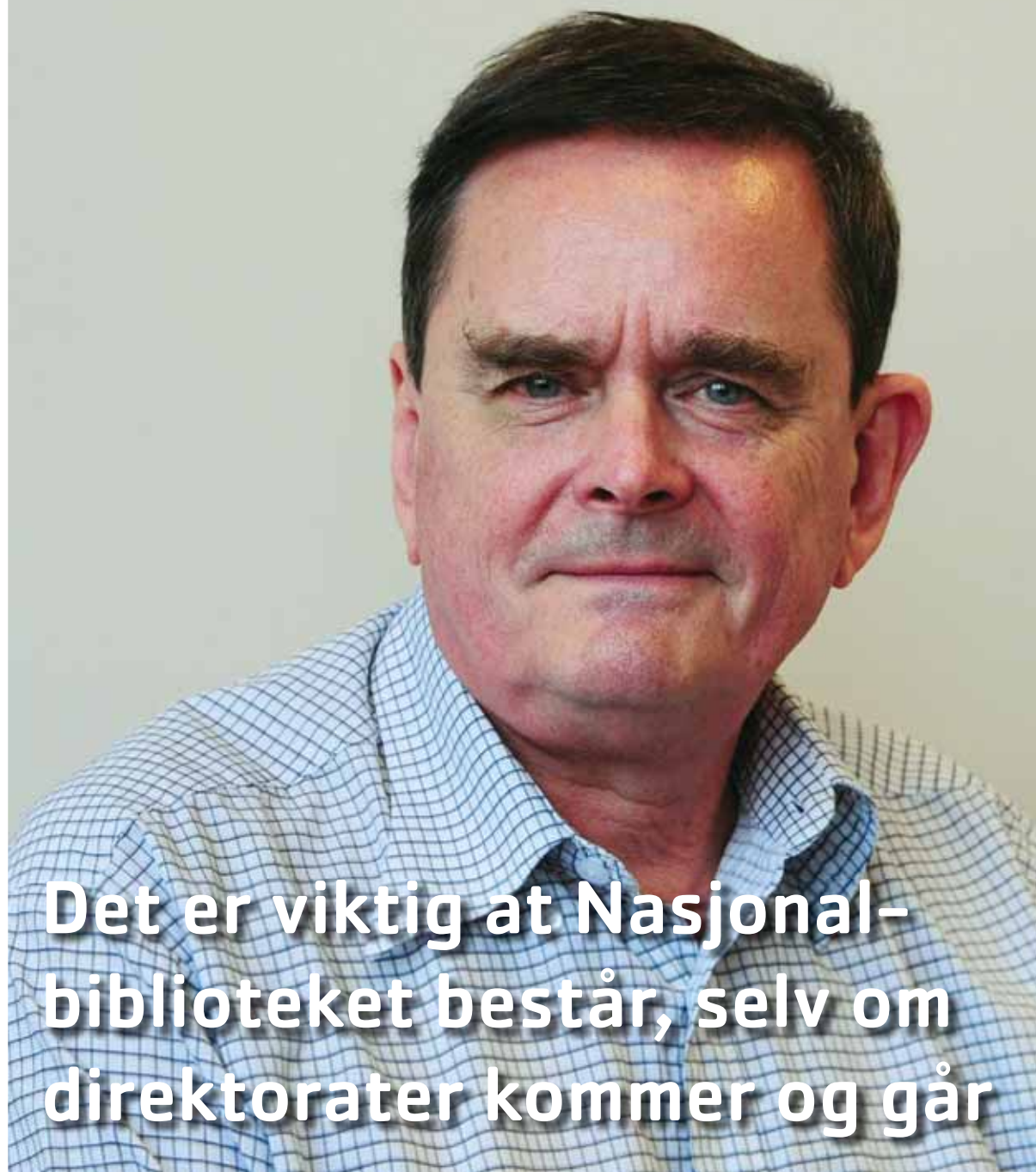
Du kan også gi på rodekors.no

Røde Kors

Foto: REUTERS/Eduardo Munoz, www.alextra.org

Det er viktig at Nasjonalbiblioteket består, selv om direktorater kommer og går

Mellomledd. Å satse på Nasjonalbiblioteket, kan føre til en styrking av fylkesbibliotekene, mener Torbjørn Navelsaker.

Han angrep ikke på sitt legendariske "Ingen" og mener bibliotekmeldingen bør ignoreres. Vi har snakket med fylkesbiblioteksjef Torbjørn Navelsaker ved Akershus fylkesbibliotek.

Bok og Bibliotek (BoB): Da Bok og Bibliotek gjorde en rundspørring blant fylkesbiblioteksjefene i nr 1/08 om hvilke forventninger de hadde til den stortingsmeldingen om bibliotek, som ble lagt fram i april 2009, svarte du ganske enkelt "Ingen". Hvordan ser du på det i dag?

Torbjørn Navelsaker: Jeg står ved det, og svarte på den måten fordi stortingsmeldinger gir ingen ting i seg selv. De legger opp til hva departementet kan jobbe videre med hvis stortinget gir grønt lys. Men når man har en flertallsregjering, kan samtidig departementet gjøre som det

vil. Hvis vi ser stortingsmeldingen i forhold til dokumentet "Bibliotekreform 2014", så kan meldingen best beskrives med uttrykket "elefanten som fødte en mus". Med det mener jeg at det ikke har kommet noe konkret ut av den.

Tekst og foto:
Odd Letnes,
redaktør

BoB: Forventingene til meldingen ble kanskje vel høye? Når den kom og manglet forpliktende utsagn og det mange hadde håpet på, tilsagn om penger, gikk det et skuffet sukk gjennom sektoren. Hva kan man gjøre med en slik melding?

Navelsaker: I størst mulig grad ignorere den. Så lenge en melding ikke følges av konkrete beslutninger og penger, kan den like gjerne være et hinder for videre utvikling. Nå har vi riktig nok sett tilløp til en beslutning, gjennom oppsplittingen av ABM-utvikling. Jeg sier tilløp til beslutning, siden det fortsatt er mange løse brikker som må på plass før vi kan snakke om en vellykket organisasjonsendring.

BoB: Hele prosessen rundt ABM-utvikling og Nasjonalbiblioteket handler om statens engasjement i forhold til biblioteksektoren. Er ikke det viktig?

Navelsaker: Statens engasjement i forhold til folkebibliotekene har alltid vært minimalt. Det viktigste for et folkebibliotek er å utvikle best mulige tjenester i forhold til befolkningen og samtidig etablere et godt forhold til det politiske livet i kommunen. Det er i kommunene og regionene de viktige rammene ligger. For et fylkesbibliotek vil det handle om mye av det samme. Vi retter oss inn mot de andre bibliotekene i fylket og fylkesadministrasjonen. Staten er i denne sammenhengen relativt uinteressant, så lenge man ikke har lover og regler som pålegger oss å gjøre noe.

BoB: Men fylkesbibliotekene henger vel i en løs tråd etter den siste stortingsmeldingen, hvor det åpnes for at de legges ned?

Navelsaker: Det punktet i meldinga kan knyttes til departementets manglende kunnskap om folkebibliotekene. Det er et problem at departementet ikke har nødvendig innsikt i denne sektoren, men har – eller skulle vi si hadde - overlatt det til et direktorat. Noe kompetanse burde de ha sikret seg selv. Hadde de visst hva fylkesbibliotekene gjør, ville de ha sett det annerledes.

BoB: Hva burde de ha sett?

Navelsaker: Et av hovedproblemene er at departementet bygde på foreldet kunnskap, som lå 8-10 år tilbake i tid.

BoB: Hvordan kan du si det?

Navelsaker: La meg svare med et spørsmål: Når søkte departementet sist kunnskap om hva fylkesbibliotekene driver med? Det ligger langt tilbake i tid. Vi blir spurt om er data som går inn i statistikken, ja. Det sier noe, men det sier ikke noe kvalitativt om hva vi gjør.

BoB: Har noen begynt å stille spørsmål ved eksistensen til Akershus fylkesbibliotek?

Navelsaker: Nei, og vi har ikke vært så bekymret. Vi skal ikke være nyttige for staten. Vi skal være nyttige for fylkeskommunen. Her føler jeg at vi er i en bedre posisjon enn for noen år siden.

BoB: Hvis det går slik at det samlede nasjonale ansvaret for folkebibliotekene legges til Nasjonalbiblioteket, vil ikke det kunne forholde seg til 430 kommuner. Kan det føre til at fylkesbibliotekene får styrket sin posisjon?

Navelsaker: Hvis man velger å la statens satsing på bibliotekfeltet gå gjennom Nasjonalbiblioteket, tror jeg det kan være en god løsning med et tettere samarbeid med fylkesbiblioteket.

BoB: Var det et godt grep i sin tid å etablere ABM-utvikling?

Navelsaker: Jeg har lurt litt på hvordan jeg skal formulere det. For å si det rett ut: Nei, det var steika dumt. Det idémessige grunnlaget var fullstendig feil. I ”Kjelder til kunnskap og oppleving”, Stortingsmelding nr. 22 (1999-2000), står det følgende: ”Frå eit brukarsynspunkt vil det ofte vera naudsynt å oppsøkje både arkiv, bibliotek og museum for å få fullnøyande kunnskap om eit spesielt tema.” Dette mener jeg er helt feil. Når man bygger en institusjon på et feil grunnlag, har man skapt et problem. Det ligger ingen kritikk av de ansatte i ABM-utvikling i dette. Dette gjelder selve idégrunnlaget.

BoB: Hva kunne ha vært gjort annerledes enn å etablere ABM-utvikling?

Navelsaker: Å rendyrke arkiv, bibliotek og museum som egne sektorer. Det er ikke tilfeldig at vi har hundrevis av år med tradisjon for de enkelte feltene. Det som skulle skjøte feltene sammen, var den nye kommunikasjonsteknologien. Men man trenger ikke å slå de sammen for å utnytte ny teknologi.

BoB: Så det er fornuftig å legge ned direktoratet i sin nåværende form?

Navelsaker: La meg svare slik: I et land som bare er litt større enn Hamburg, trenger vi ikke så mange direktorater og tilsyns-

myndigheter. Jeg tror det kan være en god løsning å flytte B'en over til Nasjonalbiblioteket, men under forutsetning av at de riktige premissene legges til grunn. Foreløpig har ikke departementet sagt noe om premissene, det gjør meg avventende. Noe som umiddelbart kan bli en positiv konsekvens av et slikt grep, blir at drift og utvikling knyttes sammen. Da kan vi få en god sirkel hvor utvikling og drift går i hverandre som to sider av samme sak.

BoB: Du frykter ikke at Nasjonalbiblioteket ikke vil kunne se folkebibliotekene?

Navelsaker: Det kommer an på hvordan det hele organiseres. Hittil har ikke Nasjonalbiblioteket hatt noe ansvar for folkebibliotekene i sitt mandat. Skjønt det er ikke helt sant. Depotbiblioteket i Mo i Rana for eksempel, har blitt en stor ressurs for folkebibliotekene. Digitaliseringen vil også komme folkebibliotekene til gode etter hvert. Jeg må føye til at det er gledelig at Nasjonalbiblioteket har fått så stor politisk oppslutning de siste årene. Å satse på Nasjonalbiblioteket, er å satse langsiktig. Det er viktig at det består selv om direktorater kommer og går.

BoB: Mange kjenner deg som en politisk engasjert person. Hvordan tror du man best kan påvirke bibliotekpolitikken?

Navelsaker: Man må gå grunnleggende politisk til verks. Meld deg inn i det partiet du stemmer på. Når det blir snakk om å nedsette grupper som skal skrive strategiplaner og partiprogram, kom med i dette arbeidet. Sørg for at det kommer inn noen positive setninger om bibliotek.

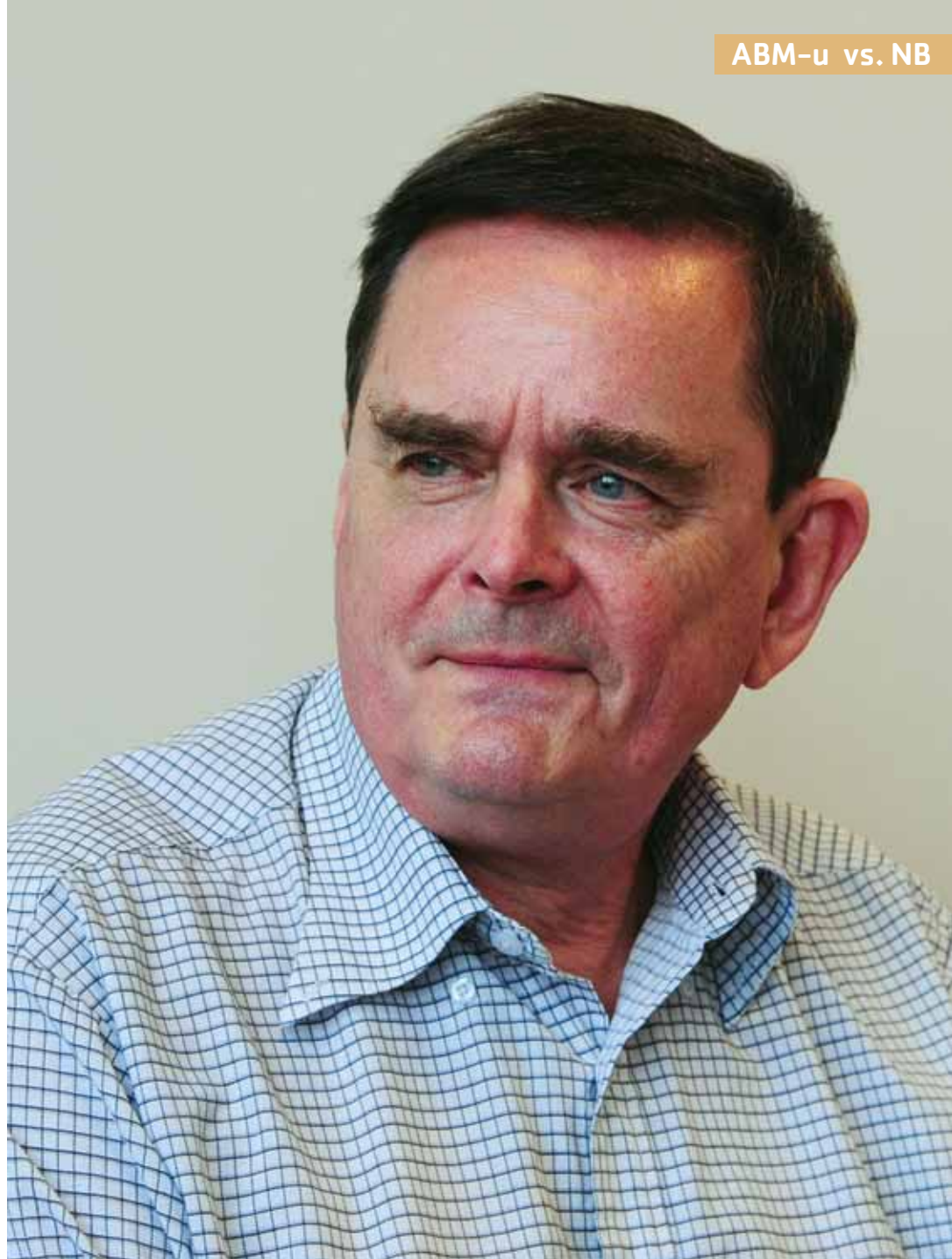
Da har man lagt et grunnlag det går an å bygge videre på. Jeg tror ikke det fører fram å klage på webben, som vi ser mye av i vår sektor.

BoB: Og da blir politikerne frelste på bibliotek?

Navelsaker: Det som paradoksalt nok gjør det noe vanskelig, er at bibliotekene er så populære som de er. Mange politikere ser på kultur som et instrument for å gjøre borgerne fornøyde. Når

de nå ser at hele 74 prosent av befolkningen, ifølge nyere målinger, er fornøyde med biblioteket sitt, ja, da føles det ikke så påkrevd å gi mer penger til feltet. Vi burde hatt flere misfornøyde brukere og bibliotekarer, for å spisse det. Da ville kanskje bevilgningene sittet løsere. På den annen side, det ville ha vært en risikabel strategi å legge seg på. Det er jo flott at folk er fornøyd med oss.

Politisk.
– Bibliotekpolitikken skapes ikke av at vi klager på webben. Må må gå grunnleggende politisk til verks.

- Det handler om ledelse

- ABM-utvikling har framstått som en utydelig institusjon. Det er ikke mulig å balansere tre hatter på samme hode. Nasjonalbiblioteket har derimot stått fram som en tydelig aktør, med én hatt – og med en klar ledelse. Dette har nok vært avgjørende for den situasjonen vi har fått i dag.

Kari Frodesen er ikke den som legger papp imellom når hun har meninger og tanker hun vil ha ut, enten hun skriver i sin faste spalte i Bibliotekaren, på nettet eller reiser seg opp på et seminar og stiller "ubehagelige spørsmål". Eller når hun blir intervjuet av Bok og Bibliotek.

At hun lenge har vært skeptisk til ABM-u, er ingen hemmelighet. Hun presiserer at det ikke handler om personkritikk, men om at direktoratet har vært en altfor diffus aktør.

- Gode og dårlige virksomheter og organisasjoner, også bibliotek og bibliotekpolitiske aktører, handler i stor grad om god eller dårlig ledelse. Ledelse handler om å *ville* noe, og å være i stand til å formidle dette både innad og utad. ABM-u har – i hvert fall utad – vært ledet for dårlig, sier hun og legger til:

- Det finnes mange gode

unntak, men manglende ledelseskompetanse er biblioteksektorens akilleshæl. Mye av ansvaret for dette ligger hos utdanningen ved Høgskolen i Oslo. Her er ledelse og virksomhetstenkning nærmest fraværende. Opplæring i "håndverket" er vel og bra, men skal biblioteksektoren lykkes, må den også ha gode ledere. Og de må formes av utdanningen – som også trenger tydelig ledelse.

Hode, hjerte, mage. Frodesen mener at B'en i ABM-u var den som kom dårligst ut av innlemmelsen i "Sægrovs treenighet". En viktig grunn er at biblioteksektoren er svært fragmentert, både horisontalt og vertikalt, og det er krevende å samle felles tråder. Vi har også mange strategiske aktører med hver sin agenda og sprikende fokus.

- Følger du med på *Bibliotek-norge*-lista, kan du ikke unngå å legge merke til splittelsene. Man

Dialog. Dersom NB skal lykkes i å utvikle norsk biblioteksektor, er første bud at dialogen mellom NB og omverdenen blir bedre, mener Kari Frodesen.

diskuterer og småkrangler om all verdens ting, ofte med både hodet, hjertet og magen på en gang. Det blir ikke enklere av at feltet – hvor alle kjenner alle – er så konsensuspreget og helst vil være én stor, lykkelig familie. Disse mekanismene, kombinert med presset fra endringene i

Tekst: Odd Letnes, redaktør

Foto: Erling Bergan, redaktør i Bibliotekaren

samfunnet, gjør feltet til ”et hus i strid med seg selv”. Alt dette ser vi nå i diskusjonen omkring ABM-u og NB. De indre spennin- gene og konfliktene som har ligget latent, brøyter seg fram. Den utløsende faktoren er en ytre fiende, NB, og mye av skytset blir derfor rettet mot dem.

- *Mange frykter at NB ikke vil se folkebibliotekene, hva tenker du om det?*

- La meg si det sånn: Norge er et lite land. Hvis NB mener alvor med å ta på seg ansvaret for det nasjonale bibliotekfeltet, vil de være i stand til å se folkebibliote- kene – helt ut i den enkelte kommune. Hva de så vil med folkebibliotekene, er neste spørsmål. Men dette handler om vilje og jeg kan ikke si det ofte nok – det handler om ledelse. Jeg tror det er bra at ansvaret nå samles under én instans. Vi trenger bare ett bibliotekvesen i dette landet, og nå får vi i hvert fall én adressat å forholde oss til. Så får vi ta det derfra.

Dårlig relasjonsbygging.

- *Hvordan forklarer du skepsisen til NB som har kommet til uttrykk nå i vinter?*

- Skepsisen til NB er ikke ny, og den har mange årsaker. NB har en sterk leder med en klar agenda hun har klart å få gjen- nomslag for. Alle ser at NB har fått til spennende ting, og det er ikke tilfeldig at de ble budsjett- vinnere, også i 2010. Men NB har sviktet på et uhyre viktig punkt, nemlig å bygge relasjoner til sine allierte i biblioteksektoren. NB kjører sitt eget løp og holder kortene unødvendig tett til brystet, og oppfattes nok som ganske arrogante. Slikt skaper ikke tillit, sier Frodesen.

- *Hvilke konsekvenser har det fått?*

- Det har skapt usikkerhet i det øvrige bibliotekfeltet. Man

lurer på hva som egentlig foregår på nasjonalt plan, hvordan beslutningene tas og hva som venter oss. Dette skaper en ubehagelig følelse av at ”noen har snakket sammen”.

- *Hva må NB gjøre for å skape tillit i bibliotekfeltet?*

Dersom NB skal lykkes som leder av norsk biblioteksektor, er første bud åpenhet, redelighet og en god dialog med omverdenen. NB har åpenbart gode kanaler inn mot sentralforvaltningen, men de har en stor jobb å gjøre den andre veien – ut mot sine ”allierte” i felten. Stikkordene er respekt og samarbeid.

Lære av næringslivet. Frode- sen vender stadig tilbake til kjepphester som ledelse, organisa- sjonsutvikling og virksomhets- planlegging. Hun har blant annet bakgrunn fra ledelse i næringsli- vet, noe som er en viktig ballast.

- Biblioteksektoren skal ikke bli som næringslivet, men vi kan lære mye av deres metodikk. Tydelige mål, gode strategier og markedsforståelse, og ikke minst evnen til å prioritere, er viktige grep for å ”levere varene”.

- *Og alt dette skal NB nå sørge for?*

- Ja og nei. Staten må være tydelige på hva de ønsker med norsk bibliotekvesen. Suksess for bibliotekene handler ikke om hvor mange sider NB digitaliserer. Vi må – i fellesskap – utvikle bibliotekenes rolle ut fra hvilke samfunnsoppgaver vi skal være med på å løse, på kort og lang sikt.

Utvikling i bibliotekene.

Frodesen er samtidig klar på at det er i praksis, ute i bibliotekene, at utvikling skjer. Gode bibliotek må skapes der brukerne er.

- *Da må NB ha penger å dele ut?*

- Det vil være en naturlig del

av oppgaven, ja. Men jeg tror det er feil å starte med rop etter penger. Erfaring viser nesten entydig at de som *vil noe* og *gjør noe*, får oppmerksomhet – og økte midler, sier Kari Frodesen og avslutter:

- NB får en stor oppgave, men de enkelte bibliotekene må også gjøre en jobb på hjemmebane. Til det trengs gode bibliotekledere!

Endring kan være bra

”Jeg har aldri vært noen tilhenger av ABM-tanken. Samarbeid, ja visst, men én virksomhet med tre priori- terte fokusområder, blir det sjelden noe ”trøkk” på. Jeg tror mer på fokuserte virksomheter og samarbeid ved behov.

Så jeg mener faktisk at det kan være en god idé å samle bibliotekrådene ett sted; jeg tror feltet er lite tjent med maktkamper, med den energitappingen de medfører. Jeg ser også – i hvert fall teoretisk – mulig- heten for at en gjennom- gang av politikkområder, formål og virkemidler, og en påfølgende reorganisering av arbeidsoppgaver, kan bli nettopp den vitamin- innsprøytingen feltet trenger.

Men jeg vet også at en slik prosess er avhengig av tillit fra de involverte. Og med assisterende nasjonal- bibliotekar Roger Jøsevolds herostratisk berømte ”Skal det være noe mer før vi stenger”-artikkel fra 2007 friskt i minne – hvor han nærmest definerte folkebi- bliotekene som utgått på dato – så er det forståelig at tilliten til NBs forvalt- ningsvilje ikke er helt på topp.”

Sitat fra ”Karis kalender” – spalte i Bibliotekaren nr 1/2010 og på nett: <http://kariskalender.word-press.com/>

Alene mot strømmen

24. februar la biblioteksjef Morten Haugen, Ørland folkebibliotek, inn en melding med tittelen «Jeg har tro på Nasjonalbiblioteket i ny rolle» på Biblioteknorge-lista. Det kom en kommentar, fra bibliotekar Berit Haukvik ved Tønsberg og Nøtterøy bibliotek. Hun skrev:

«Nok en gang synes jeg Morten Haugen er på banen med fornuftige refleksjoner. Håper alle som er interessert i det som skjer tar seg tid til å lese innlegget hans, pluss å tenke etter om det ikke er gjenkjennelig det han skisserer!» Så ble det helt stille.

Bok og Bibliotek: Du er en av de få på Biblioteknorge-lista som har gått mot strømmen og stilt deg positiv til at B'en nå skal tas ut fra ABM-utvikling og flyttes til Nasjonalbiblioteket? Føler du deg alene?

Morten Haugen: Ja, i og for seg, og det ble forsterket av at nesten ingen kommenterte det. Jeg er oppriktig forundret, slik man blir når man tar ordet og snakker og ingen tar replikk. En stund trodde jeg at mailen ikke hadde gått igjennom, men etter hvert fikk jeg et par eposter privat fra kolleger som takket meg for et forfriskende perspektiv.

BoB: Hva var det som ikke fungerte med ABM-u?

Haugen: Det er ikke så godt å vite. Alle jeg kjenner i ABM-u er både dyktige og hyggelige mennesker, og jeg har ofte fått gode svar når jeg har henvendt meg til dem om enkeltsaker, men etaten som helhet lyktes ikke i tilstrekkelig grad med å være

proaktiv, visjonær og med å realisere ideer og løsninger. Men det kan jo, teoretisk sett, være mange ulike faktorer som ikke stemte, for eksempel mandat, virkemidler, personlige egenskaper, eller uheldig bedriftskultur.

For meg er det ikke ABM-us eventuelle kvaliteter eller mangel på slike som er hovedpoenget ved denne diskusjonen. Jeg opplever at den politiske konklusjonen nå er på plass. Da er det viktig for bibliotekpolitikken i Norge at det iverksettes raskt og riktig, at ansvaret for bibliotekutviklingen plasseres tydelig, med politisk dekning for klare mål og med tilgang til nødvendige virkemidler.

BoB: Hva skal til for at NB med sitt nye ansvar skal kunne se folkebibliotekene?

Haugen: Nasjonalbiblioteket går med dette fra å være ensom femmilsløper til å bli spillende trener i lagidrett. Det er ikke noen selvfølge at man skal lykkes i en helt ny, annerledes

rolle, men det er heller ingen spesielle, saklige grunner til at NB skal være forutbestemt til å mislykkes.

Suksessfaktorene er først og fremst mandat og virkemidler. Og den nødvendige viljen til å føre dialog med departementene om å utforme sitt mandat.

Både innenfor ABM-u og innenfor Nasjonalbibliotekets nåværende rolle er bibliotekene et gissel, hvor vårt brede mandat for samfunns- og kunnskaps- og individutvikling er fanget og innsnevret innenfor et kulturarv-konsept. Nasjonalbiblioteket må derfor, nødvendigvis, få et nytt, bredere og fler-leddet mandat fra sine oppdragsdepartement.

BoB: Ja, hva tenker du om nettopp det?

Haugen: Så vidt jeg har forstått skal NB få ansvaret for hele B'en i ABM, det vil si både fag- og folkebibliotekene. Det er en krevende oppgave, fordi det er svært ulike bibliotek, med helt ulike verdensbilder, oppdrag og

Av Odd Letnes,
redaktør

utfordringer. Det har ikke noe med denne spesielle saken å gjøre, men det er fristende å leke med tanken om at vi kanskje trenger en skarpere evaluering av hvert enkelt bibliotek, hvor man setter tydeligere ord på hvilke utfordringer hver av oss har med tanke på ledelse, samlingsutvikling og brukertilpasning.

Dessuten blir nettverk viktig. Verken målsettingene eller verdensbildene bør skapes i lukkede rom.

BoB: Hvilke nasjonale koordine-

rende fellesfunksjoner haster det mest med?

Haugen: Det helt åpenbare er at det blir etablert et bibliotek.no - med en systemuavhengig felles publikumsinngang til digitale ressurser fra bibliotekene. Vi trenger en helhetlig gjennomgang av hvilke fellesfunksjoner vi trenger, hvilke vi har, og hvilke vi mangler. Lese- og litteraturformidlingsoppgavene i Norge er i dag for prosjektfundert, basert på et stadig jag etter nye ideer og konsepter.

BoB: Noen vil hevde at det bibliotek-Norge nå mest av alt trenger, er en tydelig ledelse med klare mål. Hva skal til for at NB skal oppnå dette?

Haugen: NB må få et mandat som gjør at hele biblioteksektoren blir inkludert. Det må utarbeides gode visjoner. Og, ikke minst, NB må basere seg på samarbeid.

Tilbakeblikk

Frode Bakken i Bok og Bibliotek nr 5/2008

BoB: Og de svake sidene ved ABM-u?

Bakken: Institusjonen er i altfor stor grad bundet opp i eget byråkrati. Den er viklet inn i operativ virksomhet som forhandlinger om lisensavtaler og Kulturnett Norge. Det kan synes som om mange i ledelsen i ABM-U mener det er viktig bruke ressurser på å profilere institusjonen gjennom glansede publikasjoner. Det burde være helt unødvendig - det viktige er å utføre oppgavene på en tilfredsstillende måte.

Utrolig mye ressurser går åpenbart med til intern organisering som ikke gir noen positiv effekt på utviklingen av norsk bibliotek eller hele feltet. Et eksempel kan være: Etter etablering satt man med et sted mellom 30 og 40 mennesker som hadde jobbet med bibliotek. Det burde holde med et vesentlig lavere antall - slik man har hos Bibsam i Sverige.

Jannicke Røgler på bokobibliotek.no 21.4.2009

Med denne Bibliotekmeldingen kan det se ut som statsråd Giske ønsker å redusere «b»en i ABM-utvikling til et minimum.

Tord Høivik på bokogbibliotek.no 22.4.2009

Inntil NB allierer seg med hele biblioteksektoren, ser jeg ingen løsning på konflikten mellom NB og ABM-utvikling.

Svein E. Nilsen, kommentar på bokogbibliotek.no 23.4.2009

Det er bare én måte å skape gode bibliotek på. Det handler ikke om midler, men kun om organisering.

Leikny Haga Indergaard på bokogbibliotek.no 29.4.2009

BoB: Et punkt som raskt vakte debatt, var regjeringens ønske om å vurdere ansvars- og samarbeidsforholdet mellom ABM-utvikling og Nasjonalbiblioteket. Hvordan reagerte du på det?

Indergaard: Vi har ventet på en avklaring, men det var overraskende at det ser ut til å kunne bety flytting av oppgaver.

Vigdis Moe Skarstein på bokogbibliotek.no 8.5.2009

Kan hende er det mer fruktbart i framtida å fokusere på bibliotekenes kompetanse i stedet for sektorens struktur. Det er bibliotekarenes og andre ansattes kompetanse som det blir viktig å ta vare på og utvikle framover dersom vi skal forsterke bibliotekenes rolle i utdannings- og informasjons-samfunnet.

Litteraturhus med

Urhuset. Et steinkast fra Kurfürstendamm ligger Europas første litteraturhus, Literaturhaus Berlin.

Hva kjennetegner sjangeren «vellykket litteraturhus»? Vi banket på i Berlin og København.

Krav nummer en til et godt litteraturhus er en attraktiv bygning med god beliggenhet, sies det. Det aller første huset i sjangeren som nå har fått sitt internasjonale gjennombrudd, Literaturhaus Berlin, etablert i 1986, oppfyller kravet med god margin. Sving noen meter inn i Fasanenstrasse fra Kurfürstendamm, og det åpner seg en svær hage midt i byen. Den vernede villaen fra 1889 er pent tilbaketrukket fra gaten. I kjelleren en velassortert bokhandel, i høy 1. etasje en stor og elegant kafé. Denne onsdag

ettermiddagen i februar er alle bord besatt, også i den lyse vinterhagen.

En etasje opp sitter Ernest Wichert på sitt kontor og røyker og forteller om huset han har ledet de siste sju årene og hatt som arbeidsplass siden '88.

- Før hadde vi et stampublikum; de siste 10-15 årene har vi hatt et bredere, generelt litteraturinteressert storbypublikum som er hedonistisk i sin smak, de er altså ikke bare opptatt av én type litteratur. Det gir oss stor frihet til å tilby forskjellige temaer, sier Wichert.

Ikke Oslo-debatter. I tillegg til bokpresentasjoner og opplesningskvelder slår huset til med ambisiøse utstillinger. Wichert er opptatt av å tilby et bredt litterært program, men ikke begrenset til skjønnlitteratur. Sakprosaen har definitivt sin plass; Wichert legger stor vekt på å presentere samtids-historiske temaer. Men rene politiske debatter, slik vi kjenner fra Litteraturhuset i Oslo, har intet forum i Fasanenstrasse. De er «ofte intellektuelt kjedelige», mener Wichert, og peker på Berlins store bredde av politiske stiftelser. Den som er sulten på

Tekst og foto:
Olav Anders
Øvrebø

eller uten vannglass

Kul kirke. I den fargerike bydelen Nørrebro, i en nedlagt kirke, ligger Københavns Literatur-Haus.

dagsaktuell politikk kan her få dekket sitt behov flere ganger i uken.

Literaturhaus Berlin ble etablert før Murens fall, og utstråler veletablert vestberlinsk borgerlighet. Storbyen har plass til flere litterære møtesteder, og andre tar seg nok av de yngre og mer eksperimenterende miljøene. Wicherts hus, ikke minst kafeen, er møtested for bokbransjen. Her treffes agenter, forlagsredaktører og forfattere; noen fagnettverk møtes til faste, uformelle diskusjoner et par ganger i måneden.

- Når litteraturhuset er et auratisk sted, så kommer de av seg selv, smiler Wichert.

Finansiering. Huset har et solid ankerfeste i de litterære miljøene. Det drives av en forening som ble

stiftet av en representant fra hver av Berlins litterære institusjoner. Selve huset eies av Berlin by, som også spytter i hoveddelen av årsbudsjettet på 372.000 euro. Dette går til å lønne ansatte, drive huset og finansiere noe av programmet. Det øvrige må foreningen selv skaffe til veie gjennom billettsalg, partnerskaper, sponsorer etc. I år med store utstillinger kan omsetningen komme opp i en million euro. Ved siden av offentlige kulturbudsjetter er stiftelser de største bidragsyterne.

- Det krever mye arbeid å få økonomien til å gå rundt. Finanskrisen har ikke akkurat gjort det lettere. Stiftelser lever av avkastning på formue, og de har nå i beste fall bare halvparten så mye å rutte med som for to-tre år siden, sier Wichert.

Et hjem for litteraturen? En liten dagsreise nordover, på Møllegade 7 på Nørrebro i København, er alle dører lukket og låst. Mens vi venter på at Hr. LiteraturHaus Paul Opstrup skal dukke opp, kan vi fastslå at strøkets sprayboksbrigade har arbeidet overtid. Den nedlagte kirken som siden 2005 er litteraturens høyborg i København, har fått et ekstra og ustrukturert lag maling.

Overfladisk betraktet er en bygning med aura det eneste litteraturhusene i Berlin og København har felles. Kafeen i Berlin er åpent daglig 0930-0100; her i København er alt åpenbart mer fleksibelt. Opstrup kommer skliende over Københavns issvuller og låser oss inn i et kombinert kjøkken- og kafélokale

Viljestyrke.
Det er viktig at
noen sier "dette
vil vi", mener
litteraturhus-
lederen i Berlin,
Ernest Wichert.

som bærer preg av at natten i forveien ble sen. De tomme ølflaskene står tett på bordene og det hele minner mest om en studenthybel dagen derpå.

- Målet er å være et hjem for litteraturen, sier Opstrup. Et hjem må være kjent, hyggelig og noe man har felles, minner han om. Til kirken i Møllegade kan det litterære København komme uanmeldt, treffes - og altså feste og feire. Intet litteraturhus uten skjenkebevilling, fleiper litteraturhuslederen. Han er i ferd med å bygge på «hjemmet». Oppe under kirketaket skal det bli arbeidsplasser for opptil ti forfattere.

Uavhengig. Opstrup eier selv den gamle kirken; navnet LiteraturHaus anerkjenner litteraturhuskonseptets opphav i Tyskland. Økonomien er hovedsakelig basert på at kirken leies ut som selskapslokale på kommersiell basis, ellers går det i billettinntekter og direkte tilskudd til enkeltarrangementer. Opstrup setter pris på å være uavhengig av kulturbudsjettene.

- Det gir en dynamikk at vi selv kan styre det. Vi kunne starte

huset med det samme uten å vente på statlige kommisjoner. Ingen kan komme og sette opp husleien til det dobbelte, sier han, og legger til at huset i København er skapt nedenfra, mens det i Oslo og de fleste av de tyske husene er skapt ovenfra. Med «ovenfra» mener han at etablerte institusjoner, som stiftelser og foreninger, står bak.

Kirkeskipet er husets hovedrom, høyt under taket, med små bord og med en scene - et nøkkelbegrep for Opstrup. Han vil presentere litteratur som scenekunst, og sammenligner sin egen rolle med regissørens.

- Vi har fokus på sjangerblandinger, som er et meget spennende område. Vi har ikke så mange «Wasserglaslesungen», smiler han.

Begrepet forklarer seg vel selv, men likevel: Vannglassopplesning er altså den klassiske varianten der forfatteren kremter, drikker litt vann og så leser opp fra sin bok. Når han er ferdig, reiser man seg og går hver til sitt. Ikke et konsept som er egnet til å skape fellesskap rundt litteraturen, etter Opstrups mening.

Beliggenheten på Nørrebro gir

tilgang på et potensielt stort studentpublikum. Opstrup savner de gråhårede damene, men ellers er det en blandet forsamling som finner veien til Møllegade, sier han.

Råd til litteraturhusbyggere.

Hvilke råd har så de to bestyrerne til vordende norske litteraturhusbyggere? Bygningen er avgjørende, bekrefter begge. Fordelen med kirken på Nørrebro er at publikum ikke forbinder så mye med den fra før, mener Opstrup.

- Hvis du bruker en kino som litteraturhus, så vil det at den er en kino bli hengende i hodet på folk. Man må finne en bygning som ikke bibringer folk noen vaneforestillinger, sier han.

Selv om huset i Berlin ikke produserer noen slike distraherende assosiasjoner, er ikke Wichert like skråsikker på at litteraturen må være enerådende for at litteraturhuset skal fungere. Også i bofellesskap med eksempelvis bibliotek, kino, teater- og musikklokaler, kan litteraturen trives.

- Hvis et litteraturhus føler seg vel i et kulturhus og finner sitt publikum, har jeg ikke noe imot

Uavhengig.
Opstrup setter pris på å være uavhengig av kulturbudsjettene.

det. De ulike kulturelle formene kan støtte hverandre gjensidig, sier Wichert. Norske byer som er i ferd med å bygge kulturhus, burde samlokalisere biblioteket og litteraturhuset der, mener han.

Wichert ser en ytterligere fordel med å plassere litteraturen i et kulturhus. I en mindre eller mellomstor by vil det sikre at det er liv i huset med folk som kommer og går hele dagen, og ikke bare når de skal på et arrangement om kvelden. Det vil være avgjørende for husets serveringssted.

Som eier og «regissør» vektlegger Opstrup igjen litteraturhusets uavhengighet. Som en teaterforestilling trenger et litteraturhus en leder med bestemte forestillinger om hvordan litteraturen skal iscenesettes, som han sier det. Og denne regissøren må stå over særinteresser, som forlag som vil styre hvilke forfattere som blir presentert.

Husene i Berlin og København er ulike også i valg av eier- og finansieringsmodell. Berlin-modellen er kanskje lettere å kopiere enn den i København, men Wichert ville valgt en annen løsning i dag.

- Hvis jeg skulle startet et litteraturhus nå, ville jeg organisert det som en medlemsforening. Jeg ville oppfordret alle i byen som var interessert i litteratur til å bli med i foreningen og betale en årlig avgift, for eksempel 100 euro (ca 800 kroner), sier Wichert.

Medlemmene i en slik forening blir eiere og får mulighet til å påvirke hvem som sitter i foreningens ledelse, og dermed indirekte også profilen. I Stuttgart har denne modellen vist seg å fungere godt, sier Wichert - der tar man inn 30.000 euro i året fra medlemmer.

De gode rådets begrensning.

Først når vi forlater Opstrups kirke får vi øye på bokhandelen tvers over gaten. Det minner oss om at litteraturhusets grunnstruktur egentlig er svært lik i Berlin, København og Oslo - en særegen bygning, god beliggenhet, bokhandel, servering. Men oppå dette fundamentet er det rom for store variasjoner i profil og organisering. Ernest Wicherts mest innstendige råd til litteraturhusbyggere er en logisk følge: Ikke lytt for mye til andres råd!

- Jeg forstår at det er interesse for å høre om andres erfaringer og synspunkter. Men jeg ville egentlig foretrekke at prosessen gikk omvendt vei. At noen sitter i Stavanger eller et annet sted og sier: Jeg vil ha et litteraturhus, og det skal se sånn og sånn ut.

Wichert utdyper: Det kan være fem-seks personer som har snakket sammen om behovet for et litteraturhus, om hva byen mangler. Hvor stort bør huset være, hva skal være temaer? Kanskje ønsker en av dem å vise og diskutere filmatiseringer av litteratur. En annen vil arrangere foredrag om litteratur i mediene, en tredje vil fokusere på internasjonal poesi. En slik prosess har større sjanse for å lykkes enn hvis husbyggingen er basert på en vag ide om at et litteraturhus er noe en by «bør» ha.

Med andre ord - for gode litteraturhusbyggere er ikke det første spørsmålet «vannglass eller ikke vannglass.»

- Det må være et behov, det må være folk der som sier at «dette vil vi», sier Wichert.

Skolebiblioteket som motivator for læring!

Kristin Halvorsen inviterer til debatt om hvordan vi kan forhindre frafall i videregående opplæring. Mitt tips til henne er å se på hvordan skolebiblioteket kan brukes til å skape gode læringsmiljø.

Kristin Halvorsen inviterer til debatt om hvordan vi skal forhindre frafall i videregående skole. Det er mange grunner til frafall, og det er derfor flere tiltak som må utredes, men ett tiltak er å øke elevenes motivasjon for læring. Mange ungdommer er selektive i forhold til hva de vil lære, de vil slett ikke lære alt mulig og helst bare det de føler de har nytte av «her og nå». Hvordan skal vi stimulere elevenes lærelyst, opplevelse av mestring og ikke minst opplevelsen av at det man lærer er nyttig og viktig?

Skolebiblioteket er en aktør i skolen, som i debattene ofte havner litt i skyggen av det som foregår i klasserommet. Men skolebiblioteket har en egenskap i forhold til å motivere for læring, som med fordel kan styrkes. I følge Elisabeth Rafste (2001) har skolebiblioteket en dobbel funksjon: det er både en aktiv læringsarena elevene oppsøker for å gjøre lekser, finne informasjon til oppgaver og prosjekt og få hjelp og veiledning av en bibliotekar. I tillegg har det en sosial funksjon, som en arena hvor elever kan treffes på tvers av klasser, snakke om løst og fast eller bare «henge», og der man kan forholde seg fritt og uavhengig til informasjon og kulturuttrykk.

En slik dobbelt-funksjon er et viktig verktøy når man ønsker å

skape et godt læringsmiljø. Både i grunnutdanning og høyere utdanning er man oppmerksomme på hvor viktig et godt læringsmiljø er. Et læringsmiljø er både fysisk, psykososialt og pedagogisk, og det skal fremme helse, trivsel og læring. Skolebibliotekets sosiale dimensjon er med på å fremme tilhørighet. Både «ensomme svaler» og elever med større omgangskrets kan finne tilhørighet i biblioteket. Som sosialt rom og time-out-arena kan skolebiblioteket altså fremme det psykososiale læringsmiljøet. Forutsetningen er at skolebiblioteket også har den andre funksjonen, som pedagogisk ressurs og verktøy i den pedagogiske virksomheten.

Skolebibliotekarene har en rolle som kunnskapsformidlere uten å være lærere. På flere videregående skoler i Buskerud har bibliotekarene i samarbeid med pedagogisk personal utviklet undervisningsopplegg i tilknytning til større oppgaver, prosjekt o.l. Et eksempel kan være InnsIKT-prosjektet ved Drammen videregående, hvor skolebibliotekarene samarbeider med lærere i engelsk, norsk og spansk. Bibliotekarene underviser i informasjonskompetanse (søking, kildekritikk og kildehenvisninger), og denne kunnskapen settes inn i det enkelte fag. Erfaringen viser at elevene får større læringsutbytte når informasjonskompetanse

formidles på denne måten, i tillegg til at de setter pris på å få inn andre fagpersoner.

Som en «fri aktør» kan skolebiblioteket holde arrangement i skjæringspunktet mellom læring og underholdning. For eksempel har skolebiblioteket på Sandvika videregående i Bærum satt i gang et forsøk med «Bråk i biblioteket». Første tema ut var «Just war? - Finnes det rettferdig krig?». To og to lærere utfordres til å ta en debatt, en elev er ordstyrer. Arrangementet foregår i midt-timen og elever som er interessert kan komme å høre på og delta i ordskiftet. Her fristilles elever og lærere og kan opptre på likefot. Mange elever er engasjert i samfunnsspørsmål og debatt, her har de muligheten til å lytte eller delta. I tillegg fremmes det et fellesskap på tvers mellom lærere og elever, som baserer seg på interesse og engasjement.

Jeg oppfordrer skoleeiere og skoleledere til å ta tak i sine skolebibliotek og se hvordan de kan brukes aktivt til å skape gode læringsmiljø, motivere til læring og derigjennom forhindre frafall.

Rafste, Elisabeth (2001). *Et sted å lære eller et sted å være? : en case-studie av elevers bruk og opplevelse av skolebiblioteket*. Oslo, UniPub

»
Av Birgithe Schumann-Olsen leder NBF avd. Buskerud og bibliotekar på Lier videregående skole

Bli oppdatert og inspirert – ta en tur innom bokogbibliotek.no

Hovedfeltet

- Nettpubliserte artikler fra den trykte utgaven av Bok og Bibliotek
- Aktuelt stoff produsert spesielt for nettutgaven

Venstre spalte

- RSS-strøm
- Siste papirutgave som nedlastbar pdf
- 5 sist kommenterte artikler
- 5 sist publiserte
- 5 mest leste den siste måneden
- Aktuelt tilbakeblikk
- Besøksstatistikk

Høyre spalte

- Søkefelt
- Dagens «lille»
- Biblioteknyheter
- Nytt fra Norsk bibliotekforening
- NBF skole
- Nytt om Nasjonalbiblioteket
- Nytt om ABM-utvikling

www.bokogbibliotek.no

Bok og Bibliotek

Hjem For abonnenter Aktuelt Bok og Bibliotek 2008 Arkiv 2003-2007 Abonnement Om Bok og Bibliotek

Les ned nr. 1-2010

Bok og Bibliotek

Nye bøker fra ABM-media

Fjernlån, ja takk!

Aktuelt

»Aktuelt Biblioteksjefen på Haram bibliotek har laget en facebook-side hvor han tar til ordet for et fjernlån med restriksjoner. Han utdyper sine meninger både her i tidskriftet Bok og Bibliotek og på forumet Biblioteksnorge. "Fjernlånsaktiver bør kanaliseres mot frakt av kvalitet og ikke trivialt" sier han. Han peker på at bibliotekene både "vektlegger kvalitet" og "allsidighet". Vi er ikke uenig med ham, eller loven, når det kreves at en samling skal ha både kvalitet og allsidighet. Men det står en ting til i den loven, og det er aktualitet. Hva er nå det?

– Av Biblioteksjef Marianne March Grahv og bibliotekar Henrik Kristiansen, Aurskog-Høland bibliotek

Skriv kommentar (1 Kommentarer)

Sist oppdatert (tirsdag 16. mars 2010)

Litteraturpolitikken: har regjeringen mistet grepet?

Aktuelt

»Aktuelt Det er ikke mange på hverdagsmøter som skjønner rundt e-boka akkurat for tiden. I skrivende stund (begynnelsen av mars, red.adm) er det akkurat to uker til forlagsbransjen skulle ha åpnet sin Bokbase; fullt utrustet som skulle introdusere e-boka i all dens flyktige prakt og bredde for det norske folk. Det tror jeg vi kan få vente mye lengre på. Og det er først

Av Håvard Harry Olsen, forfatter

Skriv kommentar (3 Kommentarer)

Sist oppdatert (mandag 15. mars 2010)

Plinius og Store norske leksikon

Aktuelt

»Aktuelt Det er alltid spennende å lese Plinius-blogger når Plinius svinger sin kvasse penn over daglige aktualiteter og tyngre tema. Men en gang blant blir jeg i sluss. Hva er det han egentlig mener, hva er verdisammenheng? Det er noe med at innlen kan skryppe over hva som ligger under.

– Odd Lønne

Skriv kommentar (2 Kommentarer)

Sist oppdatert (søndag 14. mars 2010)

Sære Wikipedia, solide SNL

Nr. 6 - 2009

»Aktuelt Bibliotekarne vi har snakket med ser frem til frilagt Store norske leksikon (SNL) 1. januar 2009. Flere holder en knapp på den gamle travøren. (Artikkelen ble publisert i desember 2008, men har i dag fått ny aktualitet i og med at Kunnskapsforlaget har dyttet SNL ut i et digitalt ingenmansland og at et fritt Ord nå har utsatt leksikonets endelige skjebne med ett år.)

Av Kjell S. Grønneberg, frilansjournalist

Skriv kommentar (3 Kommentarer)

Sist oppdatert (søndag 13. mars 2010)

Å bære havre til en død hest

Aktuelt

»Aktuelt Diskusjonen om flytting av sentrale statlig bibliotekoppgaver fra ABM-utvikling (Statens senter for arkiv, bibliotek og museum) til Nasjonalbibliotek har i stor grad dreid seg om symponier på den politiske og byråkratiske håndteringen av saken. Dette kammer bl.a. til uttrykk i et innlegg av biblioteksjefene Bakken og Platen i Aftenposten 26.02.

– Ruth Ørnholt, fylkesbiblioteksjef i Hordaland, og Tove Færevik Sævi, biblioteksjef ved Høgskolen i Bergen

Skriv kommentar (0 Kommentarer)

Sist oppdatert (søndag 13. mars 2010)

Vest-Finnmark kaller

Nr. 1 - 2010

Bli med på ferden og få et glimt av hva kallingene dine er

Bok og Bibliotek

Søk...

Avansert søk

Dagens "lille"

Rock på bibbern

Knausgård og andre fikk rista seg da rockebandet Blue Knights tok biblioteket.

Les mer

Biblioteknyheter

- Spalten-baby sluker australsk selskap - Hegner Online
- Spectrum lester opp med multiklient - Stocklink
- Finansinformasjon
- Bli BIM-sjef på Helted - Teknisk Ukeblad
- Hvorfor imitere Sverige? - Aftenposten
- Slik bruker du biblioteket i Windows 7 - Kikk.no
- Nærlig å godta bibliotek-vedtak - Tvedestrandsposten

Nytt fra NBF

- ABM-utvikling fraklyttes i høyt tempo. Svid om emfanget.
- Anne Husted utfordrer kulturministeren på Hamar
- E-bøker som bibliotektilbud - Kom i gang!
- Ut-bibliotek vil ikke til NB. Fag- og folkebibliotek skilles etter...
- Ende en bibliotekar til Hvalø - Gjei
- Treløst!
- Helt partnerskap stilt - fylkeskommune enn ABM og NB

NBF skole

- Pedagogisk etterutdanning for skolebibliotekarer i Nordland fylkeskommune
- Bibliotekenes/ bibliotekarenes rolle og kompetanse
- Birgitte Schumann-Olsen skriver til K. Høivær om skolebibliotek og trafal...
- Lærebokutlån
- Kvifor vert ikke bibliotekarer brukt meir til å finna fram...
- Skolebiblioteket i endring, hvor er vi om fem / ti...

Nytt om Nasjonalbiblioteket

- Hultfeldt bør ta tenkepause -...
- Hvorfor imitere Sverige? - Aftenposten
- Gir ut ukente optakt -...
- Bibliotekarer intar Hamar - Tansberg...

Nytt om ABM-utvikling

- Hvorfor imitere Sverige? - Aftenposten
- Bibliotekarer intar Hamar - Tansberg...
- Alma Maters døde - Kulturnett.no
- Hakt og avmakt - Aftenposten

Besøksstatistikk

Dato	Besøk
1. mars 2010	100
2. mars 2010	120
3. mars 2010	150
4. mars 2010	180
5. mars 2010	200

Pappa – en viktig rollemodell

Leseagent

Tale Østrem fra Randaberg folkebibliotek i Rogaland, med noen av bøkene hun anbefaler til høytlesing. – Småbarnsforeldre ønsker flere tips til bøker de kan lese høyt for barna, sier hun. Antologien fra !les er utstilt i barne- og ungdomsbiblioteket.

**Tekst og
foto: Kjetil S.
Grønnestad**

Gutter ser som regel opp til fedrene sine. Derfor er det viktig at fedrene har gode lesevaner, skal guttene få det samme.

Foreningen !les står bak prosjektet «Les for meg, pappa!», med mål om å øke barnas, spesielt gutters, leselyst ved å gjøre fedre til bedre rollemodeller. Hovedmålgruppa har i år vært foreldre med barn i barnehager og grunnskoler. I sommer ble det derfor rekruttert ti leseagenter som skulle fortelle om hvor viktig det er med gode lesevaner, samt formidle høytlesingsbøker, på foreldremøter i sine distrikt. Noen av leseagentene er

selvstendige litteraturformidlere, men de fleste er bibliotekarer, forteller prosjektleder fra !les, Ole Ivar Storø.

Viktig rollemodell. Prosjektet «Les for meg, pappa!», som startet i år, er treårig. – Vi tar utgangspunkt i rollemodellkonseptet, der vi ønsker å få småbarnsfedre til å lese for barna sine. Det er viktig å synliggjøre fars leseinteresse. Det er nemlig ikke slik at menn ikke leser, men

i motsetning til kvinner leser de mer faktalitteratur enn skjønnlitteratur, sier Storø.

For å motivere til mer høytlesing, har !les utarbeidet en antologi med nyere norske skjønnlitterære tekster. Den er todelt og kan leses begge veier. Den ene delen heter «Les for meg pappa» og inneholder forslag til tekster for høytlesing for barna. Den andre delen heter «Les mann» og har forslag til tekster for menn, blant annet romanutdrag.

– Etter PISA-undersøkelsen i 2007, gjennomførte Astrid Roe, forsker ved institutt for lærerutdanning og skoleutvikling ved Universitetet i Oslo, en kvalitativ undersøkelse der hun blant annet oppdaget at mange gutter fortalte at de manglet et lesende forbilde. For at guttene skulle få gode lesevaner, oppga de pappa som et viktig forbilde, sier han.

Fars viktige rolle er noe universitetslektor Trude Hoel ved Lesesenteret på Universitetet i Stavanger, kan skrive under på. – Ja, absolutt. Kjønn er en viktig faktor. Gutter identifiserer seg oftere med far enn med mor.

Erfaringsmessig ser jeg også ofte at gutter velger andre tekster enn det jenter gjør, sier hun.

Ønsker flere lesetips. Tale Østrem, barne- og ungdomsbibliotekar i Randaberg, en kommune like nord for Stavan-ger, er ei av de ti leseagentene til !les.

– I september var jeg på seks av de tolv barnehagene her i Randaberg. Jeg valgte bevisst å konsentrere meg om barnehager for i motsetning til skolene, har de ikke egne bibliotekarere. Dessuten er det viktig å treffe foreldrene så tidlig som mulig hvis en skal oppnå gode lesevaner for barna, sier hun.

Under de timeslange foredragene, leste hun utdrag fra aktuelle tekster, hun viste eksempler og kom med konkrete lesetips. De fleste foreldremøtene hadde godt oppmøte. Best effekt fikk hun når hun var siste post på kveldens program, når foreldrene ikke måtte haste videre. – Da opplevde jeg at flere ble igjen for å snakke med meg. Det finnes alltid folk som ikke trives med å snakke i forsamlinger, forteller Østrem.

Selv om hensikten er å få flere fedre til å lese for barna, snakket Østrem til både mødrene og fedrene under foredragene. Det som vakte størst interesse, var uten tvil lesetipsene.

– De vil gjerne lese for barna sine, men vet ofte ikke hva de skal velge. Bøkene jeg fortalte om, både de i antologien jeg delte ut, og bøkene utenom som jeg valgte å presentere, har i ettertid vært mye utlånt på biblioteket, smiler hun.

Derimot fikk hun lite respons når hun tok opp temaet voksenlitteratur for menn. Det tror hun skyldes hvilke forventninger en har når en skal på et foreldremøte i en barnehage. Da vil en

høre om det som har med barna å gjøre, ikke en selv.

Vil fortsette. Storø forteller om god respons. Derfor ønsker !les å rekruttere flere leseagenter for å dekke et større geografisk område.

– Hovedsatsingsområdet for 2010 er arbeidslivet. Der vil vi tilby besøk fra leseagenter til bedrifter, forbund og arbeidstakerorganisasjoner. Samtidig vil vi opprettholde aktiviteten i barnehager og grunnskoler. Med forbehold om støtte til å drive prosjektet videre, vil vi sette i gang med rekruttering tidlig i 2010, forteller han.

Storø håper på flere mannlige formidlere, samt at dagens leseagenter blir med videre.

Tale Østrem i Randaberg ønsker å fortsette som leseagent. – Dette har vært et veldig kjekt prosjekt. Jeg tror det er nyttig fordi det er så konkret. Foreldrene er ikke i tvil om at det er viktig å lese høyt for barna. Det de ønsker er enda flere lesetips, understreker hun.

Om hun har fått flere fedre til å lese høyt, vet hun dog ikke. Det hun ser i biblioteklokalene på Randaberg, er at det fortsatt er overveldende overvekt av mødre som låner bøker til barna sine.

Det finnes leseagenter følgende steder:

Brekstad, Drammen, Hitra, Jæren, Norheimsund, Oslo, Porsgrunn, Randaberg, Ski og Trondheim.

Les mer på: www.bokpallen.no
(velg lenken "les for meg, pappa!")

Vakkert. «Det tradisjonelle biblioteket er et vakkert sted, som jeg nødig vil miste. En vakker og annerledes idé, som samfunnet trenger.»
(Illustrasjonsfoto: Trond Isaksen)

Av Aud Gjersdal,
bibliotekar

Det uforutsigbare fremskrittet

- et essay om digitalisering av bibliotekene

Det er sensommer, skyene driver dovent på den blå himmelen over sjøen og de hvite husene. Jeg er på ferie i en liten sørlandsby, og det er et fint tidsfordriv å besøke små ukjente bibliotek. En tur til Lindesnes passer godt, det skal visst være et bibliotek der. I tidlige tider inneholdt bibliotek dokumenter i form av leirtavler, og etter hvert som kunnskapen øker, forbedres mediene. Fra leirtavle, til papirbok, til digital bok. Ja, det nye blir nesten pr definisjon et fremskritt. Vinden blir kraftigere etter hvert som jeg nærmer meg landets sydligste punkt.

Veien slutter ved Lindesnes fyr, som er bygget i et farlig område, hvor mange seilskuter har forlist eller strandet i forrykende uvær. En del turister har funnet veien til dette fyret fra 1656, for et kortvarig opphold i fortiden. Men noe bibliotek er ikke å se. Damen i billettluken forteller engasjert at nærmeste bibliotek befinner seg i Spangereid, på barneskolen der. Dette vakre lille tettstedet som fikk besøk av de kongelige da Spangereidkanalen ble åpnet, slik at småbåtene slipper å passere det farlige farvannet ved fyret. Det er bare det at før de bygget kanalen, ble det gjort utgravinger med tanke på fornminner, og da fant de rester etter en kanal fra 7-800 tallet.

Mer enn 1000 år senere ble den altså bygget på nytt, til stor jubel. Her lå jo fremtiden i fortiden.

Ikke langt fra kanalen ligger Spangereid skole, med grønne trær rundt. Biblioteket er lite, men med fylte bokreoler. Kaffe-kanne og store blå kopper står på et bord og bibliotekaren sier at jeg bare må forsyne meg. Det gjør jeg, og blir sittende å lese i en illustrert bok om et monster som var lei seg fordi hun ikke klarte å skremme noen. Bibliotekaren og en dame står og snakker om Rødhetten og ulven. Hele barnehagen kommer stormende inn til den pirrende lukten av bøker og barnehage-tanten leser høyt som om hun stod på en scene og skulle fortrylle tilhørerne. Et av barna gir bibliotekaren en intens klem. Så låner de bunker av papirbøker med seg for å fortsette forestillingen et annet sted.

Solen skinner inn gjennom den fargede glassmosaikken, hva kunne være bedre om dette var morgendagens bibliotek? Her er idyllisk. Jeg kan være alene sammen med andre, uten at noen krever noe. Ingen vet hva jeg leser, og jeg kan lese hva jeg vil. Finne informasjon, som kan hjelpe meg å realisere egne evner og muligheter. Kanskje går det an å få, eller gi leksehjelp her. Biblioteket gjør det mulig for

den enkelte å vokse og utvikle seg. Trekke seg tilbake fra dagliglivets distraksjoner, til en av sivilisasjonens viktigste bygninger. Tenk hvis jeg aldri mer skal oppleve dette.

Rommet er fylt av informasjon, fortellinger om Alladins lampe, flygende tepper og blodsugende vampyrer. Her gis tilgang til bibelen, koranen og bøker innenfor vitenskaper som har gjort sivilisasjonen vår mulig. Poesi og feministisk litteratur.

Plutselig legger jeg merke til at det ikke finnes noen pc-er for publikum her. Det er en overraskelse. Jeg har imidlertid en liten laptop med trådløs Internett med, men her er ikke dekning. Opplevelsen får meg til å tenke på morgendagens bibliotek, som så ofte fremstilles som digitalt. Kanskje ikke så rart, for hele samfunnet digitaliseres og automatiseres. Datamaskinene blir mindre og mindre og er snart overalt. Der du tidligere hadde et ekte ansikt å snakke med, ser du nå en skjerm. Jeg blir urolig og begynner å få en følelse av å befinne meg i en svunden drøm. Scener fra Ray Bradburys "Fahrenheit 451" skyller over meg som en bølge. Bilder av brannmenn som setter flammekastere på bøkene, og brenner dem i et stort gnistrende bål.

– Mandag brenner vi Miller, tirsdag Dostojevski, onsdag Whitman.... Vi brenner dem til aske, og deretter brennes asken.

Bøker er ikke forbudt, og det er ingen som vil brenne bøker slik som i filmen. Det er bare en gammel science fiction film fra 60-tallet. Jeg vet det.

Wikipedia beskriver det digitale bibliotek som et bibliotek med digitale samlinger, som kan gjøres tilgjengelig via Internett. Men det er ikke bare samlingene som blir digitale. Samhandlingen blir digital. Der du tidligere hadde et menneske, får du nå en skjerm og biblioteket som en fysisk bygning kan bli borte. Der vi tidligere hadde et sted for møter mellom forskjellige mennesker, miljøer og kulturer, har vi da ikke lenger noe sted. Møter med dagens tekster, og fra svunne steder og tider. Det digitale bibliotek kan nemlig forestilles som en stor datamaskin, som brukerne kan logge seg på, og hvor der dermed ikke lenger er behov for noen offentlig fysisk bygning som heter bibliotek.

Høsten kommer, ferien er slutt, og snart er det vinter. Tankene går tilbake på det lille biblioteket i Spangereid. Et vakkert lite bibliotek, på et idyllisk sted, fylt av fortellinger og viten. Jeg blar litt i den siste stortingsmeldingen om bibliotek. Det står at "den digitale utviklinga vil ha ein grensesprengjande verknad på bibliotektenestene fremover". Videre står det at der skjer en overgang fra fysiske til digitale medier, og at dette utfordrer offentlige styresmakter som skal ... "utforme konkrete verkemiddel for ei digital tid". En liten antydning kanskje om det fremvoksende digitale bibliotek.

Allerede i dag kan informasjon fra hele kloden nås ved hjelp av et lite klikk og noen få sekunders ventetid – 24 timer i døgnet. Da er det ikke lenger nødvendig å reise helt til det fysiske biblioteket. På den måten er utviklingen av det digitale bibliotek et fremskritt, og det analoge bibliotek et forgangent stadium.

Dikteren Lukrets forestilte seg imidlertid at oppnådde fremskritt var... "dømt til å gå tapt igjen, ja, verden selv kommer en dag til å gå under" (Wright 1994). En annen forestilling innebærer at det for lenge siden var en stor fortid, og at etter denne har det bare gått nedover. Er det slik jeg tenker? Er jeg en nostalgiker, som lengter tilbake til de gode gamle dager? Kanskje ikke bare nostalgi, men også behovet for avveksling. Etter mange timer foran skjermen, er det godt å rusle ved hyllene i et tradisjonelt bibliotek, med ekte bøker og ekte mennesker.

Så jeg vil ha de tradisjonelle bibliotekene, som et siste sted for analog kommunikasjon? Ut fra det vil jeg vel fjerne datamaskinene og sette inn skrivemaskiner. Ja, kanskje det. Men det er ikke nostalgi. Det er heller flanørens behov for estetiske objekter, som ligger bak min personlige skepsis til det digitale bibliotek. Det tradisjonelle biblioteket er et vakkert sted, som jeg nødig vil miste. En vakker og annerledes idé, som samfunnet trenger. I bokhyllen min, finner jeg statistikken, og den sier at det blir færre og færre bibliotekfilialer.

Senere i ettertankens lys er jeg på biblioteket, hvor jeg tilfeldigvis kommer over en bok om futuristene. De dyrket teknologi og laget bøker av

metall, for å vise sin beundring for vold, hurtighet, biler og fly, og markere en avstandstagen til det bestående. Fortidens ideer avskydde de, mens de heller vendte seg mot fremtiden, for de ønsket fremskritt, en modernisering av samfunnet. Det gamle må vekk. De lovpriste krig, og bevegelsens leder, Filippo Marinetti, var i sin tid kaptein for en avdeling panservogner i den første verdenskrig, og han var også Mussolinis kulturminister.

Blikket faller tilfeldig på et tekstfragment i det futuristiske manifest fra 1909, hvor trossetningene til futuristene er formulert: "We affirm that the world's magnificence has been enriched by a new beauty: the beauty of speed [...] We will destroy the museums, libraries, academies of every kind, will fight moralism, feminism, every opportunistic or utilitarian cowardice".

Jeg har sett nok, og lukker boken. Fra bokhyllen plukker jeg ut en bunke bøker som alle omhandler denne kunstretningen, som er beskrevet å være utdødd, ved Marinetti sin død i 1944. Så går jeg til utlånsautomaten og låner bøkene. Ideer er som virus, de kan overvintre skjult i lange perioder, og så plutselig blomstrer de opp igjen i en ny vårløsning. Ideene om det digitale bibliotek og tilhørende lovprisning av maskinene, krever en radikal modernisering. Morgendagens bibliotek dyrkes frem ved et kreativt forfall med tilbakegang og forverring av bibliotekenes tilstand. Sakte og sikkert forsvinner de av seg selv, og gir plass til det nye, maskinene, hurtigheten og rekonstruksjon av bibliotekene. Vi burde kanskje riste av oss nostalgien, og heller gå løs på bibliotekene med rivningskuler. Ingen grunn til å se tilbake til fortiden, nå

som vi står på det høyeste punkt i historien.

Det er blitt kveld. Ute regner det. Greiner dasker mot vinduet, og det er akkurat som om en ravn banker på. Men jeg åpner ikke opp. Hvorfor er jeg så opptatt av det digitale bibliotek? Hvorfor tenker jeg for eksempel ikke på hvordan religioner kan rive ned ytringsfriheten, brenne bibliotekene og ødelegge vår sivilisasjon? Jeg vet ikke. Men jeg innser å ha hatt en for enkel forståelse av fremskritt, nemlig som teknologisk fremskritt.

Det finnes ifølge von Wright en annen type fremskritt også, nemlig fremskritt som sivilisasjon, hvor både menneske og samfunn blir fullkommenliggjort. Selv om vi har en høyt utviklet teknologi, er ikke nødvendigvis det intellektuelle og etiske på samme høye nivå. Av og til er det som om vi glemmer at også sivilisasjonen vår må videreutvikles, til å bli stadig bedre, slik at vi kan få gode institusjoner og et godt samfunn.

Kilder

- Digitalt bibliotek. (25.11.2009). I: Wikipedia. URL: http://no.wikipedia.org/wiki/Digitalt_bibliotek
- Kultur- og kirkedepartementet. (2009). Bibliotek: Kunnskapsallmenning, møtestad, og kulturarena i ei digital tid. Oslo: Departementet.
- Rolland, A. (2003). Mediene og fremskrittet. URL: http://www.nordicom.gu.se/common/publ_pdf/23_013-030.pdf
- Sommerfeldt, A. (20.03.2009). Sivilisasjon. URL: <http://www.snl.no/sivilisasjon>
- Wright, G.H. von. (1994). Myten om fremskrittet. Oslo: Cappelen.

Skjermen. Det er ikke bare samlingene som blir digitale. Samhandlingen blir digital. Der du tidligere hadde et menneske, får du nå en skjerm. (Illustrasjonsfoto: Trond Isaksen)

Bibliotekets indre liv

Det er viktig å vite noe om brukernes vaner og atferd. Tre Erasmus-studenter så nøyer på hva som skjedde i de ulike delene av Læringssenteret på Høgskolen i Oslo, sommeren 2009.

Våren 2009 var vi Erasmus-studenter ved bibliotekutdanningen i Oslo. Her gjennomførte vi en trafikkteiling ved Læringssenteret, som både kombinerer vanlige bibliotektenester med rom for gruppearbeid og audiovisuelle tenester. Vi valgte dette prosjektet for å lære hvordan bibliotekets ressurser ble utnyttet av studentene.

Læringssenteret består av tre avdelinger. Vi studerte hovedbiblioteket, som ligger i Pilestredet 48. Denne bygningen huser Avdeling for Journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag, Avdeling for helsefag og enkelte deler av Avdeling for lærerutdanning og internasjonale studier. De fleste studentene kom derfor fra disse avdelingene. Hele prosjektet varte i tre måneder, ved siden av andre oppgaver. Selve datainnsamlingen tok omtrent femti timer - som tilsvarer åpningstida gjennom en hel uke. Vi kartla studentenes aktiviteter ved å gå gjennom hele senteret - som er fordelt på flere etasjer - en gang i timen. På hver runde observerte vi alle brukerne vi passerte og krysset av hva de gjorde på en fast aktivitetsliste.

10 ulike soner. Før vi kunne starte datainnsamlingen, måtte vi imidlertid undersøke forskjellene mellom de ulike delene av

biblioteket. Et bibliotek består av en rekke områder med ulike praktiske funksjoner - som vi kaller soner. TTT (tværgående trafikkteiling) er en standardisert metode for å observere hva brukerne gjør på biblioteket, og tar sikte på å kartlegge hva som skjer innenfor hvert enkelt område. Det tok oss tre uker å komme fram til en fornuftig inndeling av publikumsarealet. Vi måtte undersøke og vurdere hele biblioteket for å dele det inn i områder som ville være meningsfulle både for oss selv og for de ansatte.

Vi endte opp med ti ulike typer av soner.

Hver sone representerer altså en bestemt kombinasjon av medier, tenester og teknisk materiell. Etter å ha studert alle etasjene, tegnet vi sonene inn på bibliotekets gulyplaner. Læringssenteret er stort, og samme type sone fantes ofte flere steder. Vi brukte ulike farger for å markere hvilken type sone vi hadde med å gjøre.

Data og analyse. Selv om TTT er en standardisert metode, må den altså tilpasses hvert enkelt bibliotek - først og fremst ved å beskrive sonene. Etter å ha foretatt alle observasjonene, måtte vi organisere og bearbeide opplysningene. Vi satt med et rikt og omfattende datasett - nes-

ten ti tusen individuelle observasjoner. Data taler ikke for seg selv. Vi måtte analysere og presentere dem slik at interessante trender og mønstre kunne bli synlige for staben ved Læringssenteret.

Selv om trafikkteilinger også kan være nyttige i forskning, er denne metoden først og fremst et redskap for planlegging og praktisk utviklingsarbeid. Denne tredje fasen tok nesten to måneder. Selv om observasjonene krevde konsentrert oppmerksomhet, var det forberedelsene - og bearbeidingen i etterkant - som tok mest tid.

Observasjonsarbeidet var basert på faste rutiner og gikk greit å gjennomføre for tre utenlandske studenter. Mange norske bibliotekstudenter har foretatt tilsvarende teilinger i forbindelse med praksisperioden annet år. Men arbeidet før og etter krevde mye tenkning, utprøving og diskusjon. Læringssenteret er et stort bibliotek med ansvar for flere tusen studenter. Som en del av prosjektet måtte vi også legge fram resultatene - på en klar og overbevisende måte - for staben.

I tillegg til å studere lærings-senteret, valgte vi å ta med noen områder med sitteplasser rett utenfor. Her satt det ofte studenter og arbeidet på samme måte som inne på selve senteret. De

Av Ana Maria Arango, Clara Escobar, András Molnár – Erasmus-studenter

Aktivitetsmangfold.

Det er viktig å vite noe om brukernes aktiviteter og vaner i biblioteket. (Illustrasjonsfoto, barnedavd. i Asker bibliotek: Trond Isaksen.)

fungerer altså som en forlengelse av læringssenteret. Det trådløse nettverket dekker forøvrig begge områdene.

Aktiviteter. På hver runde gjennom biblioteket brukte vi en standardisert liste over aktiviteter og registrerte hvor mange personer som holdt på med hver aktivitet - sone for sone. Observasjonsruten var den samme hver gang. Listen omfattet atten aktiviteter, som kan grupperes i fire hovedkategorier:

Målet vårt var å finne ut hvordan de ulike delene av biblioteket ble utnyttet av studentene. Disse opplysningene er nyttig i praktisk bibliotekarbeid. De viser hva som blir benyttet mye og lite og til hvilke tider gjennom dagen og uka. TTT-metoden har noen klare fordeler framfor vanlige spørreundersøkelser. Opplysningene er konsistente, nøyaktige og solide. De bygger ikke på skjønn eller personlige vurderinger, men på direkte observasjon av faktisk atferd.

Vi får kartlagt bruksmønsteret og det totale omfanget av bruken. Ved å se på bruksmønsteret i de ulike sonene kan vi også si noe om hvordan samspillet mellom studentene og biblioteket fungerer - godt eller dårlig?

Noen resultater. Alle som besøker Læringssenteret fra tid til annen, kan se at bruken av biblioteket varierer fra sone til sone og med tidspunktet på dagen. Det er også klare forskjeller mellom ukedagene. Trafikktellingens verdi er at den dokumenterer variasjonene.

Selv en tilfeldig besøkende vil legge merke til at dette ikke er et tradisjonelt bibliotek med hovedvekt på stillhet og konsentrert lesing. Læringssenteret er et sted

der studentene møter sine medstudenter for å fortsette læringsarbeidet utenfor klasserommet og auditoriet. Det er også åpenbart at datateknologien forandrer biblioteket. Brukerne er til stadighet koplet opp mot nettet. Biblioteket er både et sted for å lese, et sted for å bruke informasjonstjenester og et sted for å treffe andre studenter. Områdene i nærheten av biblioteket ble også tett benyttet - av studenter som brukte bøker, notatblokker og bærbare datamaskiner. De typiske studieaktivitetene foregår også i bibliotekets nære nabolag.

Praktisk bruk av web 2.0.

Mesteparten av arbeidet med dette prosjektet foregikk online. Vi brukte gratisprogrammer på nettet til å skrive notater. Samarbeidet gikk lett. Det var både hyggelig og lettvinnt å kunne dele informasjon - lynraskt og sikkert - over nettet. Det å jobbe kollektivt gjennom Google Docs gikk ofte raskere og bedre enn å møtes, diskutere og notere.

Men enkelte fysiske møter var likevel nødvendige. Her kunne vi diskutere hver enkelts bidrag samtidig som vi hadde detaljert informasjon om hvem som (ikke) hadde gjort hva til hvilken tid. Denne kombinasjonen av nettbaserte verktøy («gruppevare») og fysiske møter - med alle fakta på bordet - bidro til ansvar og engasjement.

Vi hadde alle tre fått en praktisk innføring i digitalt læringsarbeid gjennom det internasjonale kurset LATINA, som var en del av studieopplegget vårt denne våren. LATINA - som står for Learning and Teaching in A Digital World - introduserer studentene til nye arbeids- og læringsformer, med nettet som det sentrale medium. Derfor kunne vi organisere

TTT-arbeidet ved å bruke ulike nettbaserte dokumenter. Vi brukte regnearkene i Google Docs til å lagre våre observasjonsdata. Kartene - det vil si gulvplanene - og bildene fra Læringssenteret la vi inn i Picasa-album, som også hører til Googles portefølje. Presentasjonen for personalet ble både lagt i Google Docs og på Slideshare. Alle disse dokumentene er nå publisert på det åpne nettet.

Verdien av TTT. Alle bibliotekarer trenger å vite hvordan bruken av biblioteket forandrer seg. De trenger dokumentert kunnskap - og trafikkstudier kan gi denne kunnskapen.

Men hvorfor er dette så viktig?

Hvis bibliotekets ledere og personale kjenner brukernes vaner, er de mye bedre rustet til å tenke framover. Ved å utnytte nettets muligheter, er det rimelig lett å gjennomføre slike trafikktellinger. Selv om vi ikke har hatt tid til å gjøre dette, vet vi at en rekke norske studenter har samlet inn data fra andre fagbibliotek. Ved å sammenlikne data fra flere bibliotek kan vi få et bilde av lærestedenes ulike tilnærminger til læring og bibliotekbruk. Ved å gjenta undersøkelsene kan vi se hvordan bruksmåtene forandrer seg - etter hvert som vi beveger oss dypere inn i kunnskapssamfunnets digitale virkelighet.

- - - -

Takk til lærerne på LATINA-kurset, som ga oss de beste forutsetningene for å bruke 2.0-verktøy. En spesiell takk til førsteamanuensis Tord Høivik, som veiledet dette TTT-prosjektet.

Nordisk pågangsmot

Omkring i verden lever en rekke småforlag som kjerringa mot strømmen og drives av idealisme og tro på at de kan bidra med kvalitet. Det nordiske forlaget Fimafeng¹⁾ er ett av dem.

Ideen om et nordisk forlag kom på et seminar på Biskops Arnö i Sverige forteller den norske redaktøren, Sissel Hofgaard Swensen.

- Samarbeid mellom forfattere og illustratører resulterte i mange gode manuskripter. Hvordan skulle vi få utgitt dem på flest mulig nordiske språk? Jo, gjennom forlaget Fimafeng. Vi er opptatt av vår nordiske tilhørighet og ville gi nordiske barn et fellesskap gjennom litteraturen. Med bøker fra Fimafeng på skolebiblioteket, kan elevene se at noen av nabospråkene lar seg forstå. Andre er uforståelige, men uansett kan de lære noe om levekårene i nabolandene. Vår målsetning er å utgi kvalitetsbøker for barn og ungdom om viktige emner på flest mulige nordiske språk. Og at vi skal overleve de nærmeste årene! Derfor tar vi foreløpig ikke ut lønn for arbeidet vårt.

- Hvilke utfordringer møter dere på veien til målet?

- Den store utfordringen er å nå ut på markedet. Det tar tid å lære seg hvordan det fungerer. Vi er få som arbeider i forlaget og oppgavene er mange. Det er vanskelig å finne distribusjonsformer som vi kan klare innenfor rammene av vårt lille budsjett.

- Hvordan er det å være et lite forlag i skyggen av de store?

- Det er ikke en selvfølge at vi klarer oss. Store forlag kan annonsere, være med på messer og bøkene deres blir anmeldt. De har råd til å betale den høye andelen Biblioteksentralen og forlagene skal ha for å distribuere og selge bøkene. Vi må finne andre veier.

- Hvem er hovedmålgruppen deres?

- Bibliotek, barnehager og skoler er de som kan gi salgstallene vi trenger for å kunne fortsette å utgi bøker, men privatpersoner er også viktige.

- Hvordan distribuerer dere bøkene?

- Via nettet, men det fungerer

www.fimafeng.net

ikke før vi er bedre kjent, gjennom bokhandler vi har personlig kontakt med, på kurser. I Norge kan de bestilles fra sisselhs@online.no, og vi har et samarbeid med Ura forlag.

¹⁾ Fimafeng var i norrøn mytologi tjeneren til jotnen Æge.

Bokeksempler

Ille fra det siste isflaket forteller om isbjørnen som blir klimaflyktning og forlater familien sin for å starte et nytt liv. Illes flyktningeleir blir zoo. Der er det kjedelig så han vandrer videre...

Et samarbeid mellom Danmark, Grønland og Sverige – bokmål, dansk, finsk, grønlandsk, islandsk, nynorsk og svensk

En annerledes dag, en lettlest bok for 8-12 år. Den handler om Henke som får sykkel til tolvårsdagen og møter en stor bil. – Hva hadde Henke villet rekke å gjøre hvis han ikke hadde møtt døden så snart? Ta mobberne, besøke

farmor, vise hva han kunne greie på fotballbanen.

En bok som innbyr til mange samtaler om små og store drømmer, om følelser, om døden.

Et finsk, norsk, samisk, svensk samarbeid – færøysk og samisk i tillegg til språkene ovenfor.

Elvis og Elvy handler om en kvinne som bor alene i en hytte i skogen. Hun er redd for det meste, men møtet med elgen Elvis forandrer tilværelsen hennes. Kommer i løpet av våren på 11 språk. Et "rent" svensk produkt, skrevet og illustrert av Charlotta Björnulfson.

Av Odd Letnes,
redaktør

Takk for oppmerksomheten, sa hun

For et par år siden meddelte Redaktøren meg at: «Det er også fullt mulig å ta med seg en bærbar PC på toalettet og lese en novelle med den litt for varme og litt for tunge maskinen balanserende på de nakne lårene, men det er ikke særlig behagelig.» Siden jeg ikke hadde umiddelbare planer om å ta med meg PC på WC for å si det litt flåsete, la jeg ikke spesiell vekt på det da Redaktøren gikk ut med dette budskapet. Det er heller ikke sikkert at det var akkurat meg Redaktørens lett belærende påstand var beregnet på, samme melding ble tross alt også sendt til nesten 3000 andre mennesker samtidig. I år fyller biblioteknorge-lista 10 år.

18 april 2000 kunne noen utvalgte lese følgende beskjed fra Svein Arne Solbakk på sin PC: «Dette er en testmelding til diskusjonslisten». Dette var starten på postlista biblioteknorge, i løpet av de ti årene lista har eksistert, har det hvert år blitt produsert omlag 2000 innlegg av omtrent 500 «forfattere». Antallet deltakere på lista har vært mellom 2500 og 3000 i nesten alle disse årene. Det som skjedde den aprildagen for ti år siden, var at bibliotekdebattlistene som tidligere var delt i to, en drevet av daværende Statens bibliotektilsyn beregnet på folkebibliotekene og en av Riksbibliotek tjenesten for fagbibliotekene, ble «slått sammen» til en liste for hele bibliotekmiljøet. Innleggene på den nye listen ble lagret fortløpende på nett, ansvarlige for drift var Nasjonalbiblioteket.

Kravet om en felles liste for diskusjon på tvers av fag- og folkebiblioteksektoren hadde vokst fram over tid, våren 2000 ble felleslista en realitet. Spørsmålet var bare, hadde sektoren noe å snakke sammen om? Etter

noen få dager med famling, påmeldinger og småutring over teknisk funksjonalitet, sendte Hans Martin Fagerli fra HiO og NBFs fjernlånsgruppe ut en melding på den nye lista som fikk bibliotekfolket til diskutere. Bakgrunnen var at Riksbibliotek tjenesten sammen med Universitetsbibliotekene hadde funnet ut at siden det var mulig å regne ut hvor mye det kostet, burde det også være mulig å kreve penger for å fjernlåne bøker til andre bibliotek.

Dette mildt sagt kontroversielle forslaget førte til at den nye samlingsplassen i løpet av det første halve året ble brukt til alt det er mulig å gjøre på en e-postliste. Nye allianser i bibliotekverden ble skapt, opprop, underskriftslistor og betalingsnektaksjoner ble organisert, det ble innkalt til konferanser og møter og deltakerne ble hyppig oppdatert på hva som foregikk i sakens anledning både på Stortinget og i forbindelse utredningen om lovliggjøring av å innføre den ordningen.

På grunn av fjernlånsaken viste det seg veldig raskt at en felles postliste for hele bibliotek-

norge hadde sin berettigelse. Det viste seg også snart at lista var noe langt mer enn bare en debattliste. Biblioteknorgelista ble en liste for spørsmål, informasjon og erfaringsutveksling. I listearkivet kan vi finne historien om kortkatalogens opprinnelse og vi kan finne beskrivelse og illustrasjon til hvordan en knytter den såkalte bibliotekarknuten eller en elektronisk utgave av boka «Reggae - i fritt fall fra Babylon mot Jamaicas indre». Det finnes nesten ikke grenser for hvilke emner som har vært luftet, diskutert eller informert om på biblioteknorgelista. Sitatet fra Redaktøren som ble presentert innledningsvis i denne artikkelen, er fra en av de utallige disputtene som har gått på lista omkring spørsmålene som kretser om det fysiske biblioteket kontra det digitale. En debatt som nok aldri kommer til å bli avsluttet.

Spådommene og flausene?

I ettertidens klare lys er det jo fristende å se på mer eller mindre velfunderte spådommer som er kommet opp gjennom årene. Den 11.mai 2000 sender f.eks.

Av Svein Arne
Tinnesand

- og klatret ned fra såpekassen

NBFs generalsekretær ut en melding under overskriften «*Deichmanske bibliotek til Grønland?*». Helt siden 80-tallet har det jo vært en egen parade-gren å spå hvor hovedbiblioteket i Oslo skulle bygges. Tore Kristian Andersen sin spådom er muligens ikke en innertier, men nær nok når vi tenker på at forslaget nå er å plassere hovedbiblioteket i Bjørvika, så når Liv Sæteren kunne fortelle oss følgende ett år senere «*Om vi har et ferdig bygg på Vestbanen i 2005 - til IFLA's kongress i Oslo - er i overkant optimistisk*» så var det iallefall det en innertier, nytt hovedbibliotek kom ikke på plass på vestbanetomta i 2005.

En annen gjenganger på lista er selvsagt spådommer om E-boka. «*Jeg vil anbefale alle å vente et halvt års tid med å kjøpe e-boklesere*» kunne Thomas Brevik fortelle oss (et lignende råd synes jeg å huske at jeg leste i avisa forrige uke) og han fortsetter med «*I løpet av 2001 sier mange norske forlag at de vil være på markedet med tekster og*

at lesere skal være i salg i Norge». Det virker her som at Thomas Brevik muligens var litt rask på tastaturet når han skulle skrive ned årstallet?

Raske på tastaturet har de vært de mange som egentlig skulle svare avsender, men ender med å sende beskjeden sin til alle deltakere på lista. Flere avsendere ville også sluppet unna med mindre pinlige innlegg om de hadde brukt tid på å lese den sist innkomne posten i en «tråd». Hadde Minervaredaktør Kristian Meisingseth gjort det den ettermiddagen i juni 2009, da hadde han fått lest Evens Floods talende «*Muhahahahahaha!*», før han bekymret sender ut en melding og spør om debattantene virkelig mener at bibliotekene skal ha ansvaret for at ungdommen forplanter seg.

Det samme burde nok Sissel Nilsen gjort 1.april 2008, da Stange bibliotek laget årets aprilspøk. Hadde hun lest svarmeldingen «*og dagens dato?*», så kunne hun sikkert ha spart seg noe harme den dagen.

1. aprilspøker er forresten en tradisjon på lista, allerede i 2001 lanserte Svein Nilsen i Østfold den første. Det er forøvrig sjelden at spøkene fører til reaksjoner utover det at noen minner på hvilken dato det er. Forøvrig burde vel enkelte av spøkefuglene skjønnt at en aprilspøk skal ha slått an ute blant folk på formiddagen. Gjør den ikke det er det ingen grunn til å sitte utover ettermiddagen i et forsøk på å gjøre den enda bedre – det blir bare pinlig.

Skogmann eller Ramel

Biblioteknorgelista fungerer på sitt beste når folk deler sin kunnskap og det uventede skjer, som den sene ettermiddagen i november 2007 følgende melding går ut til alt folket «*Foreløpig har verken Biblioteksvar.no eller Fråga biblioteket i Sverige lykkes i å løse denne. (...) "Er på leiting etter ei låt som har følgende setning i seg (ikke nødvendigvis tittel.): "Man kan inte höra för mycket dragspel, man kan bare höra för lite*

Pengerabalder. Penger for fjernlån, var temaet for listas første store debatt, i 2000.

dragspel." Mener det må være Tore Skogmann, men det kan selvfølgelig være for eksempel Povel Ramel også. Er ute etter gjerne både lyd og tekst.".....» skriver en sikkert litt rådvill Guri Marjane Sivertsen Haugan i Levanger med et lønnlig håp om at muligens en av de mange dyktige musikkbibliotekarene som deltar på lista, kan finne svar på det spørsmålet som to nasjonale spørretjenester ikke kunne svare på. I løpet av 10 minutter mottar hun og alle andre følgende svar i epostkassen sin «Hei! Tekst og melodi er av den svenske trubaduren Anders Fugelstad. Har den på gammel LP-plate hjemme, men sitter på jobb nå... Artig å se dette spørsmålet vedr. en av mine favoritter fra 70-tallet! Hilsen Tove Knutsen, Seksjonssjef, Universitetsbiblioteket i Trondheim, Realfagbiblioteket».

Dagligliv, drama og debatt.

På tross av at det er lettere å huske de store debattene og de mer eller mindre hårreisende påstandene, så er det først og fremst dagliglivet som preger postlista. Som et eksempel på det kan vi gå inn i listearkivet på et nokså tilfeldig tidspunkt og studere hva som skjedde på lista i løpet av april 2008. I løpet av denne måneden blir det sendt 228 innlegg, hvorav 94 er skrevet av menn. Det begynner med den tidligere omtalte aprilspøken fra Stange bibliotek. I løpet av denne april måneden klarer listedeltakerne å løse flere referansespørsmål, diskutere deltidstillinger i bibliotek, diskutere og kritisere Norsk bibliotekstransport slik at dette firmaet selv må svare. Det skjer erfaringsutveksling om flere ulike praktiske arbeidsutfordringer som f.eks. nye bibliotekbygg,

automatisering, nye skranker og det å ta inn en medarbeider med downs syndrom. I tillegg blir det reflektert en del rundt en svensk undersøkelse om befolkningens tillit til biblioteket. I løpet av dagen onsdag 23.4 blir firmaet «Norwegian film» avslørt som nærmet bedragerisk i en epostutveksling mellom bibliotekfolk fra alle typer bibliotek. Samtidig som alle disse sakene diskuteres og kommenteres fylles lista daglig med opplysninger om artikler i blader, aviser og blogger, informasjon om kurs og konferanser, spørsmål og etterlysninger, ledige jobber og (relevant) reklame.

Mamma Mø. Selv om det er dagliglivet som preger lista, er det vel de store bølgene som huskes best i ettertid. Enten det var viktige diskusjoner eller det var metadiskusjoner. Bibliotek-

lista har gjentakende oppturer og nedturer, det virker som dette er en del av listas natur. Noen diskusjoner tar helt av og fører til at deltakere truer med å melde seg ut, mens andre er med på å bringe både politikken og faget videre. En gjennomgang av våren 2009 kan stå som eksempel på alle disse vendingene i listas historie. Våren 2009 var også en periode der diskusjoner om bibliotek var et heftig tema i Regjering, Storting, Aftenposten, Dagbladet og Prosa. Denne våren forgikk det altså en offentlig samtale om fagfeltet langt utenfor fagfeltets egne organer.

Hva det er som utløser de store diskusjonene om listas eksistensberettigelse og form, er ulikt fra gang til gang, det som synes sikkert er at denne diskusjonen dukker opp med ulike mellomrom og svært ofte fører dette til at noen av listedeltakerne kommer med forslag om hvordan listas «problemer» kan løses. I januar 2009 var det følgende lille innlegg som biblioteksjef Elin Mariboe Hovde sendte ut på lista den 5. januar som utløste debatten: *«Jeg skal spille Mamma Mø for to barnehager som et formidlings-tiltak i biblioteket i slutten av januar. Til det trenger jeg et kukostyme. Brune klær skulle være greit, men jeg trenger jur, kumaske og klover. Noen som vet hvor jeg kan få tak i noe sånt? Eller som har kontakter innenfor skuespillermiljøet som de kan formidle til meg?»* I motsetning til det som er vanlig på lista, at hun ganske fort får hjelp til å løse problemet så utløste dette relativt uskyldige spørsmålet følgende svar fra Karen Danbolt *«Nå melder jeg meg av denne listen. Dette forumet er ikke særlig bibliotekfaglig lenger.»* Med dette var «kukostyme-

debatten» i gang og nok en gang handlet det om hva som er passende eller ikke passende på lista og nok en gang ramlet det inn med forslag om at lista burde splittes opp slik at folk slapp å lese innlegg de ikke hadde interesse av. Det var i anledning denne debatten at Frode Bakken på vegne av Høgskolen i Telemark inviterte deltakerne til et eget kurs i bruk av delete-knappen.

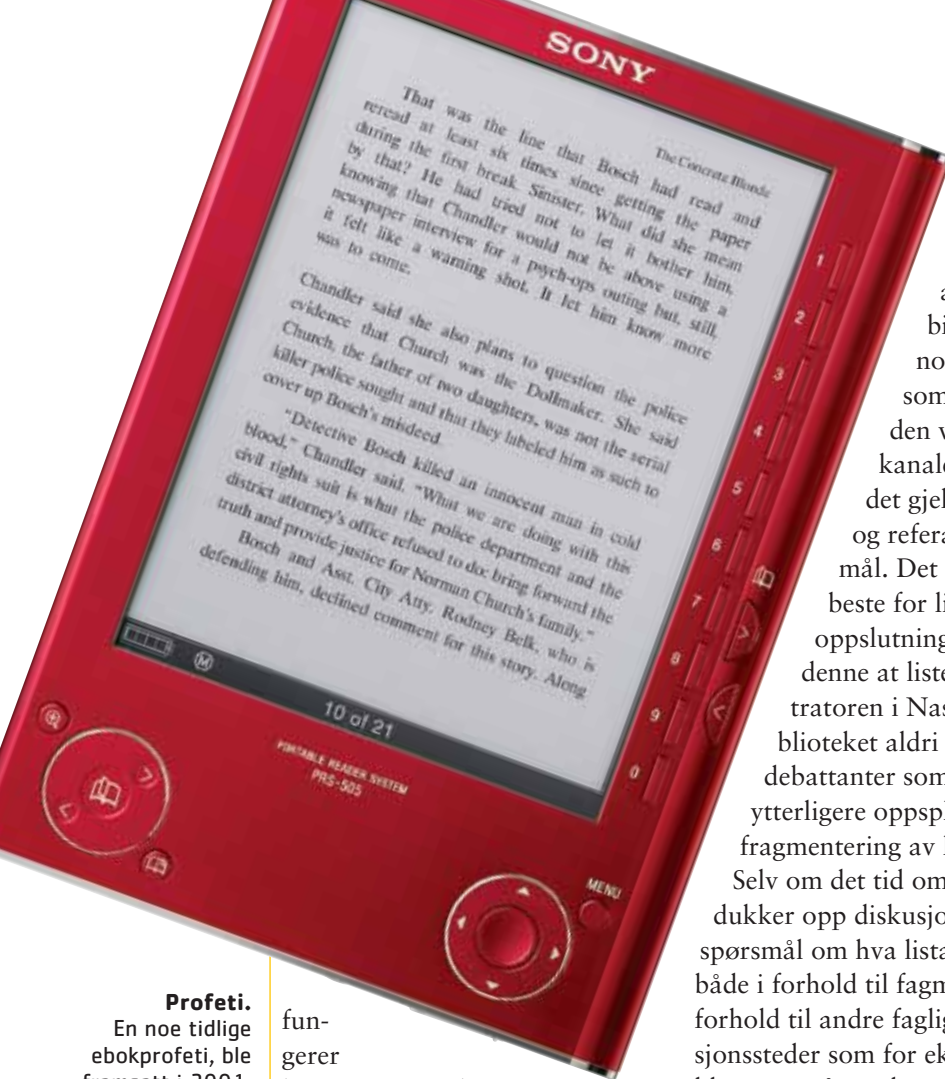
Debatt – hvor? Den store bibliotekdebatten våren 2009 var det Steinar Thorsen i Tvedestrand som la opp til når han kalte Tone Moseid sitt innlegg i Dagbladet for en «felle for de små bibliotekene». Den 20. februar går han i klinsj med det synet som har gjennomsyret norsk offisiell folkebibliotekpolitikk i alle meldinger og utredninger hele det siste tiåret, nemlig tanken om at det er for mange og for små bibliotek her i landet. I denne diskusjonen blir dette standpunktet problematisert, og på den måten blir dette en viktig strategisk diskusjon som foregår like før Regjeringen skal legge fram sin bibliotekmelding. Selv om denne debatten også har sine sidespor, er tonen i denne debatten først og fremst preget av en saklig tone.

Når bibliotekmeldingen endelig foreligger i april 2009 oppstår det på nytt en diskusjon om selve lista. Denne gangen handler det ikke om at lista omfatter for mange men om hvor diskusjonen om Stortingsmeldingen skal tas. Muligens ikke så rart når både NBF, ABM-u og Bok og Bibliotek opprettet egne steder for diskusjon om meldingen. Derfor ender debatten på biblioteknorgelista med følgende brøl fra redaktøren av Bok og Bibliotek *«Nå må dere skjerpe dere!!!!»* og igjen gled

debatten over i en debatt om hvor det var riktig å sende innlegg og om hvordan lista skulle organiseres for å bli bedre. Det ble aldri noen stor debatt om bibliotekmeldinga etter at den forelå, hverken på biblioteknorgelista eller på de nye foraene og bloggene som var opprettet for å diskutere akkurat det spørsmålet.

Våren 2009 startet med at Karen Danbolt meldte seg ut av lista i protest mot manglende faglig debatt. Hadde hun holdt ut som listemedlem til 24.juni samme år, hadde hun muligens ment noe annet. Under overskriften «Geografiske emneord» begynner en lengre meningsutveksling der tunge aktører fra alle deler av fagfeltet kaster seg inn i en spennende debatt om nettopp emneord. Debatten er saklig og den er lærerik. Når debattantene selv antyder at debatten bør flyttes over på mer spesialiserte lister, mener fotfolket og tilskuerne på lista at dette er spennende og at debatten bør fortsette på biblioteknorge.

Det er her godbitene kommer. Gjennom ti år har biblioteknorgelista vært det viktigste stedet for utveksling av informasjon og debatt mellom ansatte i norske bibliotek. Lista fikk en kickstart gjennom diskusjonen om betaling av fjernlån og har gjennom årene vært arena for flere viktige debatter i bibliotekvesenet, som f.eks. «Blikkdebatten» i 2003 og debatten om «American corner» i 2006. Det er ikke alltid like lett å se hvilke innlegg som fører til respons og hvilke som faller til jorden uten debatt og hvilke temaer som i det hele tatt blir tatt opp og diskutert på biblioteknorgelista. I det daglige er lista forumet for de «små» debattene og erfaringsutvekslingene, på sitt beste

Profeti.
En noe tidlige
ebokprofeti, ble
framsatt i 2001.

fun-
gerer
lista som et sted
for rask informasjonsut-
veksling for å få løst noen
oppgaver knyttet til det å drive
bibliotekvirksomhet. Lista er
også et sted for debatt om
daglige etiske spørsmål knyttet
til medievalg, lånerhåndtering
m.m.

Det ser ut som det må være i
alle fall noen forutsetninger til
stede for å få i gang diskusjoner.
At temaet angår flere av delta-
kerne, at det faktisk en uenighet
innad i fagmiljøet om temaet og
at det faktisk er et emne det er
mulig å diskutere. Lista har en
lav terskel for deltakelse, det gjør
at det er enkelt å sende ut
meldinger. Sammen med det
store antallet deltakere (lesere)
av lista er dette en viktig forut-
setning for at lista faktisk
fungerer. Selv om det allerede fra
starten var satt i gang egne lister
for både ledige jobber og for

Selv om det tid om annen
dukker opp diskusjoner og
spørsmål om hva lista skal være
både i forhold til fagmiljøet og i
forhold til andre faglige disku-
sjonssteder som for eksempel
bloggene, så ser det ut som om
lista har klart å leve sitt eget liv
samtidige som andre plattformer
for publisering av faglige innlegg
har økt. Det virker ikke alltid
som om redaktørene på disse
nettstedene er like trygge på at
de klarer å trekke til seg lesere i
kraft av eget innhold, i alle fall
har de mest sentrale bibliotek-
faglige nettstedene stadig behov
for å fortelle leserne av bibliotek-
norgelista at nå har de publisert
noe nytt på nettstedet sitt. Av og
til virker dette en smule anma-
sende, men det er muligens
prisen vi må betale for at lista
fortsatt er det sentrale samlings-
stedet for alle som jobber i
biblioteksektoren. Bibliotekfolk
kan gjerne ønske at lista var
annerledes, eller at det fantes et
annet sted som samlet fagfeltet,
likevel ser det ut som den
«primitive» epostlista enn så
lenge blir vårt felles samlings-

referanse-
spør-
smål så
er det
gjennom
alle ti årene
bibliotek-
norgelista
som har vært
den viktigste
kanalen også når
det gjelder jobber
og referansespør-
smål. Det har vært til
beste for lista og
oppslutningen om
denne at listeadmini-
stratoren i Nasjonalbi-
blioteket aldri har hørt på
debattanter som ønsker en
ytterligere oppsplitting og
fragmentering av lista.

sted. Fortsatt vil vi nok stille oss
opp på våre virtuelle såpekasser
for å spre budskapet til flest
mulig.

Til slutt. Listearkivet i Nasjo-
nalbiblioteket gir en fantastisk
oversikt, ikke bare av det som
har vært diskutert, men også
over hva slags aktivitet som har
foregått i bibliotekene gjennom
de siste ti årene. Nesten alle
møter, konferanser og seminarer
som er arrangert for fagfeltet er
annonsert på lista, det samme er
mye av den aktiviteten som
foregår ute i bibliotekene. Dette
gjør at lista helt sikkert kan
brukes som grunnlag for ulike
utforskninger av bibliotekfeltet
både ved Høgskolen i Oslo og av
andre.

PS. Overskriften til denne
artikkelen er hentet fra et innlegg
av Kari Cotton på biblioteknor-
gelista 7.11.2007. Meldingen
hadde overskriften: Hva skal
lista være?

Kilder:

BIBLIOTEKNORGE For
generell diskusjon om biblio-
tekspørsmål(2921 Subscribers)
<http://www.nb.no/cgi-bin/wa?A0=BIBLIOTEKNORGE>
LEDIGSTILLING Ledige
stillinger(1112 Subscribers)
<http://www.nb.no/cgi-bin/wa?A0=LEDIGSTILLING>
REFERANSE Referansespør-
smål(839 Subscribers)
<http://www.nb.no/cgi-bin/wa?A0=REFERANSE>

Bloggeren Plinius har også
flere ganger kommentert
aktiviteten på biblioteknor-
gelista bl.a følgende bloggposter:
<http://plinius.wordpress.com/2008/07/27/sk-3008/#more-1975>

For alle(?)

Hvem er alle? Betyr alle virkelig ALLE?

«Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet gjennom informasjonsformidling og ved å stille bøker og annet egnet materiale gratis til disposisjon for alle som bor i landet.» Dette er den første setningen i bibliotekloven fra 1986. Fire år senere utviklet den engelske forskeren Tim Berners-

Lee et informasjonssystem som skulle endre den moderne verden. Berners-Lee sa om sin oppfinnelse: «Webens styrke er at den er universell. Tilgjengelighet for alle er essensielt, uavhengig av funksjonshemming.»

Folkebibliotek og web deler altså prinsippet om tilgang for alle. Men hvem er alle? Betyr alle virkelig ALLE?

Webhverdagen. I løpet av 20 år har weben blitt viktigere og viktigere i hverdagen vår. Vi bruker den til nettbank, bestilling av billetter, til å finne offentlig informasjon og holde kontakt med familie og venner. Vi kjøper varer, leser aviser og ser på tv. Bibliotekene har også mange webtjenester - vi kan søke i baser, reservere og fornye

Av Gerd Berget, Høgskolen i Oslo, avd JBI, Hege Finnset Eidseter, Deichmanske bibliotek, Torshov filial og David Massey, Høgskolen i Oslo, avd JBI

Bevisst. Hvor bevisst er du på at ditt biblioteks nettsted er tilgjengelig for alle?

bøker, lese e-tidsskrifter og e-bøker, chatte med en bibliotekar osv. Weben gir oss tilgang til utallige tjenester som gjør at vi sparer tid og penger, og gir oss mulighet til å delta aktivt i samfunnet.

Weben har med andre ord blitt en viktig del av hverdagen for "alle". Tenk å være utelukket fra mye av dette! Det er hverdagen for mange, både synshemmede, hørselshemmede, bevegelseshemmede, dyslektikere, eldre osv., som ofte ekskluderes fordi websidene ikke er tilgjengelige. *Hva med ditt biblioteks webtjenester – er dere tilgjengelige for alle?*

Hvorfor utelukkes mange?

Hvorfor er så mange utelukket fra weben når den i utgangspunktet har som styrke at den er universell? Mange websider inneholder viktig informasjon i form av bilder, logoer, animasjoner eller lyd uten tekstlige alternativer. Andre har uleselige skrifttyper, alt for liten skrift

eller dårlige kontraster mellom skriften og bakgrunnen. Et annet problem er ikoner som er små og vanskelige å treffe med musepekeren, uregjerlige nedtrekksmenyer og skjemaer med tidsbegrensning for utfylling. Dette er ting som gjør sidene utilgjengelige for noen og lite brukervennlige for de fleste.

Tilgjengelige websider – hva er det?

Websider er tilgjengelige når de kan brukes av alle. World Wide Web Consortium (som også har utviklet standarder for koding av websider) har utviklet egne retningslinjer kalt Web Content Accessibility Guidelines, som inneholder en rekke krav som må være tilfredsstillt for at en webside er tilgjengelig. Disse er koblet til beskrivelser og eksempler, og er enkle å følge. (Disse brukes også av norske myndigheter på norge.no for å evaluere tilgjengeligheten på offentlige websider.) Noen av punktene som påvirker en

websides tilgjengelighet mest vil ikke påvirke utseendet i noen grad, men vil ekskludere mange om de ikke følges (se "Tre enkle skritt til tilgjengelige websider").

Visste du at Google er både blind og døv?

Visste du at tilgjengelige sider gir langt høyere rangering i søkemotorene? Søkemotoren kan ikke se bilder eller filmklipp, høre lydklipp osv. Den kan indeksere tekst, resten trenger den hjelp til. Fordi søkemotoren ikke har direkte tilgang til multimediainnhold, må den få hjelp til å tolke innholdet gjennom tekstlige alternativer. Disse er ofte de samme som gjør innholdet tilgjengelig for synshemmede og hørselshemmede. For bildene blir det for eksempel den alternative teksten. Tilgjengelige websider gagnar med andre ord også biblioteket selv, som blir mer synlig i trefflistene.

Vanlige myter. En vanlig feiloppfatning er at sidene blir kjedelige og triste hvis de skal være tilgjengelige. Design og farger er i utgangspunktet ikke noe problem hvis man har fulgt webstandardene for tilgjengelighet. Her er det kontrastene mellom for eksempel bakgrunnsfarge og skrift som er relevant. Andre tror det blir dyrere å lage tilgjengelige sider, det er heldigvis også feil. Med enkle midler kan vi lage webtjenester slik at alle kan få lik tilgang. Det krever heller ikke stor teknologisk kompetanse.

Status i biblioteksektoren.

Hvor skal biblioteket begynne for å sjekke om bibliotekets websider kan brukes av alle? I 2008 kom ABM-skrift #50, "På nett? Tilgjengelighet og web i ABM-sektoren", et viktig dokument for alle som har ansvar for eller arbeider med

webtjenester i biblioteksektoren. I rapporten gjennomgikk man et utvalg websider for å se om de var tilgjengelige for alle. Konklusjonen var at websidene i sektoren har et godt stykke igjen til tilgjengelighet, og at mange av manglene kan rettes opp med beskjedne ressursbruk.

Lovpålagt tilgjengelighet. I

USA har tilgjengelige websider vært lovpålagt gjennom lovparagrafen Section 508 siden 1998. Man har jobbet med tilsvarende paragrafer i EU og Norge. Det kommer snart en ny forskrift til Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, som mest sannsynlig vil omfatte krav om at offentlige websider skal være tilgjengelige. Det er antydning at den vil tre i kraft allerede i juli 2011.

Mange gode grunner til tilgjengelige websider!

Det er ofte lite som skal til for å gjøre en webside tilgjengelig, det krever ikke stor teknologisk kompetanse og er ikke kostbart. Det er viktig for å sikre informasjonstilgang og gjøre det mulig for alle å delta. Gevinstene med tilgjengelige websider gir også mer brukervennlige sider for alle og en bedre plassering i søkemotorenes treffliste. I tillegg vil det være i tråd med signalene fra myndighetene om en strengere lovgivning på feltet.

Kilder:

- norge.no sine kriterier for tilgjengelighet:
<http://kvalitet.difi.no/category/kriteriesett1>
- Tilgjengelighet og web i ABM-sektoren:
<http://www.abm-utvikling.no/publisert/abm-skrift-50>
- Web Content Accessibility Guidelines:
<http://www.w3.org/TR/WCAG20/>

Samling.

For enklere å navigere på websider, bruker synshemmede og dyslektikere gjerne funksjoner som samler alle lenkene fra en side i en egen lenkeliste

Tre enkle skritt til mer tilgjengelige websider:

Overskrifter. Dette punktet dreier seg om struktur. Når man lager en webside finnes det et eget element for overskrifter, kalt h (for heading) fulgt av et tall som sier noe om hvilket nivå overskriften skal være på. h1 vil være den første overskriften, h2 er et underkapittel av h1 osv. Styrken med disse elementene er at man enkelt kan få et inntrykk av sidens struktur dersom de er brukt hierarkisk riktig. Synshemmede som møter en lang tekst vil kunne trekke ut alle overskriftenelementene i en egen overskriftliste, og får dermed enkelt oversikt og navigasjonsmuligheter på websiden uten å måtte jobbe seg gjennom hele teksten. Overskriftene kan stiles som man vil, med tanke på skriftstørrelse, -type, -farge osv., og de vil dermed ikke påvirke sidenes utseende. Det er en vanlig misforståelse at man f.eks. begynner rett på h2, fordi man synes teksten blir for stor med h1. At man har en gjennomtenkt og oversiktlig struktur på en stor webside, vil også øke brukervennligheten for alle brukere. Det kan også være til hjelp for søkemotoren som indekserer siden.

Alternativ tekst til bilder og annen grafikk. Til bilder og annen grafikk er det mulig å gjøre innholdet tilgjengelig for dem som ikke kan se innholdet i et attributt kalt alt (for alternate). Enkelt forklart er dette et felt som gjør det mulig å lage et tekstlig alternativ til multimedieinnhold. Her beskriver man kort hva for eksempel et bilde viser, slik at illustrasjonen vil være forståelig også for dem som ikke kan se den. Det er viktig at beskrivelsen gir samme informasjon som bildet, særlig dersom det henvises til illustrasjonen i teksten eller den er en viktig del av innholdet. På dette området syndes det ofte ved at det legges inn helt andre opplysninger i feltet, for eksempel hvem som har opphavsrett eller er fotograf. I mange tilfeller droppes dessverre hele attributtet. Den alternative teksten vil vises på skjermen, leses opp eller gjøres om til punktskrift avhengig av hva slags hjelpemidler brukeren benytter.

Klikk her! Lenketekstene er den klikkbare teksten som fører oss videre til en annen side. Denne bør gi mening også når den tas ut av konteksten, noe de dessverre ofte ikke gjør. For enklere å navigere på websider, bruker synshemmede og dyslektikere gjerne funksjoner som samler alle lenkene fra en side i en egen lenkeliste (se bildet). Da kommer man ikke særlig langt med en liste bestående av utallige klikk her, her og les mer. Noen søkemotorer anser lenkene for å være av det viktigste innholdet på en webside når de indekserer. Derfor vil det også ha betydning for dem hva som står i den klikkbare teksten.

Tredobler satsingen på ebok-prosjektet

Fylkesbiblioteket i Buskerud fikk nylig 850 000 statlige kroner. Dermed får lånere i Drammen, Kongsberg og Nore og Uvdal tilgang til både ebøker og lesebrett.

Sterk i troen.
– Dette tror vi på, sier Dag Erlend Lohne Mohn.

Fylkesbiblioteket i Buskeruds satsing på utlån av ebøker får nå økt tillit og befester sin posisjon som digital spydspiss, heter det i en pressemelding fra fylkesbiblioteket.

Ebok-prosjektet er et samarbeid mellom Buskerud fylkesbibliotek, Drammen bibliotek, Kongsberg bibliotek og Nore og Uvdal bibliotek.

Nylig kom nyheten om at prosjektet får 850 000 kroner i statlig støtte fra ABM-utvikling for å utvikle utlånsordninger for ebøker videre.

– Dette betyr at vi kan ha det høye ambisjonsnivået som dette prosjektet fortjener. Skal norske bibliotek beholde en viktig rolle i samfunnet er vi nødt til å posisjonere oss, sier prosjektleder for ebok-prosjektet Dag Erlend Lohne Mohn i Buskerud fylkesbibliotek.

Ebok-prosjektet startet i 2009 som et nasjonalt pilotprosjekt hvor utvalgte lånere i

Drammen, Kongsberg og Nore og Uvdal testet lesebrett og utlån av ebøker.

– Med en tredobling av støtten i 2010 innebærer det at vi nå kan legge lista enda høyere. Vi skal utvikle en utlånsportal

som er tilgjengelig for alle. Ikke minst får vi muligheten til å kjøpe inn et betydelig antall lesebrett til våre lånere og tilstrekkelig antall lisenser til å låne ut ebøker, sier Lohne Mohn.

Om prosjektet

Prosjektmål

Prosjektet skal utvikle en nasjonal portal for utlån av ebøker som et tilbud for alle norske bibliotek. Pilotprosjektet som det søkes midler om i den første fasen, skal utvikle portalen i en første versjon og teste denne ut på tre ulike folkebibliotek i Buskerud. Bibliotekene skal i tillegg teste ut utlån av leseplater i de samme bibliotekene og hvilke muligheter som ligger i å utnytte nettsamfunnsfunksjonalitet i den samme portalen.

Litt om den tekniske løsningen

Det er fortsatt litt for tidlig å si noe helt klart om den tekniske løsningen, men noen ting kan vi avsløre:

DRM, tjenesten vil benytte seg av en såkalt teknisk DRM som baserer seg på Adobe Content Server.

Du vil kunne laste ned ebøkene i i epub-format og lese de på pc/mac, leseplate og mobiltelefon

Prosjektgruppa

Dag Erlend Lohne Mohn, Buskerud Fylkesbibliotek (prosjektleder)
Kontakt: dag.mohn(a)bfk.no eller 920 35 254

Eddy Robertsen, Elittera
Cathrine Krogh Robak, Elittera
Siri Tidemann-Andersen, ABM-utvikling
Geirr.Karlsen, Kongsberg bibliotek
Ingebjørg Ulbaasen, Nore og Uvdal bibliotek
Jonas Svartberg Arntzen, Drammen bibliotek
Annikken Sigholt, Drammen bibliotek
Håkon Knappen, Buskerud fylkesbibliotek
Jannicke Røgler, Buskerud fylkesbibliotek

Bok og Bibliotek

Nr. 1, 2010

Prosas paradisi - kritisk blikk på Biblio9

Vest-Finnmark kaller

Dark Horse i ABM-utvikling

For abonnement, ta kontakt med

DB Partner as

Telefon 67 11 38 05

bob@dbpartner.no

Bok og Bibliotek

Nr. 6, 2009

Jakten går videre - i Kongsberg

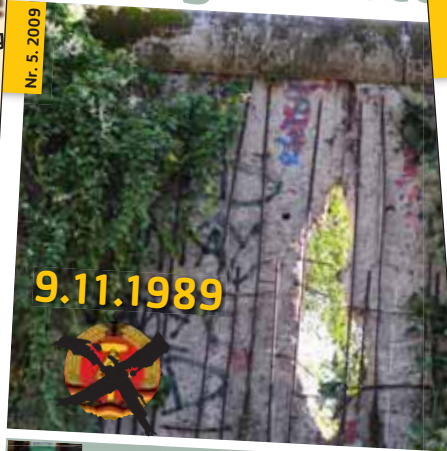
Vefsn, Nordland: Bibliotek med kjøpesenter

... i stort eller smått?

Bok og Bibliotek

Nr. 5, 2009

9.11.1989

Suksess med "bok i butikk"

... teknologi og bibliotekarutdanning

Bok og Bibliotek

Nr. 4, 2009

Nye krav til bibliotekarene

Bergen Offentlige i celebrert selskap på Flickr Commons

... frivillig drahjelp i Steinkjer

Bok og Bibliotek

Nr. 3, 2009

Tør vi ikke lenger snakke om kvalitet?

e-Science - Norge må på banen!

Etterlyser gode ledere

Bok og Bibliotek

Nr. 2, 2009

Ideene gror i London

Pengedyrss fra ABM-utvikling

Open Access - må alt være gratis?

Studenter ser framover

Bok og Bibliotek

Nr. 1, 2009

Grensesprengende i Kirkenes

Bibliotek i 2009

Fylkesbibliotekene må styrkes

Finanskrisen utfordrer biblioteksektoren

Hva forskes det på?

Hva forskes det på i bibliotek- og informasjonsvitenskap for tida? Kan forskningen bidra til å utvikle og overskride praksisfeltets repertoar? Det er jo det som er alle profesjonsvitenskapers mål og eksistensberettigelse. Den beste måten å finne ut noe om dette på, er å se på hva som publiseres i de vitenskapelige tidsskriftene. Også i vårt fag er tidsskriftene den viktigste publiseringskanalen.

Library and Information Science Research som utgis av Elsevier er et av tidsskriftene i elitedivisjonen på det bibliotek- og informasjonsvitenskapelige feltet. Samtidig er det sannsynligvis blant de tidsskriftene som dekker bibliotek- og informasjonsvitenskapen bredest. I 2009-årgangen kan vi finne artikler som spenner fra automatisk klassifikasjon til analyse av ulike meningsnivå i bildebøker for barn. Derfor kan et studium av LISR gi et bilde av hva forskningen på feltet totalt sett er opptatt av. Jeg har gått igjennom artiklene fra 2009-årgangen i tillegg til de to numrene fra 2010 som er tilgjengelig.

For meg er det interessant å se at det som er temaet for min egen forskning for tida – prosjektet PLACE som utforsker folkebiblioteket som møteplass og produsent av sosial kapital – plasserer seg inn i en forskning som åpenbart er i støtet. I

nummer 2 for 2010 er dette temaet for en artikkel av den kanadiske forskeren Catherine Johnson. Hun har gjennomført en survey blant brukere av tre filialer i en amerikansk by omtrent på størrelse med Oslo og benyttet de vanlige målene for sosial kapital: Kan man stort sett stole på andre mennesker, har man tillit til de offentlige institusjonene? Har man tillit på tvers av kultur, etnisitet og religion? Tallene for bibliotekbrukerne sammenligner hun med en undersøkelse blant alle innbyggere i byen. De tre filialene ligger i bydeler som skiller seg fra hverandre med hensyn til sosioøkonomisk status og multikulturalisme.

Hun finner at det ser ut til å være sammenhenger mellom bibliotekbruk og sosial kapital. En markant høyere andel av bibliotekbrukerne har for eksempel engasjert seg i lokal-samfunnsaktiviteter sammenlignet med innbyggerne i den aktuelle byen som helhet og en mindre andel av bibliotekbrukerne mener man ikke kan være forsiktig nok når man møter fremmede sammenlignet med tilsvarende tall for befolkningen som helhet. Bibliotekbrukerne har også markant høyere tillit til naboene sine enn befolkningen som helhet. Men de har langt høyere mistillit til politiet. Her er det resultatene fra den fattigste bydelen med 84 prosent afroamerikanere og lav medianinntekt

som slår ut. Bibliotekets potensial med hensyn til å bygge sosial kapital, er i vår tid kan hende den viktigste av alle folkebibliotekets roller, sier Johnson. I nummeret før – nr. 1 for 2010 presenterer for øvrig våre hjemlige PLACE-forskere Svanhild Aabø, undertegnede og Andreas Vårheim sin forskning om samme tema med empiri fra Holmlia, Sagene og Røa i Oslo. Det er interessant å stille disse to opp mot hverandre. Hovedtendensten er den samme.

Men folkebibliotekinteresserte kan finne mer mat i de aktuelle numrene av LISR. I aprilnummeret i 2009 finner man to artikler av forskere fra Florida State University som begge bruker geografiske informasjonssystemer (GIS) til å forske på folkebibliotek. Christie M. Koontz ser på effekten av biblioteknedleggelser med utgangspunkt i at et biblioteks faktiske virkekrets utgjøres av en sirkel rundt biblioteket med en diameter på drøyt tre kilometer. Hennes forskning har jeg presentert i denne spalten tidligere. Hun kan anslå ganske nøyaktig hvor mange som har mistet bibliotektilbudet sitt på denne måten. Det hjelper ikke om det erstattes av et større og flottere dersom det ikke er innenfor denne faktiske virkekretsen. Hennes kollega fra samme universitet har brukt samme metodiske tilnærming

Forskning

Av professor Ragnar Audunson,
Høgskolen i Oslo, avd. JBI

– GIS – til en nitid kartlegging av hvordan brukerne faktisk orienterer og beveger seg i et folkebibliotek fra de kommer inn til de går ut. Kan man ved hjelp av et GIS identifisere bevegelsesmønstre som brukes spesielt hyppig og kan metoden og kunnskapen brukes av bibliotekarer i planlegging? Åpenbart viktig forskning av praktisk nytte for bibliotekarer når det fysiske grensesnittet som biblioteket representerer skal planlegges og forbedres.

Informasjonsadferd er et annet hovedtema

blant artiklene jeg har sett på. Den finske forskeren Reijo Savolainen sammenligner Elfrida Chatmans begrep små verdener med Karen Fishers begrep om informasjonsbanker. Chatmans Small Worlds representerer et informasjonsmiljø der menneskene har liten kontakt utover det umiddelbare sosiale miljøet de lever i, for eksempel et nabolag.

Fokuset er på hverdagsinformasjon. Fishers begrep informasjonsbanker er ikke en metafor hentet fra finansnæringen, men fra fiskerinæringen. Hun ser på hvordan arenaer en oppsøker med andre formål enn å finne informasjon – en frisørsalong eller en fotklinikk for eldre, for å ta to av hennes eksempler – kan fungere som banker der en kan fiske informasjon en trenger i dagliglivet. Hverdagslivsinformasjon står i altså fokus i begge tilnærmingene, men mens Chatman er opptatt av arenaer med tette bånd og sterke normer der medlemmene tilbringer hele sin tid, er informasjonsbankene til Fisher arenaer en går ut og inn av og hvor båndene er svake. Mens GIS-forskerne fra Florida er svært praktiske og anvendte, er Savolainens bidrag mer grunnforskning. Det er for øvrig

imponerende å se hvor godt representerte finske forskere er i dette høyt rangerte tidsskriftet. I de seks numrene jeg har sett på i forbindelse med denne artikkelen, er det tre artikler av finske bibliotek og informasjonsvitenskapelige forskere. Vi finner finske forskere også i de andre topp Tidsskriftene og vi finner dem der år etter år.

I det aller siste nummeret av LISR presenterer Karen Fisher selv sitt siste prosjekt der hun ser på hvordan sosiale nettverkstjenester på mobiltelefon kan fungere som informasjonsbanker. Karen Fisher har studert brukere av tjenesten Slam. I 2009-årgangen av LISR kan vi også sette oss inn i hva som særmerker eldres informasjonsbehov og hvordan eldre ter seg for å få fatt i informasjonen de trenger – det har Kirsty Williamson og Terryll Asia fra Australia studert og vi kan fordype oss i hvordan forskere fra ulike fagdisipliner bruker tidsskrifter på ulike måter. Og vi kan sette oss inn i hva som særpreger informasjonsadferden til eldre mennesker og til barn i 5. og 6. klasse i grunnskolen.

Bibliotek 2.0 er et tredje tema som flere av artiklene er opptatt av. Noa Aharony fra Israel har for eksempel analysert 30 bibliotek- og informasjonsfaglige blogger. De er ikke bare uformelle arenaer for personlig posering, men inneholder betydelige mengder oppdatert faglig informasjon, konkluderer han.

Samme forfatter har også sett på hva som karakteriserer de bibliotekarene som er aktive Web 2.0-brukere, mens Besiki Stvilia, Abdullah Al-Faraj og Yong Jeong Yi fra Florida State University sammenligner arabiske, engelske og koreanske wikipediasamfunn. Er det ulike

måter å evaluere kvalitet på i disse ulike samfunnene, spør de. Svaret trekker i retning av ja.

Og hvilke kompetansebehov har bibliotekarer stilt overfor alt dette nye? Det er temaet for tre artikler. Lili Luo har for eksempel sett på hvordan trening for dem som skal dyktiggjøre seg til å arbeide med chattetjenester bør organiseres. Det framstår som et paradoks at de som skal læres opp til å formidle kunnskap og informasjon via nettet så entydig svarer at lærer og student i opplærings situasjonen bør møtes ansikt til ansikt. De ønsker ikke opplæring via det nettet de skal formidle kunnskap og informasjon gjennom. Tror de ikke på det, siden de selv ikke ønsker å benytte seg av det?

Littetatursociologisk forskning er det mindre av.

Men den forekommer. Truer andre media lesing? Det hevder en rapport publisert av en amerikansk institusjon som heter National Endowment for the Arts. Andelen amerikanere som oppgir å ha lest en bok, siste år sank fra 61 til 57 prosent fra 1992 til 2002, i følge rapporten. Hva tenker bibliotekarer om dette? Yunfel Du fra University of North Texas har gjennomført en Delphi-studie blant en gruppe bibliotekfaglige eksperter fra praksisfelt og utdanning. Deres konklusjon er noe mer optimistisk enn den NEA kom fram til og artikkelen retter også grunnleggende metodekritiske spørsmål til NEA-artikkelen.

Det er mye næring å hente her, ikke bare for forskere men også for praksisfeltet. Og leser man artikler fra LISR, vet man at det er kvalitetssikret forskning.

Underjordisk

Den bibliotekariske tenkemåten

Av Lars Petter Sveen, forfatter og student ved Høgskolen i Oslo, avd. JBI

For ei tid tilbake hadde eg sommarjobb på Stortingsbiblioteket. Eg sat i det eine magasinet i kjellaren og katalogiserte gamle bind av Stortingsforhandlingane. Nokre gonger kunne lysrøra i taket slukke, og alt omkring meg vart svart. Da reiste eg meg i blinde, velta nokre bind av forhandlingane, ramla og slo kneet i ei tralle, før eg kom meg bort til døra og ut i gangen der lyset framleis skinte. Som oftast kom elektrikaren med ein gong, sa no igjen, no igjen, eg skjønner ikkje dette, og gjekk inn på eit lite kott, ropte er det lys no, og eg sa nei, og han skrudde på noko, ropte ein gong til: ER DET LYS NO! Og eg sa ja, og han kom ut og heldt fram med å seie, enda ein gong, ja, skjer det igjen så, så får du berre, og han forsvann bortetter gangen.

Det var ein heller einsam jobb, oftast sat eg der aleine. Dei enorme tunnellingangane som strekk seg under jorda omkring Stortinget er lik underjordiske labyrintar, og magasinet eg sat i var i ein heller isolert del av tunnellsystemet. Av og til kunne ein folkevalt eller ein tilsett stikke hovudet inn, sjå på bokhyllene, gå bort til dei og bli ståande der å stirre. Når eg så spurte om dei trengte hjelp, skvatt dei til og sa nei, nei, det går fint, eg treng nokre bøker til ferien, så de har opent her nede også, ja, ja det er jo, og eg sat med ryggen til og fylte ut felt 505 i katalogposten.

Eg hadde jobba i to veker da

eg, på ei kveldsvakt, vart var nokre lyder som kom frå tunnellingangen. No var eg ikkje uvand med lydar, over hovudet mitt suste det til stadig rørpost eller traller med post på det langstrakte skinnesystemet. Men lyden eg hørte denne kvelden var annleis. Det høyrtes ut som song. Eg reiste meg frå stolen min, og gjekk ut i gangen, men det var ikkje nokon der. Så eg gjekk tilbake til arbeidspulten og sette meg ned att. Da kom lyden tilbake, og eg reiste meg, vart ståande ved pulten, sa hallo, men lyden var borte att. Eg sette med ned enda ein gong, skrudde på radioen, men det var berre snakk der, så eg skrudde han av, oppretta ein nye katalogpost på maskina og starta med det første feltet, da ein skapning som stod rett bak meg sa: Kor langt har du komme no. Eg heldt blikket festa på skjermen framfor meg. Snudde meg sakte, og der, berre ein halv meter frå meg, stod ein mann i ein brun dress med vest og ein hatt under arma. Orsak, sa eg. Kor langt har du komme, sa mannen, og hosta, sa orsak, det er denne hosta, ho går aldri vekk, det var dei forbanna ovnane. Eg venta til han var ferdig, sa eg var komme til 1962-63 årgangen. Jaså, sa han, seier du det, og du går bakover, gjer du ikkje. Ja, sa eg. Han smilte, sa ja, ja, det er bra, det er bra. Eg sette meg ned att og skulle til å begynne å jobbe att, men mannen heldt fram med å snakke. Eg heiter Håkon, sa han, det er fint å sjå at også den unge

generasjonen viser interesse for dette. Hm, sa eg, så bra. Dersom du skulle trenge hjelp til noko, så berre sei i frå, sa eg, og snudde meg, men han var borte. Eg reiste meg, sa hallo, men det var ingen der, berre meg og hyllene og bøkene og summinga av lysrøra, som om en sverm med slumrande insekt var blitt vekt og no irritert flomte ut i gangane og magasinet.

Eg beit meg ikkje noko vidare merke i hendinga, men dei neste dagane jobba eg tidleg, og tenkte det kanskje var best.

Neste veke var eg sliten og lei. Det regna i Oslo, og temperaturen kom seg knapt over femten grader celsius. Når eg kom opp frå undergrunnen ved Egertorget, var det som å komme opp til ei verd som sakte vart vaska bort.

Torsdagen denne veka jobba eg seinvakt, og det verka som heile Stortinget var tømt for menneske. Eg sat i magasinet, og sjølv skinnane over hovudet mitt var stille. Denne kvelden var eg komme ned til årgangen 1937-38. Det var noko mekanisk over det å fylle ut katalogpostane no. Og det var omkring klokka åtte om kvelden eg hørte songen att.

Eg reiste meg og stelte meg ved døra ut til gangen. Ho var halvvegs lukka. Eg stod der og hørte songen komme nærmare og nærmare. Med eitt gjekk lyset. Det var eit lite knepp, og så: Fullstendig mørke. Eg reiv opp døra, men også gangen der ute var dekt av eit svart kol som fylte opp alle krokane. Hallo, sa

ke labyrintar

eg, hallo, HALLO. Men det var ingen som svarte. Eg banna, snudde meg, og slo kneet inn i veggen, banna meir, og hørte songen att, nærmare og tydelegare no. Og med eitt kjente eg nokon ta omkring halsen min, kalde fingre, eg skreik, slo ut med hendene, og like plutselig forsvann grepet. Eg låg på golvet, peste, stønna. Ta det med ro, hørte eg nokon ved sida av meg seie, og der, i mørket, på golvet, stod mannen frå forrige veke, han heldt to bøker i hendene sine, og det lyste av dei, og han ropte: KOM FRAM, KOM FRAM. Kva faen, sa eg, og med eitt stod dei omkring oss, skapningar kledd i filler, med faklar i hendene, dei ropte BIBLIOTEKARBLOD, BIBLIOTEKARBLOD, og krafsa mot meg, så ropte mannen att: KOM FRAM, og skapningane snudde seg mot han. Dei stoppa, stirde på mannen som stod der. Så ropte dei alle i kor: HÅKON NYHUS! NEI, NEI, ALT ER TAPT! Og mannen vifta med den lysande bøkene, sa MÅTTE DEWEY DRIVE DE VEKK FRÅ DENNE UNGE BIBLIOTEKARSTUDENTEN! Og faklane til skapningane brann bort, flammene kveiktes i mørket, slik alt vil slokne ein kveld, og medan elden vart blå og løyste seg opp til ingenting, svann også skapningane.

Mannen kom bort til meg no, han la handa på skuldra mi, sa reis deg opp, guten min, reis deg opp. Eg reiste meg, såg på han. Og han sa: Ikkje la dei mar-

knadsliberalistiske åndane få fatt på deg, hald fast på den rette trua: Biblioteket er for alle, biblioteket er for alle! Kven er du, sa eg, og han smilte svakt,

slapp meg, gjekk bakover inn i mørket han kom frå, og sa lågt: Eg er berre ein gneiste av den store eld, guten min, og med det vart han borte.

LITTERATURPOLITIKKEN: HAR REGJERINGEN MISTET GREPET?

Det er ikke måte på hvor mye som skjer rundt e-boka akkurat for tiden. I skrivende stund er det akkurat to uker til forlagsbransjen *skulle* ha åpnet sin Bokbase; fellessatsingen som skulle introdusere e-boka i all dens flyktige prakt og bredde for det norske folk. Det tror jeg vi kan få vente mye lengre på. Og det er *bra*!

Det er bra fordi vi i øyeblikket mangler en helhetlig, gjennomtenkt litteraturpolitikk for det digitale feltet i Norge.

Det norske litterære system er et sinnrikt og ganske komplekst system, hvor de viktigste bestanddelene er: Momsfritak på bøker; innkjøpsordningene; bokavtalen og de mulighetene den skaper for å opprettholde avtaleverk mellom forfattere, forleggere og bokhandlene som gir forfatterne livsgrunnlag og gjør breddelitteratur mulig; og de forpliktelser både bokhandelen og bibliotekene har påtatt seg for å synliggjøre bredden.

Den nye, digitale virkeligheten skaper utfordringer for dette systemet på så mange måter, og hvis utfordringene ikke blir forstått og fanget opp av politikerne, og behandlet like helhetlig som et så sinnrikt system er avhengig av, kan det fort forvirre. Men i øyeblikket er det lite som tyder på at regjeringen ser behovet for helhetstenkning.

Det er satt i gang flere prosjekter de siste månedene,

som helt eller delvis berører de digitale utfordringene. Det ene er de gryende forsøkene på å løse problemet med moms på e-bøker. Der gikk finansministeren nettopp ut med sin columbi eggørere: På papir skal boka være momsfri, på digitale plattformer skal den være momsbelagt, men det skal også «importerte» e-bøker være. To av de første spørsmålene som melder seg, er a) Skal bibliotekene nå begynne med momsregnskap for sin e-boksatsning? - og b) Hvordan skal tollvesenet innkreve momsen for e-bokkjøp fra Amazon? Det er et latterlig forslag, som vil skape unødig regnskapsteknisk byråkrati for aktørene, i praksis være umulig å administrere, og som ikke vil bidra med selv de flaueste summer til statskassa.

Det andre prosjektet er sammenslåingen av Nasjonalbiblioteket og bibliotekdelene av ABM-utvikling; der foreligger ikke noe tydeliggjort mandat, hva den digitale siden angår. Fjorårets to Stortingsmeldinger om bibliotekene og digitalisering unngikk begge, oppsiktsvekkende og beklagelig nok, å si noe vesentlig om rammepremissene for den digitale satsningen i bibliotekene.

I bibliotekretser er jo NB/ABM-saken snakkis nr. 1, og jeg skal ikke mene noe om den her. Men det er åpenbart at måten dette gjennomføres på ikke akkurat vil fremskynde

prosessen med å ta et overordnet grep om digitaliseringsutfordringene i biblioteksektoren. Når to så store og tunge aktører skal fremforhandle en ny virkelighet, vil de fleste andre prosesser bremse opp. Og diskusjonen om digitalisering i bibliotekene trengte virkelig ingen bremse nå.

Årsakene til det er mange. Blant annet trengs det en dyptp-løgende diskusjon om gråsonen mellom bibliotek og marked, dersom bibliotekene og lånerne skulle få tilgang til et volum av «digitale eksemplarer» som går utover volumet av analoge, dvs. papirbaserte, eksemplarer som idag er tilgjengelig for dem.

Ett konkret eksempel: Biblioteksentralens BS Weblån er - eller var - nå klart for oppstart, inntil man innså at filene som skulle leveres bibliotekene ikke var utstyrt med noen form for kopisperre. Et DRM-system var på plass, blant annet med lånerinformasjon, som naturligvis ville fungere som et hinder (dog ikke ubrytelig) for piratkopiering. Et «timebomb»-system var på plass, der både primærfilen og eventuelle kopier blir destruert etter et visst antall dager (oftest, antagelig, 28), som hver enkelt avdeling selv kan fastsette. Men det som ikke var på plass var en kopisperre. Det betyr at låneren, i løpet av sine 28 dager, *lovlig og fritt*, kan spre filen - boka! - til uendelig mange brukere, som igjen kan spre den videre, parallelt, like lovlig og fritt. Den som ikke ser *potensia-*

Kommentar
Av Morten Harry Olsen, forfatter

let for en virkelig «markedsknuser» i dette, er blind. Noe BS selvsagt ikke er, så de ser nå på løsninger for dette før de fortsetter implementeringen.

Dette er ingen kritikk mot BS. Det er bare en påpekning av hvor mange miner som ligger der i det store digitale ingenmannslandet, og hvor varsomt man må gå frem om man skal unngå å utløse de største av dem. Mineofferet i dette tilfellet ville jo være både forfatter- og forlagsinntekter, sammen med de åpenbare bokhandelinntektene. Og konsekvensene ville, i et verstefallsscenario, bli så store at både forfattere og forlag simpelthen måtte *nekte* bibliotekene å omsette e-bøker overhodet.

Så til regjeringens tredje prosjekt, revisjonen av Åndsverkloven: Det er i dette minefeltet de har begynt utredningsarbeidet, nedsatt en referansegruppe og gitt den et mandat.

Men referansegruppen er ensidig nærings- og produsento-

rientert. Kunstnergruppene er bare indirekte representert, og bare fra musikkfeltet, og enda verre er det at biblioteksektoren og spørsmålet om lovlig fildeling og konsekvensene av det ikke bare er utelatt, men bevisst utelukket. I mandatet heter det at «grensene for lovlig nedlasting og fildeling, jf. Åndsverklovens § 12, skal i utgangspunktet ikke vurderes». Det betyr altså at bibliotekenes rolle som primær fildeler overhodet ikke vil bli vurdert. Det forringer revisjonen i så stor grad at den kan bli helt verdiløs. I den nye digitale virkeligheten vil det ikke være så lett å skille mellom lovlig og ulovlig fildeling som regjeringen åpenbart innbiller seg.

Kan hende er det greit å forsøke ikke å sause ting sammen i for stor grad; å se på det generelle *kulturmarkedet*, alle uttrykk inkludert, og næringsorientert (dvs. kommersielt berørt), for seg. Men det *minste* man burde gjøre, er å innse at det finnes en kulturspreder som biblioteket, som både formidler

musikk og film, men hvor litteraturen - både den skjønnne og den nyttige - ennå er et hovedfokus, og erkjenne at det finnes en gråsoner mellom kommersiell og offentlig gratis spredning som er i meget dynamisk bevegelse i det nye, digitale feltet, og at dette krever en utredning som går parallelt med den næringsorienterte. Bare når man har belyst disse gråsonene, kan man trekke konklusjoner om hvordan Åndsverksloven må se ut i fremtiden.

Regjeringen har dessverre påført seg selv en digital blindsoner når det kommer til litteraturen. Det er ikke kommet frem noe som tilsier at arbeidet med lovrevisjonen, sammenslåingen av Nasjonalbiblioteket og B'en i ABM-u, og momsspørsmålet sees i sammenheng. Det vi trenger nå, mer enn noensinne, i lys av utviklingen, er helhetstenkning og vidsyn. Dessverre virker begge deler helt fraværende.

Problem-skaper.

Eboka kommer – og skaper en rekke problemer for både bokbransjen og bibliotekene. (Illustrasjonsfoto: Trond Isaksen)

Eboka – en monsterbaby?

Eboka er fortsatt på krabbestadiet. Likevel haster det med å bli enige om oppdragelsen – om å finne fram til en modell for utlån og betaling som gjør at verken forfatterne eller bibliotekene går konkurs den dagen eboka er oppe og står, klar for utlån.

Bibliotekene må legge opp til en utlånsordning for ebøker som ikke undergraver salget på det private markedet. Det var et av budskapene til de om lag 90 deltakerne som i slutten av februar var samlet til årets Neptunseminar i Bergen.

– Hvis det blir umulig for forlagene og forfatterne å tjene penger på ebøkene, har vi ingen som kan levere innhold til oss. Og da får vi ikke noe å låne ut, mener Kjartan Vevele, bibliotekfaglig direktør i Biblioteksentralen.

Vevele var en av innleiderne på seminaret i Bergen, der temaet var ebøker og bibliotek. Temaet oppfattes åpenbart som både viktig og dagsaktuelt i brede deler av bibliotek-Norge. Aldri tidligere har Neptunseminaret trukket så mange interesserte og hatt deltakere fra så ulike deler av biblioteksektoren.

Skjær i sjøen. Spørsmål om eierskap og kopisperre er ikke løst. Det samme gjelder momsen, og fastpris har bare fått en

midlertidig løsning. Avtaleverket mellom forlag og forfattere er heller ikke på plass. Og så har vi åndsverkloven, som er under vurdering.

Det er mange skjær i sjøen på ebokas ferd ut til markedet, til bibliotekene, til kundene og brukerne. Ingen av de fire innleiderne på Neptunseminaret så for seg at ordinært utlån av ebøker er rett om hjørnet.

– Eboka er bare så vidt på vei. I øyeblikket er det mange hindringer for hurtig vekst, sa forfatter Morten Harry Olsen, som har fulgt utviklingen av eboka gjennom lengre tid.

I fjor høst leverte Olsen en rapport om eboka og opphavsrett på oppdrag fra Kulturrådet. I arbeidet med rapporten ble han overrasket over bibliotekenes viktige rolle i den digitale utviklingen på bokmarkedet.

Gråsone. – Med den digitale utviklingen går bibliotekene inn i en ny gråsone der markedet og det offentlige tilbudet beveger seg mot hverandre, sa Olsen.

– Bokbransjen og biblioteksektoren har hittil levd sine trygge, separate liv i stor grad. Det har ikke vært store konfliktområder eller samarbeidsområder. Men nå trenger vi dialog og samarbeidsfora.

Han betrakter bibliotekene som fildelingssentraler i sin natur, men som lovlige fildelingsentraler. Med eboka kan det bli annerledes.

– Problemet er at bibliotekenes lovlige fildeling kan utløse ulovlig fildeling i neste ledd, og at denne fildelingen kan få et volum som kan skade forfatter, forlag og forhandlernes økonomi. Det kan være like skadelig som den rene piratkopieringen.

Olsen oppfordret biblioteksektoren til å ikke la seg drive av teknologiens muligheter til å bare tenke på kundene.

– Det er helt nødvendig at biblioteksektoren utviser selvbeherskelse og ansvar overfor de som skal skrive og leve av å skrive bøker, og de som skal revidere dem.

**Tekst og foto:
Merete Lindstad**

Uferdig teknologi. Ørjan Person fra Bergen Offentlige Bibliotek og Elin Golten fra Hordaland fylkesbibliotek prøver ut ulike typer leseplate og er sånn passe fornøyd med funksjonaliteten.

Utkonkurrere piratene.

Piratvirksomhet med ulovlig nedlasting og kopiering opptar også Dag Erlend Lohne Mohn, prosjektleder for ebok-prosjektet i Buskerud fylkesbibliotek. På Neptunseminaret signaliserte han at Buskerudprosjektet satser på å bekjempe piratvirksomhet ved å utkonkurrere piratene.

- Hvorfor gjøre noe ulovlig hvis du får tilgang til samme innholdet på lovlig vis? Hvis den lovlige løsningen er bra nok, vil den ulovlige da overleve, spurte Lohne Mohn.

En god og lovlig løsning er i følge Buskerudprosjektet en utlånsordning uten ventelister. Det er nødvendig fordi lånerne ikke kommer til å godta noen knapphet, ettersom det ikke finnes noen "original" i en digital verden. "Beklager, fila er utlånt" holder ikke å si med dagens teknologier, mener prosjektgruppa for ebok-prosjektet.

- Erfaringer fra andre bransjer er at nye teknologier krever ny tankegang og nye forretningsmodeller, påpeker Lohne Mohn. Samtidig ønsker han ikke at teknologien skal ha en avgjørende rolle: - Jeg vil ikke være talsmann for et prosjekt som er teknologistyr.

Omstridt utlånsordning.

Lohne Mohn gikk ikke inn på hva slags ventelistefri ordning han ser for seg. Mange av seminardeltakerne var likevel kjent med at ambisjonen er en løsning hvor biblioteket har alle titler tilgjengelig og kan låne ut alt brukerne ønsker. Biblioteket betaler for antall utlån av spesifikke titler i stedet for utvalget i biblioteket.

En slik ordning har møtt mye medbør og gjort Buskerudprosjektet omstridt. Kritikerne mener blant annet at et frislipp med betaling per utlån er

urealistisk fordi det vil bli alt for kostbart og kan sette bibliotekenes økonomi på spill. Dessuten vil forlagene neppe gå med på en avtale som i så stor grad svekker deres mulighet til salg av ebøker, mener kritikerne. For hvorfor betale for å laste ned en fil fra nettet når du kan få en identisk fil helt gratis når som helst, der og da?

- Vi har ingen fasit. Vårt utgangspunkt er å skape best mulig vilkår for lånerne, understreker Dag Erlend Lohne Mohn. – For bibliotekene er det ikke en primær oppgave å beskytte bokhandleriet. Men at rettighetshaverne får det de har krav på, er selvsagt.

Hastverk. Ryddige forhold med betaling til rettighetshavere går igjen som et prioritert felt blant de som har jobbet en stund med utvikling av modeller for utlån av ebøker og andre digitale medier.

- De som er kreative må ha noe å leve av mens de er kreative, mener Stig Bang fra Nasjonalbibliotekets bokhylla.no. – En av tingene som er viktig nå, er at vi finner modeller for betaling til de som faktisk har skapt verkene.

Dette haster, mener Bang. Selv om ebøkene ikke er i omløp ennå, er det stadig økende bruk av digitale dokumenter på nett. På bokhylla.no har veksten vært eksplosiv.

- Vi skjønner ikke hva som har skjedd, smilte Stig Bang fornøyd da han la fram litt statistikk på Neptunseminaret: I juli 2009 hadde bokhylla.no 2,7 millioner sidevisninger, så steg det til 4,1 millioner i januar 2010, og i første halvdel av februar var det 4,5 millioner.

Frynsete rykte. 56 øre for hver bokside som ligger ute på

nettet. Det er prisen bokhylla.no betaler som vederlag til Kopinor. Kopinoravtalen forutsetter blant annet at sidene skal ha skjermvisningskvalitet, de skal ikke være nedlastbare og det skal være lenker til kjøp.

Veien fram til avtalen med Kopinor har vært lang og tidkrevende. Også Biblioteksentralen har vært gjennom en omfattende, men lærerik prosess for å få på plass avtaler til sin digitale utlånsløsning, BS Weblån.

Går alt etter planen, skal BS Weblån lanseres 16. mars – mens Bok om Bibliotek går i trykken. Da er det over to og et halvt år siden Biblioteksentralen startet arbeidet med å få til en avtale om digitale lydbøker, som nå er i orden.

Med ebøkene gjenstår det forststatt mye. Der har Biblioteksentralen avtale bare for de få ebøkene som allerede eksisterer, men ikke noe ut over det.

- Da vi tok kontakt med Lydbokforlaget for en avtale om digitale lydbøker var de først interesserte. Men så trakk de seg, forteller Kjartan Vevle.

Årsaken var redsel for piratkopiering. De torde ikke gå inn i biblioteksektoren.

Frykten var ikke tatt ut av løse lufta. For en god del piratkopiert materiale med digitale lydbøker som var funnet på Pirate Bay, viste seg å være fra norske biblioteks ipadresser.

Selv om alle elsker biblioteket, er det ikke en uforbeholden kjærlighet, ifølge Kjartan Vevle.

– Biblioteksektoren har et litt frynsete rykte når det er snakk om å opptre innenfor opphavsretten.

Private puster i nakken.

Biblioteksektorens holdning til eboka minner mye om tiden da videoen kom, mener Kjartan

Utfordringer i kø. Eboka er på vei, men det er mange skjær i sjøen både for bokbransjen og bibliotekene.
(Illustrasjonsfoto: Trond Isaksen)

Vevle. Han synes det går for tregt.

- Jeg bekymrer meg for den famlende måten å gå inn i dette på og er litt engstelig når jeg hører om alt som skal prøves ut, sa Vevle til seminaristene i Bergen. – Jeg tror at mesteparten av erfaringene finnes allerede hvis vi vender blikket litt utover landegrensene.

Vevle advarer mot for mye nøling. Da kan den offentlige

bibliotek tjenesten bli utkonkurrert av private, kommersielle tilbydere så snart forlagene kommer ut med et større antall ebøker.

En åpenbar aktør er Spotify eller tilsvarende, som i dag tilbyr ubegrenset tilgang til millioner av sanger på spotify.com. Brukerne får to alternativer. Det ene er gratis, men med reklame lagt inn mellom sangene. Den andre er en reklamefri variant

med månedsavgift eller dagsavgift. En liknende ordning for ebøker er godt mulig, mener Kjartan Vevle.

- På det private markedet skjer det en masse. Hvis bibliotekene ikke kommer på banen og leverer noe, så tror jeg det er et marked for å leie. Derfor er det viktig at vi kommer i gang selv om tilbudene ikke er på topp i oppstartsfasen.

Bøker og internett

Etter mange forgjeves forsøk skyter e-bok markedet nå fart i Tyskland.

**Tekst og foto:
Professor
Wolfgang Ratzek**

Forskere bruker i økende grad e-bøker eller e-docs som en viktig kilde til informasjon. Etter en vellykket innføring av Kindle i USA introduseres lesebrett nå i Norge,

Tyskland og resten av Europa.

E-bøker er ikke lenger et nisjeprodukt. I en vitenskapelig og mer dokumentarisk kontekst er e-bøker mer enn et lesebrett, og det er mest hensiktsmessig å

snakke om digitale dokumenter som også omfatter e-journaler, doktoravhandling og andre vitenskapelige publikasjoner. Med e-bøker vokser bokverden og internett sammen. Men denne

Die Onleihe - Medien

vokser sammen

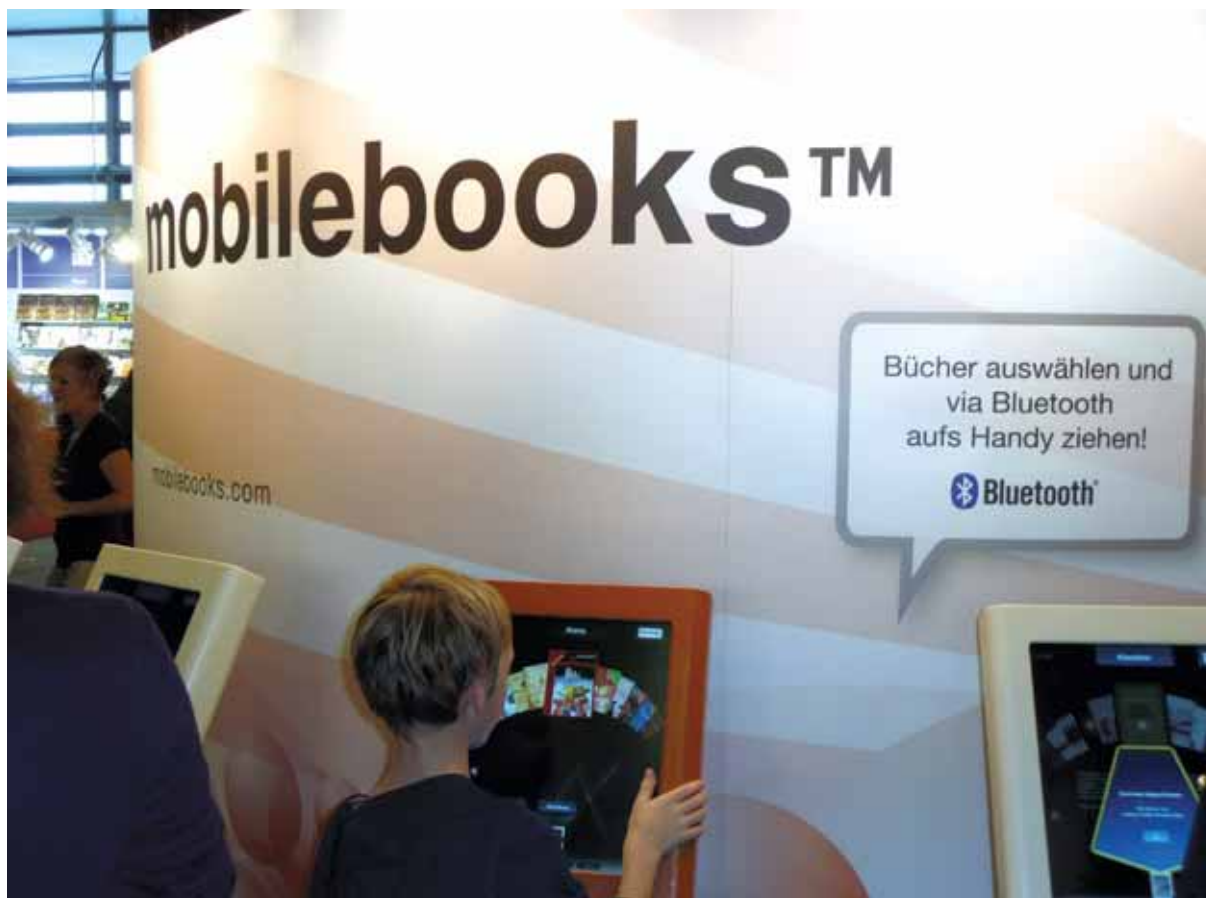
konvergensen er ikke bare enkel. Den reiser problemer for bokforhandlere, forlagene, trykkeribransjen og ikke minst for biblioteker. I tillegg kommer problemer med opphavsretten og foreløpig rår vel ingen over en

bærekraftig forretningsmodell. Vi skal nå se litt nærmere på situasjonen i Tyskland.

Forlagsbransjen. Siden biblioteker er avhengige av mediemarkedet, især forlagene,

er det meningsfylt å se litt på forlagsbransjen. Bransjen befinner seg i en slags orienteringsfase når det gjelder å digitalisere sitt eget innhold. En aktuell undersøkelse av om lag 840 internasjonale representan-

Digitalt lån. Via Onleihe (DiViBib) kan brukeren her "låne" e-bøker (f. eks. lydbøker), faglitteratur eller ukeblader i form av DRM-beskyttede PDF-filer for en vis tid.

Mobilbøker. Et nytt og spennende produkt, er bøker som kan lastes ned på mobiltelefonen.

ter, som ble gjort i regi av Frankfurter Buchmesse og Buchreport i samarbeid med Publishers Weekly i september 2009 avdekket følgende:

Det mangler en lukrativ forretningsmodell samt markedsføringsstrategier. Piratkopiering og gratismentalitet hindrer utviklingen. I 2009 utgjorde digitale produkter mindre enn 10 prosent av salgsvolumet. For 2011 forventer forlagene salg mellom på 10 til 26 prosent. Bransjen regner med at 2018 vil digitalt passere print.

Betalingsmodeller. Et avgjørende spørsmål handler om hvilken betalingsmodell som vil slå gjennom i den digitale verden. Undersøkelsen nevnt ovenfor viste en klar favorittliste:

Abonnementsmodell, en slags flat rate (bredbåndsavgift) som gjelder for alt internettinnhold.

Denne modellen har flest tilhengere blant leverandører i Europa. (25%)

Mikrobetaling, det vil si betaling per "info-biter" som lastes ned av brukeren. Populært spesielt i Storbritannia og USA. (23%).

Belønningsmodellen, dvs. et ekstra abonnement for utvalgt online innhold. (16%)

Preferanser i tyske biblioteker.

Tyske biblioteker favoriserer for tiden kjøpsmodellen, det vil si erverv gjennom kjøp av publikasjonen (Springer/Wiley-VCH). En annen variant er lisensiering av en tittel eller en pakke slik at bibliotek regelmessig får den aktuelle versjonen (Thieme forlag). Denne modellen har noen ulemper som for eksempel varig forpliktelse og ingen arkivretter. Den tredje modellen Onleihe" (sammensatt

av Online" og Ausleihe (utleie)) blir testet av folkebiblioteker. Via Onleihe (DiViBib) kan brukeren her "låne" e-bøker (f. eks. lydbøker), faglitteratur eller ukeblader i form av DRM-beskyttede PDF-filer for en vis tid. Utskrifter er begrenset til noen sider.

Hva er bibliotekenes syn?

E-bøker er et viktig tema spesielt ved universiteter med desentraliserte biblioteker. Fokuset ligger ofte på STM området, mens e-bøker innen humaniora og samfunnsvitenskap foreløpig inntar bare en marginal rolle. Problemet er de forskjellige lisensmodellene. Problematisk er også at det er mange som er involvert i selve innkjøpsprosedyren, blant annet akkvisisjonsavdeling, fagreferent/hovedbibliotekar, kasserer og selvfølgelig brukeren.

Oftest er bibliotekene tvunget

til å abonnere på en komplett pakke som inkluderer en rekke titler som av og til ikke hører til bibliotekenes interessefelt. Et problem er også knyttet til oppbevaring og langtidsbevaring av e-bøker, siden e-bøker ligger på leverandørens server. Men biblioteker er ikke bare kjøpere og brukere av e-bøker, de fungerer også som produsenter av elektroniske bøker. Siden årtusenskiftet har nesten alle store tyske universiteter installert server for egne publikasjoner. Derfor vil de være positive hvis denne tjenesten blir koblet mot moderne forlagstjenester.

Kommentarer fra fagfolk.

Hannelore Vogt, direktør ved Stadtbibliothek Köln, observerer markedet nøye og reagere rask:

- Sony eBook Reader hadde vi allerede fra første dag på biblioteket. Vi vil også på sikt endre våre digitale medier til Epub formatet. Slik får vi et bedre spekter. Den største hindringen er dårlig tilbud av god litteratur, men her tilbyr Epub formatet et nytt perspektiv.

Prof. Dr. Gabriele Beger, direktør ved Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg er åpen for e-bøker og e-journaler:

- Disse medier har det høyeste omløpet hos oss og vi tilfredsstiller dermed kravene til våre kunder. E-bøkene er ikke bare publikasjoner av andre, men de omfatter også vår server med elektronisk avhandlinger. Våre egne digitale tilbud (digitalisering av opphavsrettsfrie verk, med henvisning Hamburg og omegn) er mye brukt.

Tom Becker, direktør ved Zentralbibliothek Mannheim:

- På sikt tror jeg ikke at e-bøker vil klare seg som selvstendig medium. E-bøker vil fusjonere med mobiltelefoner og bærbare PCer. Biblioteker,

spesielt folkebiblioteker, har - etter mitt skjønn - et godt utgangspunkt. Hvis tyske biblioteker inngår konsortieavtaler, burde de arbeide mot å overskride dets regionale binding (føderalisme). Brukerne bryr seg ikke om medier kommer fra "Deutsche Nationalbibliothek" eller fra et folkebibliotek "et eller annet sted". Det viktigste for kunden er at han/hun får mediumet.

Biblioteker predestinert.

Dette burde vi ikke glemme: Bibliotekene er velegnet til å gjennomføre digitaliseringsprosjekter, fordi de har det materia-

let som er nødvendig. Selv Google og andre kommersielle virksomheter, er nødt for å be om tillatelse. Denne posisjonen har dessverre ikke blitt utnyttet for å sikre flere gratis tjenester. I motsetning til for eksempel USA tar vi bare hensyn til opphavsrettsfrie bøker eller verker hvor opphavsrettinnehaver har gitt sitt samtykke til digitalisering.

En ting er sikkert: Fordelene med e-bøker er mange. De kan leses til enhver tid og uansett hvor man befinner seg. Det trengs heller ingen tradisjonell biblioteksignatur, strekkode, konservering eller magasinplass.

E-bok-portaler i Tyskland

Et av de største markedsforskningsinstitutter i verden, Gesellschaft für Konsumforschung, (GfK) rapporterte at i første halvåret 2009, ble om lag 65000 digitale bøker lastet ned i Tyskland. Tilbudet fra fagbokforlagene vokser stadig. Parallelt med trykte bøker prioriterer kundene skjønnlitteratur og faglitteratur. Prisen for e-bøker varierer fra 1,99 til 25 euro. Gjennomsnittsprisen ligger på 10,26 euro. Bortsett fra Amazon i Tyskland finnes det fire store e-bok leverandører: Libreka, Ciando, beam og Libri som tilbyr både fagbøker og skjønnlitteratur

Libreka: I mars 2009 gikk e-bok-portalen til Börsenverein des Deutschen Buchhandels („bokhandlerforeningen“) online. Spiegel online - Tysklands største ukentlige nyhetsmagasin - konkluderer 13. mars 2009 med at søke- og kjøpemotor for e-bøker synes å være en flopp. En grunn er at ikke alle bøker i utvalget kan kjøpes eller klikkes opp. Mens Spiegel online mener Libreka er en „kjøpshindringsplattform“, opplyser Libreka-sjefen Ronald Schild fornøyd at tusenvis av bøker selges via portalen.

Gutenberg-DE: Det ikke-kommersielle amerikanske prosjekt Gutenberg er vel det eldste digitale bibliotek i verden. Her finnes bøker hvor opphavsretten har blitt til offentlig eiendom. Derimot er det tyske prosjekt Gutenberg-DE en kommersiell virksomhet for „aktuelle“ bøker. Et nytt tilbud er bøker for mobiltelefon.

Ciando ble grunnlagt i 2001 og samarbeider med om lag 150 forlag. Siden 2004 har Ciando tilbudt en digital utlånsmodell for universitetsbiblioteker.

e-Books on Demand (EoD) er en gebyrbasert dokumentleveringsservice innenfor rammen av EU-prosjektet Digitisation-on-Demand (DoD). DoD leverer komplette elektroniske kopier av opphavsrettsfrie bøker fra perioden 1501 til ca 1930. I prosjektet deltar 20 biblioteker fra 8 land. Fra Tyskland deltaer: Bayrische Staatsbibliothek, Humboldt-Universität zu Berlin, Sächsische Staats- und Universitätsbibliothek (SLUB) og Universitätsbibliothek i Greifswald og Regensburg. Fra Norden er det bare „Det Kongelige Bibliotek“ i København som er med.

Populær «Sølvkoffert» på Lørenskog

I 2008 fikk Lørenskog bibliotek 50.000 kroner fra stiftelsen Fritt Ord til prosjektet «Sølvkofferten», som skulle sette søkelyset på nye og gode bildebøker for barn. Avdelingsleder for barn og ungdom, Tordis Holm, mener biblioteket fikk mye ut av bevilgningen og at tiltaket var svært vellykket – så vellykket at det nå fortsetter etter at selve prosjektperioden er over.

Selve prosjektet foregikk i 2009. Da fikk alle barn og foreldre, samt barn og ansatte i barnehagene i kommunen, tilbud om å låne ti sølvkofferter med gode, nyere bildebøker for barn. Interessen var upåklagelig, og etter at prosjektperioden var over, er den blitt enda større. I 2010 ble ordningen derfor utvidet til 12 kofferter, og per mars i år var bare en av disse koffertene ledig.

- Målet var å sette søkelyset på de gode bildebøkene for barn. Vi ønsket å bedre formidlingen av nye bildebøker med gode kunstneriske uttrykk og å gjøre disse bøkene mer kjent, sier Tordis Holm.

Nyere bildebøker. Prosjektet foregikk ved at biblioteket satte sammen et utvalg nyere bildebøker, som ble plassert i «Sølvkoffertene». Koffertene kunne deretter lånes ut gratis både til familier og barnehager. Dermed blir også søkelyset rettet mot bildebøker som kanskje ikke blir lånt ut like mye som bestselgere type «Albert Åberg» og «Mamma Mø».

I koffertene lå det også stemmesedler, der både barn og voksne kunne stemme på hvilken bok de likte best. Interessant nok

var det ulike synspunkter mellom barn og voksne, forteller Holm. I 2009 var det «Jakob og Neikob» av Kari Stai som ble kåret til beste bok, etter stor oppslutning særlig blant barna

- Barna ville ha «Jakob og Neikob», mens foreldrene likte «Mine to oldemødre» av Lisa Aisato N'jie Solberg best. Tilbakemeldingen var i det hele tatt veldig god, sier Tordis Holm.

Godt eksempel. Prosjektet ble også presentert på konferansen om barn og kultur, «Trollkrittet», i Tønsberg i fjor høst. En rekke andre bibliotek ble der interessert i ideen, som egentlig kommer fra Danmark, og Tordis Holm regner med at den nå kommer til å spre seg.

Koffertene innholder i år, i tillegg til en gullduk og ett gullbånd, bøkene «Familien Rotle på museum» av Lene Ask, «Hva gjør de voksne når vi ikke ser?» av Terje Borg, Anna Fiskes «Snarveien 8B», Janniche Hillerens «Trollet under trappa», Henrik

Hovlands «Johannes Jensen opplever et mirakel», Sigri Sandberg Meløys «Ballongmamma», Henriette Nilsens «Hva liker muskatt?», Iben Sandemos «Fiat og farmor på Honolulu» og «Finn!» av Gyrid Axe Øvsteng. Det er også i år lagt ved en plastlomme med stemmeskjema, slik at barn og voksne kan stemme på sin favorittbok. Hvem som vinner vil bli klart til høsten, og biblioteket håper da å kunne presentere en utstilling med originaltegninger fra boken.

Tordis Holm mener at prosjektet både har ført til større interesse for de bildebøkene som tradisjonelt ikke blir lånt ut like mye som bestselgerne, og til økt utlån. Ettersom det er rift etter koffertene, anbefaler biblioteket lånere å reservere dem på forhånd gjennom biblioteksystemet, eller å ringe på forhånd.

Vellykket.
Bildebøkene sto i sentrum for Lørenskogs Fritt Ord-prosjekt. (Illustrasjonsbilde: Trond Isaksen)

Av Reidar Jensen, journalist

«Bibliostreken» slo an i Askim

Askim bibliotek var blant de 46 norske bibliotekene som i 2008 fikk 50.000 kroner hver av institusjonen Fritt Ord til nye tiltak. I Askim gikk pengene til «Bibliostreken» - et kommunikasjonsprosjekt med grafikk og design i bibliotekets lokaler, utført av illustratør og barnebibliotekar Anne Aagaard. Biblioteksjef Ulla-Britt Waagaard i Askim er svært fornøyd med resultatet og håper at bibliotekene i hele Østfold vil kunne dra nytte av erfaringene.

Bibliostrek av Anne Aagaard.

- Resultatet ble visuelt tiltalende og estetisk vellykket. Nå tilbyr illustratøren det samme konseptet til bibliotek i hele Norge. Halden bibliotek, der hun nå er engasjert, skal i gang med et tilsvarende opplegg til våren, forteller en meget fornøyd Waagaard, som håper at ideen vil smitte og komme hele det norske bibliotekvesenet til gode.

Tekst og symboler. «Bibliostreken» kombinerer illustrasjon og tekstformidling, gjennom tekst, symboler og selvlagde tegninger, som er overført til veggene med projektor og deretter forstørret og malt. Så vel vegger som dører og tak ble tatt i bruk og fylt med symboler, tegninger og illustrasjoner som kunne illustrere de forskjellige tilbudene

på biblioteket. Veggene fikk små sitater fra bøker og forskjellige symboler, som blant annet en revolver som skulle illustrere kriminallitteraturen, samt idrettsymboler, Andre symboler, som blant annet skulle illustrere skjønnlitteratur, faglitteratur, musikk og ikke minst tilbud til barn, ble også tatt i bruk. Fritt Ord var imponert, og trakk fram prosjektet som ett av de fremste som var tildelt støtte.

- Jeg synes absolutt det er kommet mye ut av prosjektmidlene. 50.000 kroner er jo også såpass mye penger at det er mulig å få til noe. Illustratør Anne Aagaard har også arrangert kurs i visuell presentasjon. Dermed har vi fått kurset to ansatte, som nå skal føre prosjektet videre, sier Waagaard.

Gode tilbakemeldinger. Biblioteksjef Waagaard kan også fortelle om svært gode tilbakemeldinger fra publikum. Hun mener dessuten at utlånet har økt, ikke minst i barneavdelingen og spesielt når det gjelder faglitteratur for barn. Fordi Askim bibliotek i 2008 var på flyttefot og i ett års tid holdt til i midlertidige lokaler, i Storgata i Askim, ble prosjektet iverksatt der. I august 2009 var biblioteket imidlertid tilbake i sine gamle, men nå helt nyoppussede lokaler i Askim rådhus. Mange av tegningene er riktignok blitt etterlatt på veggene i de

midlertidige lokalene, som nå er blitt tatt i bruk av andre. Biblioteket tok likevel med seg både ideene, opplegget, samt illustrasjoner som var blitt overført til lerret, tilbake til rådhuset.

Biblioteksjef Waagaard mener at hele biblioteket nå er kommet inn i et godt spor, noe «Bibliostreken» har vært sterkt medvirkende til. Hun mener erfaringene kommer til nytte i markedsføringsprosjektet som bibliotekene i indre Østfold nå er i gang med.

Av Reidar Jensen, journalist

La strekkodene hjelpe dere!

Alle biblioteker ønsker seg en effektiv og pålitelig løsning for merking av bøker samt inn- og utlevering.

Interconnect AS har levert strekkodelesere, etiketter, etikettskrivere og programvare for inn-/utlevering av bøker i mer enn 20 år.

Be om referanser, vi har mange!
Ring 67 16 64 00 eller kontakt oss på
data@interconnect.no

interconnect

Bibliotekene står sterkt i Vestfold

» En brukerundersøkelse viser at 72 prosent av Vestfolds innbyggere er positive til tjenestene bibliotekene i fylket leverer. Mer enn 80 prosent synes det er viktig at de har bibliotek i sin egen kommune., og nærmere 40 prosent ønsker å bruke biblioteket mer de kommende årene.

Brakerundersøkelsen, som er gjennomført er utført av analysebyrået SMI på oppdrag fra Vestfold fylkesbibliotek, er gjort blant 1000 innbyggere fordelt på samtlige kommuner i fylket. Aller høyest score får personalets kompetanse og serviceinnstilling, skriver avisen Gjengangeren i Horten.

Håper på 100.000 besøkende

» Antall besøkende har økt eksplosivt etter at Kragerø bibliotek flyttet til sentrum. Nå drømmer bibliotekar Astrid Laland om 100.000 besøkende i 2010, skriver Kragerø Blad Vestmar.

Laland tror at økningen kommer av den sentrale beliggenheten, publikumsvennlige åpningstider og utadrettede arrangementer, som for eksempel foredrag og forfatterkvelder. Biblioteket har tre heltidsansatte og fire på deltid.

Hele Rogaland skal lese

I Rogaland skal leseprosjektet «Hele byen leser», som blir ledet fra Sølvberget bibliotek og kulturhus i Stavanger, også i år omfatte hele fylket.

Prosjektet ble gjennomført første gang i 2008 og ble i fjor utvidet til hele fylket, med støtte fra Næringsforeningen i Stavanger-regionen, LO Rogaland og SR-bank. 50.000 eksemplarer av Alexander L. Kiellands roman «Fortuna» ble da trykket opp og sendt ut.

Selve leseprosjektet starter først til høsten, men allerede nå er det klart hvilken bok som skal leses, nemlig «M. Kanne & Søn» av rogalandsforfatteren Einar O. Risa, skriver Rogalands Avis.

Bekymring ved biblioteket i Porsgrunn

» Biblioteksjef Margit Kiland ved Porsgrunn bibliotek roper varsku og lurer på hva slags bibliotek byens politikere egentlig vil ha. I fjor hadde Kiland 586.000 kroner å rutte med. I år er det satt av bare 464.000 kroner til nye titler, skriver Porsgrunns Dagblad. Kiland har forståelse for at det må kuttes i kommunens utgifter, men føler det likevel som sin plikt å si fra.

– Dette er ett av de kulturtilbudene som blir brukt mest. Det er et samlingssted, og ikke minst viktig for integreringen av våre nye landsmenn. De første kundene står og venter når dørene åpnes klokka åtte om morgenen, sier hun til avisen.

Krim på utlånstoppen i Follo

» Boklånere i Follo er hekta på krim, og den svenske kriminalforfatteren Stieg Larsson toppet utlånet i 2009. Jo Nesbø går også igjen, mens Liza Marklund og Unni Lindell var mer spredt representert, skriver Østlandets Blad.

En annen populær forfatter er Khaled Hosseini med sine skildringer fra krigens Afghanistan. Blant lokalt bosatte forfattere hevder Arnhild Skre i Enebakk seg med «La meg bli som leoparden», biografien om den avdøde forfatteren Ragnhild Jølsen. Tor Åge Bringsværd, som er bosatt i Vestby, er ifølge avisen en hyppig gjenganger blant de yngste leserne.

Ivrige lesehester inne i bokbussen. Bak fra venstre: Fredrik Bomban, Mathias Johnsen, Førte Kollstrøm, Katrine Karlsen
Foran: Ørjan Fidge Store, Emilie Johansen Trosten, Viktoria Johnsen
Brochmann og Olger Berntsen. Bakerst: Lærerne Raymond Hildonen og Siv Laila Pedersen. (Foto: Synnøve Nilsen)

Leselystkonkurranse i Øst-Finnmark

(Varangerbotn, februar 2010) De glade vinnere av årets lesekonkurranse for 5. klassene i Tana og Nesseby, var Tana Montessoriskole.

Målet er kort og godt å lese flest skjønnlitterære bøker i løpet av femti dager. Det har vist seg at konkurransen kan stimulere til økt leselyst og fremme lesehashtigheten hos elevene, forteller biblioteksjef prosjektleder (Bokbussen), Synnøve Nilsen. I løpet av disse femti dagene leste de flinke elevene i gjennomsnitt 1306,25 sider pr. elev.

5. klassene fra skolene: Seida, Deanu Sámeskuvla og Boftsa skole deltok også. Disse skolene gjorde en flott innsats og fikk tilsendt en gave i posten.

Vinnerne fortjente en premiefest og det ble feiret til gangs i

Bokbusshusets lokaler i Varangerbotn. Tradisjonen tro ble "Lesehestene" feiret med "Bokkake" av sjokolade, mye godteri av diverse sorter, gjetteleker og utlodning av bøker og lydbøker.

Siden fikk de ivrige elevene omvisning i lokalene til Bokbusshuset og mulighet til enda flere lån av bøker, faktabøker, filmer og lydbøker.

Adjektivfortellinga der elevene selv skal sette inn adjektiv i en ferdigskrevet historie om dem selv, vakte stor begeistring. Her kunne de få beskrevet premiefesten på en annerledes måte: "De grønne

elevene kom fra den rosa Montessoriskolen til en premiefest der de fylte de kule magene sine med *sleip* brus, *fisefin* sjokoladecake, *flinke* godteri og *snille* snacks"

Kontaktlærer Gunhild Berg forteller at i løpet av de femti lesedagene har elevene lest skjønnlitterære bøker både på skolen og hjemme. "Sara-serien" og "Kasper-bøkene" var populært lesestoff.

Den årlige lesekonkurranse går i regi av Den kulturelle skolesekken. Bokbussen Tana/Nesseby er arrangør for prosjektet.

Skriveverksted på biblioteket

Forfatter Kjersti Wold (bildet) skryter uhemmet av de engasjerte tiendeklassingene ved ungdomsskolene Veienmarka, Hov og Haugsbygd som deltar på skriveverksted som en del av Ringerike biblioteks unike prosjekt Ungbok. Samtlige elever på ungdomsskoletrinnet inviteres til å levere inn noveller til skrivekonkurransen.

Iår er temaet «rettferdighet og urettferdighet», sier Kjersti Wold. Det var noe som virkelig engasjerte de elevene som var så heldige å bli trukket ut til å delta på skriveverkstedet ved Veienmarka ungdomsskole. Så stor var

interessen at 30 elever fra alle tiendeklassene meldte seg på. Siden Wold har satt 15 som maks, var det bare halvparten som fikk muligheten.

Samfunnsengasjerte. Kjersti Wold som er bosatt i Holme-

strand, har 20 års erfaring som forfatter og har gitt ut 15 bøker.

- Det å skrive bøker er et eget håndverk og en del av skrivefaget. I dag får elevene være forfattere for noen timer, sier Wold. Flere av elevene kommenterte på vei ut i pausen at de godt kan tenke seg å prøve seg som forfattere. Mange hender kom i været. Innspillene var mange fra samfunnsbevisste og politisk engasjerte ungdommer som gjerne ville sette fokus på alle de områder det ikke er rettferdighet og full likestilling i verden.

Konkurranse. Barne- og ungdomsbibliotekar Astrid Bonilla koordinerer Ungbok-prosjektet. Hun er spent på hvor mange bidrag som kommer inn i år.

**Tekst og foto:
Eli Bondlid**

Sosialister.
Jonas Høibakk og Eirik Sande er begge med i Sosialistisk ungdom og er svært engasjerte i spørsmål om rettferdig fordeling og likestilling.

- Inspirerende å få en hel skoledag med en forfatter, synes Jonas Høibakk og Eirik Sande. De er begge med i Sosialistisk ungdom og er derfor svært opptatt av rettferdig fordeling av godene og full likestilling.

- I kvinnedominerte yrker er det store lønnsforskjeller på landsbasis og bare 85 prosent likestilling. I mannsdominerte yrker er det lettere for menn å bli forfremmet, sier Eirik Sande til Kjersti Wold. Elevene gledet seg til å skape noveller med levende karakterfigurer ut fra listen med stikkord på tavlen.

Forfatterkonkurranse. Astrid Bonilla, barne- og ungdomsbibliotekar ved Ringerike bibliotek, er koordinator for prosjektet Ungbok i Ringerike. Hun vet ikke om andre kommuner som har noe tilsvarende.

- Ungbok ble for første gang arrangert i 1997, og har fortsatt hvert år siden den gang. I dag er

Ungbok et samarbeid mellom Ringerike kommune og Den kulturelle skolesekken, ungdomsskolene i Ringerike og Omnipax forlag. Ringerike bibliotek er arrangør, sier Bonilla. Ungbok består av flere arrangementer. Tiendeklassinger ved samtlige ungdomsskoler i Ringerike får tilbud om å delta på skriveverkstedet. I år var det 15 elever ved tre skoler som ble valgt ut. Neste år får andre skoler muligheten.

- Samtlige elever på hele ungdomsskoletrinnet, også de som ikke har deltatt på skriveverkstedet, har mulighet til å delta i skrivekonkurransen. De kan sende inn egenkomponerte tekster. Tema varierer år for år.

Unikt tilbud. - Jeg er spent på hvor mange manuskripter som kommer inn. Antall bidrag har variert fra 35 til 150, sier Bonilla. Omnipax forlag foretar kåring av hvilke seks bidrag som

går videre til finalen som blir under bokkvelden i Ringerikshallen 18.mars. Alle seks bidrag blir lest opp. Tre av dem får heder og ære. Tre blir likeverdige vinnere som får flotte bokpremier. Den største gulroten er å få en seriøs vurdering fra et forlag, sier Astrid Bonilla. Under finalen kommer en ungdomsbokforfatter på besøk. Hvem det blir, er ennå ikke bestemt.

- I fjor var det god oppslutning om det åpne arrangementet. Bonilla opplyser at Prosjektet Ungbok skal være til inspirasjon for unge talenter.

- Ungdom i dag har mange tilbud til ungdom innen musikk, idrett og teater, men ikke innen skriving, sier Astrid Bonilla som ønsker en arena for talentfulle elever med skrivekløe. Hun skulle ønske prosjektet kunne utvides til å gjelde alle elever på samtlige grunnskoler i Ringerike.

Møtested. Nettverksbygging er en viktig del av konferansen.

Parma, Italia. 25. – 27. januar

Fra innsiden av BOBCATSSS 2010

Av Frøydis
Tveter, mas-
terstudent ved
Høgskolen i
Oslo, avd JBI

Etter uker med forberedelser og måneder med forventninger er det en utrolig følelse å spasere ned Via Garibaldi på vei til åpningen av det 18 BOBCATSSS-symposiet. Jeg er omgitt av historiske

bygninger jeg kun har sett i turistbeskrivelser; Pilottaborgen, Teatro Regio og Steccatakirken, for bare å nevne noen. I butikkvinduene henger Parmaskinkene tett i tett og digre hjul med Parmesanost står stablet oppå

hverandre. Jeg forsøker å blande meg ubemerket med morgenrushet og kan ikke unngå å bli en smule misunnelig på de italienske studentene som har en så fantastisk skolevei. I tillegg er universitet i Parma et av verdens

eldste, grunnlagt allerede på 1200-tallet. Med forventningene skrudd i taket ankommer jeg Aula Magna i følge med nærmere 300 andre deltakere fra nesten 100 ulike nasjoner. Åpningsseremonien er vakker og høytidlig med kammermusikk og taler. Litt trist er det da at det flotte lokalet bare holder litt høyere temperatur enn det er utendørs. I mine nyinnkjøpte støvletter blir tærne mer og mer følelseløse, og min tidligere misunnelse svinner sakte sammen med dem. Finanskrisen har rammet Italia hardt. Rektor Gino Ferretti kan opplyse om at skolen ikke har penger til å varme opp lokalene om vinteren, ei heller avkjøle dem om sommeren. Ulempen med 800 år gamle bygninger er med ett veldig påtagelig.

Etter den høytidelige åpningen og en lengre lunsj starter den lange rekken av presentasjoner. Hoveddelen av disse holdes i en nyere del av universitetet der temperaturen er mer levelig. Det viser seg at første foredragsholder ikke har rukket frem. En ung svensk jente får dermed æren av å starte, og hun forteller om Web 2.0 i svenske bibliotek. Jeg må beundre måten hun beholder roen, og håper jeg selv vil fremstå like sikker og rolig når jeg skal i ilden dagen etter.

Studenter i bibliotek og informasjonsfag fra hele verden blir oppfordret til å bidra på symposiet med presentasjoner av fagartikler, workshops eller plakater som de lager alene eller sammen med lærere. Det sendes inn forslag i form av et sammenheng (abstract) som kort beskriver innholdet. Dette blir vurdert av en jury satt sammen av de organiserende skolene. Dersom bidraget blir antatt inviteres bidragsyterne til symposiet for å

presentere det. Dette gir studentene erfaring i å forberede og å presentere bidrag i internasjonale sammenhenger.

Jeg føler meg veldig klar og gleder meg til å komme i gang. Sammen med min medforfatter Tor Sveum inntar jeg podiet og får tildelt en god gammeldags håndholdt mikrofon. Ingen diskret klype i kragen her nei! Sveum har fått rollen som sufflør og jeg skal stå for den muntlige presentasjonen. Vi har skrevet en oppgave om visjonene og realitetene i den nye bibliotekmeldingen. Litt overrasket kan jeg konstatere at jeg overhodet ikke er nervøs. Presentasjonen går utrolig lett. Jeg klarer til og med å slenge inn noen humoristiske kommentarer som løser opp stemningen. Tiden går forbausende fort og det blir litt knapt på slutten, men jeg kommer i havn, får noen spørsmål fra salen som jeg klarer å svare på, og kan takke kledelig ydmykt for applausen. Vi får et

realt stykke med parmesanost som takk for deltakelsen og kan nyte resten av konferansen som publikum. Full av nyfunnet faglig selvtillit kaster jeg meg uredt ut i en etisk debatt om spill i bibliotek på en workshop senere på dagen. Det oppleves utrolig befriende.

En viktig del av BOBCATSSS-konferansen er den nettverksbyggingen som skjer på tvers av landegrenser og mellom studenter og lærere innen bibliotek- og informasjonsmiljøet. Det arrangeres derfor flere sosiale tilstelninger for å støtte opp om dette. Under symposiet i Parma sto selvsagt god mat og drikke sentralt. Den første sosiale middagen ble holdt i restauranten Trattoria del Tribunale, et sted som Eivind Hellstøm anbefaler i sin bok Gode adresser. Det var litt problematisk at lokalet egentlig var for ca 100 personer, og at vi var nærmere 200. At maten måtte bæres opp en smal trapp gjorde ikke saken

Prof. BOBCAT.
Professor
Ragnar Au-
dunson blir
tildelt prisen for
årets BOBCAT.

Kultur på veien. Palazzo Pilotta ble bygget på slutten av 1500-tallet av hertugfamilien Farnese men ble aldri ferdig. Den har tjent som residens for de ulike regentfamiliene frem til hertugdømmet ble avskaffet i 1859, og Parma ble den del av kongedømmet Italia. I dag huser borgen i alt 5 ulike museer: Arkeologisk museum, Farneseteateret, Nasjonalgalleriet, Palatina biblioteket (som var først i verden med kortkatalog!) og Bodoni museet, en berømt trykker fra 1700-tallet.

bedre. Hele måltidet dro ut i tid. Heldigvis var vinen allerede på plass, og selv om det var trangt var maten fantastisk. Det intime lokalet bidro til at de ulike delegasjonene ble blandet og vennskap på tvers av faglig nivå og landegrenser oppsto.

Andre kveld var helt uforglemmelig. Den ble arrangert i Luisa Maria av Borbon sin litterære salong. I Circolo de Lettura e Conversazione (klubb for konversasjon og litteratur) holdt hun konversasjonssirkler på midten av 1800 tallet for datidens intellektuelle elite. Lokalet er vakkert dekorert, og langs veggene er det tett i tett med gamle bøker. Et himmelrike for bokinteresserte. Vi ble underholdt med ekte italiensk opera og fikk rikelige mengder

med mat og vin.

Da vi kom ut hadde det falt minst 10 cm snø og dette ga opphav til en skikkelig snøball-krig mellom Norge, Ungarn og Finland. Det ble en del fulltreffere før vi fant frem til en passende pub. Finnene hadde skaffet seg full oversikt over byens beste utesteder så det var en fordel å henge seg på dem, selv om de var uforskammet treffsikre snøballkastere. Den norske og ungarske delegasjonen var allerede blitt godt kjent gjennom forberedelsene til neste års BOBCATSSS, så tonen var lett og vennskaplig.

Avslutningsseremonien var spesiell for de norske studentene. De fikk overta det offisielle BOBCATSSS flagget sammen

med Ungarn og Østerrike som et symbol på at de skal være medarrangører neste år. På toppen det hele ble vår egen professor Ragnar Audunson tildelt prisen for årets BOBCAT. Dette er en pris som gis til personer som har engasjert seg spesielt i å promotere europeisk bibliotek- og informasjonsvitenskap. Vi ble naturlig nok veldig stolte!

Den siste dagen avsluttes med sightseeing til Parmas turistattraksjoner og en uformell middag på et av byens utesteder. Når det nærmer seg stengetid har ingen veldig lyst til å bryte opp, men det er ikke mange nattåpne utesteder midtvinters en onsdagskveld i Parma. En av ungarene tok initiativ og spurte en pubeier i nærheten om det

greit at 200+ studenter inntok lokalet hans. Naturlig nok var han veldig åpen for det og han hadde nok sitt livs største overskudd den kvelden.

Med en faglig selvtilitt som har nådd nye høyder og med en rekke nye Facebookvenner tar jeg farvel med Bella Italia og BOBCATSSS 2010.

På bakgrunn av de erfaringene jeg sitter igjen med vil jeg oppfordre flere studenter fra vår utdanning om å delta på neste års konferanse i Szombathely i Ungarn. Du kan delta med en faglig presentasjon, enten alene, sammen med andre studenter eller sammen med lærere ved utdanningen. Det er ikke sikkert den blir antatt, men da kan du delta som tilskuer. Uansett kan jeg love at det blir en opplevelse for livet som vil styrke din faglige utvikling og utvide ditt faglige og sosiale nettverk.

Kilder:

Hellstrøm, Eivind. (2003)
Gode adresser, Europa rundt
med ganen som veiviser.
Oslo. Pantagruel forlag

<http://en.wikipedia.org/wiki/Bobcatsss>

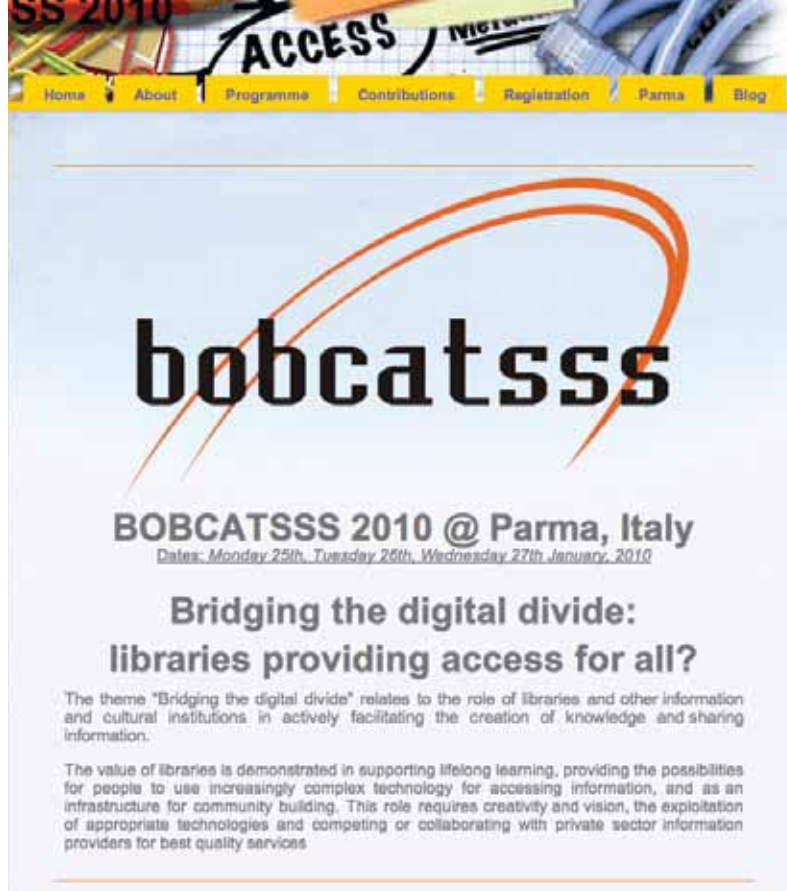
<http://euclid.hio.no/bobcatsss/>

<http://bobcatsss2011.com/>

<http://bobcatsss2010.unipr.it/>

Les mer:

<http://www.hio.no/content/view/full/115787>

The image shows a poster for the BOBCATSSS 2010 symposium. At the top, there is a navigation bar with links: Home, About, Programme, Contributions, Registration, Parma, and Blog. The main title 'bobcatsss' is in a large, bold, black font, with a stylized orange swoosh graphic behind it. Below the title, it says 'BOBCATSSS 2010 @ Parma, Italy' and 'Dates: Monday 25th, Tuesday 26th, Wednesday 27th January 2010'. The theme is 'Bridging the digital divide: libraries providing access for all?'. There are two paragraphs of text below the theme, explaining its relevance to libraries and the value of libraries in supporting lifelong learning and community building.

SS 2010

ACCESS

Home About Programme Contributions Registration Parma Blog

bobcatsss

BOBCATSSS 2010 @ Parma, Italy

Dates: Monday 25th, Tuesday 26th, Wednesday 27th January 2010

Bridging the digital divide: libraries providing access for all?

The theme "Bridging the digital divide" relates to the role of libraries and other information and cultural institutions in actively facilitating the creation of knowledge and sharing information.

The value of libraries is demonstrated in supporting lifelong learning, providing the possibilities for people to use increasingly complex technology for accessing information, and as an infrastructure for community building. This role requires creativity and vision, the exploitation of appropriate technologies and competing or collaborating with private sector information providers for best quality services

BOBCATSSS er et årlig symposium og ligger under den europeiske organisasjonen EUCLID (European Association for Library and Information Education and Research). Det ble første gang arrangert i 1993 i Budapest. Akronymet står for høyskolene og universitetene som først ble medlem:

- B Budapest, Ungarn
- O Oslo, Norge
- B Barcelona, Spania
- C Copenhagen, Danmark
- A Amsterdam, Nederland
- T Tampere, Finland
- S Stuttgart, Tyskland
- S Szombathely, Ungarn
- S Sheffield, Storbritannia

Ruud Bruyns ved Hogeschool i Amsterdam var initiativtaker for arrangementet og skolen var medarrangør på de første symposiene. Etter hvert har flere land blitt medlemmer.

Studenter fra bibliotek- og informasjonsutdanninger over hele Europa er hvert år ansvarlig for planlegging, finansiering, markedsføring og gjennomføring av arrangementet. To eller tre høyskoler/universiteter er arrangører hvert år. I år var det Universitet i Parma som var vertskap med hjelp fra Manchester Metropolitan University og Liverpool John Moores University. Temaet var "Bridging the digital divide: libraries providing access for all?". Neste år er Szombathely, Ungarn vertskap, og Høgskolen i Oslo skal sammen med Eisenstadt, Østerrike være med å arrangere. Tema for konferansen neste år er "Finding new ways".

Finnmarks internasjonale litteraturfestival 2010

9. – 12. mars

Foto: Odd Letnes

Samiske bøker er en naturlig del av en litteraturfestival i Finnmark. Her Johan I. Sara i forlaget Davvi Girji.

Det nye flotte biblioteket i Alta er vertsbibliotek for flere arrangementer under litteraturfestivalen. Ikke rart biblioteksjef Sonja-Kristin Granaas smiler fornøyd.

Alta 1980, demonstrasjonen mot kraftutbyggingen. Forfatteren Magnar Mikkelsen var der.

Kjartan Fløgstad i samtale med Hans Olav Brenner.

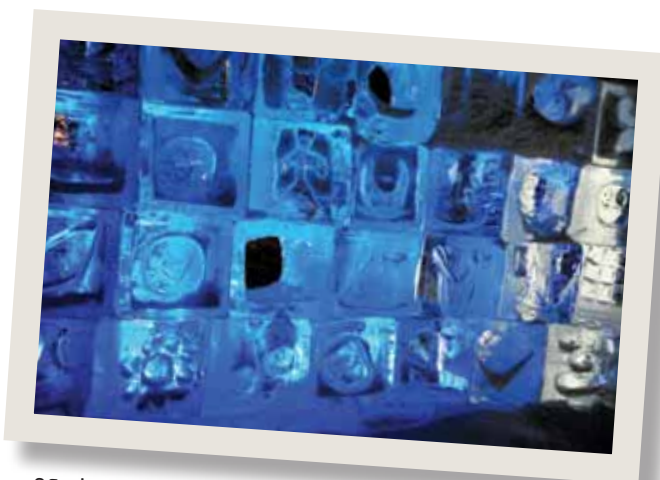
Elever fra Alta videregående skole bokdusjer Johan Harstad.

Geir Tony Vildgren viser stolt fram nordnorske lydbøker fra forlaget Metaforlag AS.

Alt henger sammen med alt. Lyrikeren Hege Siri leser fra sine dikt.

...og ute var byen pyntet med is- og snøkunst.

Mye hardt arbeid har fylkesbiblioteksjefen i Finnmark, Sissel Jakola, og kollegene hennes lagt ned for å få alt til å klaffe.

Artikkelkonkurranse for bibliotekarstudenter

Hva tenker du om biblioteket (både folke- og fagbibliotek) i en digital tidsalder? Vil det være utrydningstruet eller vil de klare omstillingen?

Vi utlyser her artikkelkonkurranse for bibliotekarstudenter. De tre beste artiklene blir publisert i Bok og Bibliotek, og førstepremien er et reisestipend på kr 3500,-

Tradisjonelt har et bibliotek vært bygget opp omkring fysiske samlinger som består av bøker, aviser, tidsskrifter, cd'er og så videre. Slik er det fortsatt mange steder. Ser vi noen år fram, ser vi imidlertid en informasjonsvirkelighet som er langt mer preget av digitale dokumenter og formidlingskanaler enn i dag. I en periode vil vi leve med papir og digitale utgaver parallelt, men på et tidspunkt vil det digitale ta overhånd, det vil bli utgitt flere ebøker enn papirbøker.

Hvordan vil dette påvirke bibliotekene? Vil de være utrydningstruet eller vil de klare omstillingen? Hvilke aktiviteter vil stå i sentrum, hvilke tjenester kan brukerne vente å få når de går inn i et bibliotek, eller når de logger seg på bibliotekets nettutgave? Hva slags krav vil digitaliseringen stille til bibliotekarene? Vil bibliotekarene fortsatt være i flertall i framtidens biblioteker, eller vil de etter hvert bli en del av et mer sammensatt profesjonsfelleskap?

Og hvordan vil økonomien se ut? Hvordan vil man i framtiden håndtere utfordringene knyttet til opphavsrett og honorar til forfattere, lønn til forleggere osv. Og hva med bokhandlerne, vil de forsvinne i det digitale dragsuget...?

Spørsmålene står i kø. Du skal selvsagt ikke prøve å svare på alle, det er en uoverkommelig oppgave. Grip heller tak i noe av det du tror blir særdeles viktig i «Det nye biblioteket».

Konkurransen er åpen for alle bibliotekarstudenter. Artiklene kan være på inntil 10 000 tegn inkludert ordmellomrom.

Frist for levering: 1. september 2010.

Premie til vinneren: Reisestipend på kr 3500,-
Alle de tre beste artiklene vil bli publisert i Bok og Bibliotek.

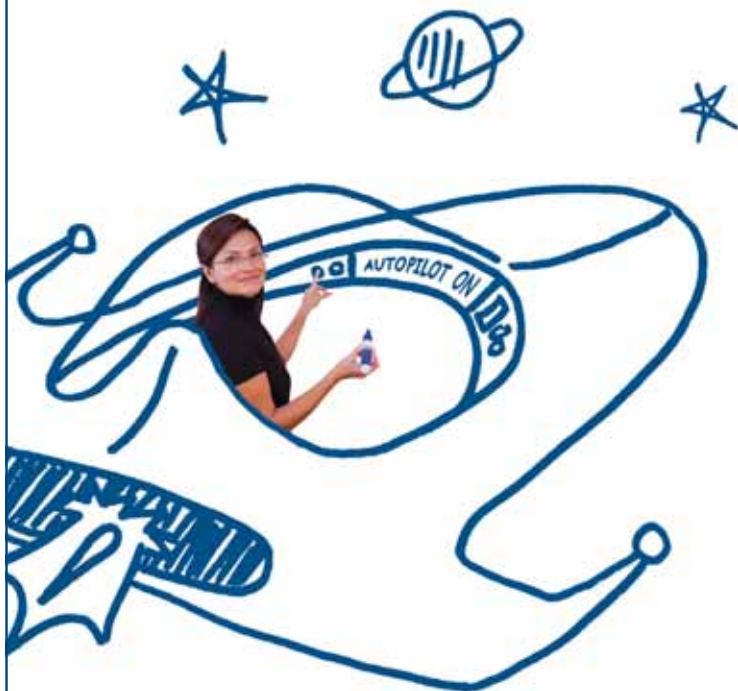
Juryen består av:

- professor i sakprosa, Johan Tønnesson, Universitetet i Oslo
- redaktør/webutvikler Oskar Anderson Laurin, Stadsbiblioteket, Stockholm
- studieleder og prorektor Jack Andersen, Danmarks Biblioteksskole

Manus sendes på mail til:
odd.letnes@bokogbibliotek.no

Lykke til!

Det nærmeste du kommer autopilot for håndtering av e-ressurser.

EBSCONET® ERM Essentials™ gir deg full kontroll over dine e-ressurser gjennom å gjøre store deler av arbeidet bak kulissene. Ved å autopopulere 100 datafelt med relevant informasjon om dine EBSCO-samlinger, reduserer vi belastningen med å implementere og vedlikeholde et ERM-system.

Med dette systemet, som er lett tilgjengelig og lett å bruke, vil du kunne håndtere dine ressurser mer effektivt enn noensinne, og dermed frigjøre kanskje den mest verdifulle ressursen du har – din egen tid. Alt for å hjelpe deg med å lede brukerne dine i riktig retning med de ressursene de trenger.

Vil du vite mer?

Meld deg på våre gebyrfrie seminarer, send en e-post til mailnordic@ebSCO.com for mer informasjon.

EBSCO

www.ebsco.com/erme

information to inspiration

Innhold av høy kvalitet • Ressurshåndtering • Tilgang • Integrasjon • Konsultasjon

Haiti trenger hjelp nå!

**Bruk konto 8200 06 08331
eller ring 820 44 001 (200 kr).**

Du kan også gi
på rodekors.no

Røde Kors

Foto: REUTERS/Eduardo Munoz, www.albtraf.org

Vi og fastlegene – nytt fra forskningsfronten

Så er det fastslått nok en gang: folkebibliotekene er den tjenesten folk flest er mest fornøyd med. I følge en undersøkelse utført av Direktoratet for forvaltning og IKT. Men vi deler førsteplassen med fastlegene. Bronsen går til Vinmonopolet og den intetsigende fjerdeplassen inntar sykehusene.

Resultatene gir grunn til grubling, dvs forskning. Det som er helt opplagt, er at her er det sammenhenger som ikke kommer fram av rekkefølgen alene. For det første har resultatene relevans til professor Ragnar Audunsons egen motivasjon for et besøk på bibliotekene. På Bok og Bibliotek-veven fredag 13.november 2009 skrev han at det er helg og nå har jeg som mange andre tenkt å hygge meg med god mat, god

vin og en god bok”. At dette skulle gi utslag for Vinmonopolet så raskt er utrolig, og det viser hvor stor leserkrets Bok og Bibliotek har!

På den annen side er det slik at dersom bibliotek og sprit blir koplet for ofte, får man bruk for både fastlegen og sykehusene, normalt i nevnte rekkefølge. Hvis diagnosene fortrinnsvis dreier seg om leverproblemer og overvekt, bør professorens idyllisering av hvilke sosiale sammenhenger bibliotek skal settes inn i, dempes. Jeg antar at det ligger an til en medarbeidersamtale med dekanen.

For det andre kan det være andre sammenhenger. Jeg går også til fastlegen. Og på biblioteket. Og her er det likheter. ”Så var det blodtrykket da”, sier legen når jeg kommer inn. Målingene er allerede levert ute hos søster, og ligger klar på PC-en hans. Så sier han ingenting på en laaang stund, men stirrer på skjermen, og utstøter kanskje et illevarslende ”oi”. Så blir det stille igjen, mens han håndterer de to (!) printerne. I mellomtiden prater jeg litt ut i tomme luften om symptomer som kommer og går. Så skriver han febrilsk på PC-en, og ut kommer ny timeavtale, resept og utskrift av

resultatene. På venteværelset har jeg hørt at legen min er populær. Han er i alle fall veldig flink med PC-en.

På biblioteket går jeg når jeg må ha hjelp til å komme videre med et eller annet problem jeg ikke finner ut av. For så vidt parallelt med behovet for å oppsøke fastlegen. ”Søk selv” står det på en stor plakate ved siden av noen nedslitte PC-er. Det har jeg allerede gjort – jeg er jo ikke helt bortreist. Jeg henvender meg til bibliotekaren bak skranken, og har knapt formulert min første vaklende beskrivelse av hva jeg gjerne skulle hatt tak i, før vedkommende snur seg mot PC-en, hamrer løs på tastaturet, og stirrer inn i skjermen.

Lenge.

Det blir jo en del treff av å søke på Google eller hva det nå er de søker i. Jeg får en utskrift og beskjed om å se om det er noe interessant der. Det ville overraske, jeg har søkt selv i ukevis. Resepten har jeg allerede i lomma. Der står det: Husk cognac. Neste gang slår vi fastlegene.

- Sekken Leif